

SEÇİM HUKUKU DERGİSİ

Turkish Journal Of Election Law

E-ISSN: 3062-0015

ACAR INDEX

İDEALONLINE

Sayı/ Issue 2, Yıl/ Year 2025

30 Ağustos 2025/ 30 August 2025

Ulusal Hakemli Dergi

Seçim Hukuku Dergisi, Seçim Hukuku Derneğinin yayınıdır.

Yılda bir kez ve 30 Ağustos tarihinde yayınlanır.

İLETİŞİM

Doç. Dr. Fatih GÜLER

Seçim Hukuku Dergisi Baş Editörü

Seçim Hukuku Derneği Başkanı

anakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

0 505 813 48 38

fatih.guler@comu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-5365-5700>

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/HNP-4827-2023>

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/@fatihguler>

<https://search.trdizin.gov.tr/tr/yazar/detay/868531/fatih-guler>

<https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/viewAuthor.jsp>

<https://avesis.comu.edu.tr/fatih.guler>

<https://scholar.google.com.tr/citations?user=bixmssUAAAJ>

<https://www.researchgate.net/profile/Fatih-Gueler-6>

EDİTÖRLER KURULU

	İsim	Üniversite	Editörlük Alanı
1	Doç. Dr. Fatih GÜLER	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Baş Editör
2	Prof. Dr. Rabia Bahar ÜSTE	Dokuz Eylül Üniversitesi	Seçim Tarihi
3	Doç. Dr. Abidin KEMEÇ	Uşak Üniversitesi	Elektronik Seçimler
4	Doç. Dr. Mehtap DEMİR	Kırklareli Üniversitesi	Sendika Seçimleri
5	Doç. Dr. Mücahit BEKTAŞ	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Mahalli İdareler Seçimleri
6	Dr. Öğr. Üyesi İlker KARAÖNDER	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Yasama Seçimleri
7	Dr. Öğr. Üyesi Nizamettin AYDIN	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Karşılaştırmalı Seçim Hukuku
8	Dr. Cüneyt TELSAC	Bağımsız Araştırmacı	Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşu Seçimleri
9	Dr. Öğr. Üyesi Abdullah TURAN	Aksaray Üniversitesi	Siyasi Parti Seçimleri
10	Dr. Öğr. Üyesi Kübra ÖZTÜRK	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Cumhurbaşkanlığı Seçimleri
11	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin SEVİNÇ	Bitlis Eren Üniversitesi	Halkoylaması/Plebisit
12	Dr. Öğr. Üyesi Selcen ALTINBAŞ UMUT	Trakya Üniversitesi	Seçimlerin Finansmanı

DANIŞMA, BİLİM ve HAKEM KURULU

1	Prof. Dr. Abdülmenaf TURAN	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
2	Prof. Dr. Erhan ÖRSELLİ	Necmettin Erbakan Üniversitesi
3	Prof. Dr. Ferit İZCİ	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
4	Prof. Dr. Kadir ARSLANBOĞA	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
5	Prof. Dr. Miraç Burak GÖNÜLTAS	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
6	Prof. Dr. Rabia Bahar ÜSTE	Dokuz Eylül Üniversitesi
7	Prof. Dr. Selçuk BALİ	Selçuk Üniversitesi
8	Prof. Dr. Veysel Karani BİLGİÇ	Kırıkkale Üniversitesi
9	Prof. Dr. Cemal ÖZTÜRK	Ordu Üniversitesi
10	Doç. Dr. Abidin KEMEÇ	Uşak Üniversitesi
11	Doç. Dr. Çağrı ÇOLAK	Trabzon Üniversitesi
12	Doç. Dr. Damla MÜRSUL	Rumeli Üniversitesi
13	Doç. Dr. Emre AKCAGÜNDÜZ	Trakya Üniversitesi
14	Doç. Dr. Emre SAVUT	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
15	Doç. Dr. Erkan ASLAN	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
16	Doç. Dr. Gökhan DÖNMEZ	Bitlis Eren Üniversitesi
17	Doç. Dr. Halil Emre DENİŞ	Hakkâri Üniversitesi
18	Doç. Dr. Handan BOYALI	Munzur Üniversitesi
19	Doç. Dr. İsmail DURSUNOĞLU	Bayburt Üniversitesi
20	Doç. Dr. Mücahit BEKTAŞ	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
21	Doç. Dr. Ömer Faruk TEKİN	Selçuk Üniversitesi
22	Doç. Dr. Rukiye SAYGILI	Selçuk Üniversitesi
23	Doç. Dr. Veysel DİNLER	Hitit Üniversitesi
24	Doç. Dr. Yıldız ATMACA	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
25	Doç. Dr. Yusuf UYSAL	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
26	Doç. Dr. Aydoğan KUTLU	Kastamonu Üniversitesi
27	Doç. Dr. Betül AYDOĞAN ÜNAL	Ege Üniversitesi
28	Doç. Dr. Burak KOÇAK	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
29	Doç. Dr. Hakan Gökhan GÜNDOĞDU	Anadolu Üniversitesi
30	Doç. Dr. Selami ERDOĞAN	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
31	Doç. Dr. Serkan GÜNDOĞDU	Munzur Üniversitesi
32	Dr. Öğr. Üyesi Abdullah TURAN	Aksaray Üniversitesi
33	Dr. Öğr. Üyesi Cem ANGIN	Ordu Üniversitesi
34	Dr. Öğr. Üyesi Eray GÖÇ	Çankırı Karatekin Üniversitesi
35	Dr. Erdal GÜLER	Bartın Üniversitesi
36	Dr. Öğr. Üyesi Harika UÇAR ALTINIŞIK	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
37	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin AKSU	Şırnak Üniversitesi
38	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin SEVİNÇ	Bitlis Eren Üniversitesi
39	Dr. Öğr. Üyesi İlke Bezen TOZKOPARAN	Fırat Üniversitesi
40	Dr. Öğr. Üyesi İlker KARAÖNDER	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi

30.08.2025

41	Dr. Öğr. Üyesi Jale TAŞOĞLU	Dokuz Eylül Üniversitesi
42	Dr. Öğr. Üyesi Kübra ÖZTÜRK	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
43	Dr. Öğr. Üyesi Mesut KOÇ	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
44	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Burak ÇELEBİ	Şırnak Üniversitesi
45	Dr. Mustafa DEMİRKOL	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
46	Dr. Öğr. Üyesi Nizamettin AYDIN	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
47	Dr. Öğr. Üyesi Selcen ALTINBAŞ UMUT	Trakya Üniversitesi
48	Dr. Öğr. Üyesi Tarık SÖYLEMİŞ	Isparta Uyg. Bilimler Üniversitesi
49	Dr. Cüneyt TELSAÇ	Bağımsız Araştırmacı
50	Dr. Öğr. Üyesi Umut ÜZMEZ	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

AMAÇ VE KAPSAM

Derginin temel amacı seçim hukukunun bağımsız bir disiplin olarak gelişmesine katkı sağlamaktır. Dergi, seçim hukuku ve bu hukuk dalıyla ilişkilendirilebilen diğer bilim alanlarındaki özgün tüm çalışmaları kapsamakla beraber, bu kapsam sınırları içerisinde kalarak tematik bir dergi olarak yayın hayatına devam etmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede aşağıda derginin kapsamına giren temel konular ifade edilmiştir. Bu konularla illiyet bağı olan diğer konular ve aşağıda sayılan konuların dışındaki konuların derginin kapsamında olup olmayacağı konusunda editörlükten bilgi alınabilir.

- ✓ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu ve uygulaması,
- ✓ 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ve uygulaması,
- ✓ 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun ve uygulaması,
- ✓ 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ve uygulaması,
- ✓ 3376 sayılı Anayasa Değişikliğinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun ve uygulaması,
- ✓ 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu ve uygulaması,
- ✓ Anayasa hukukunun seçime ilişkin konuları,
- ✓ Seçim, seçmenlere ilişkin temel hak ve hürriyetler,
- ✓ Elektronik oylama,
- ✓ Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları seçimleri,
- ✓ Karşılaştırmalı hukukta seçim hukuku uygulaması ve ülke örnekleri,
- ✓ Mülki amirlerin seçime ilişkin görev ve yetkileri, seçim güvenliği,
- ✓ Seçimlerin finansmanı ve mali denetimi
- ✓ Sendikaların organ seçimleri,
- ✓ Siyasi parti kapatma davaları,
- ✓ Siyasi parti tüzükleri,
- ✓ Siyasi partilerin organ seçimleri,
- ✓ Yerel yönetimlerin seçilmiş organları,
- ✓ Yüksek Seçim Kurulu kararlarının analizi,
- ✓ Yüksek Seçim Kurulu ve diğer seçim kurullarının yapısı ve işleyişi,

30.08.2025

YAZIM KURALLARI

1. Dergide yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olması gerekmektedir.
2. YAZI ALANI: Makalelerin Microsoft Word programında yazılması gerekmektedir. Kağıt türü olarak A4 seçilmelidir. Kenar boşlukları "Geniş" sekmesi seçilmelidir.
3. YAZIM KARAKTERLERİ: Yazı karakteri "Times New Roman" olarak; yazı büyüklüğü ise "11 punto" olarak ayarlanmalıdır. Satır aralığı olarak "1,5 satır aralığı" kullanılmalıdır. Paragraflar arasında (önce-sonra) "6 nk (inç)" boşluklar bırakılmalıdır.
4. Yazımda, virgül ve noktalardan (noktalama işaretlerinden) sonra bir karakter aralık(başlık) bırakılmalıdır. Yazılar paragraflar şeklinde ve "her iki yana yaslı" olarak yazılmalıdır.
5. ANA BAŞLIK: Makale genel başlığının koyu renkte, sola yaslı ve 14 punto olarak yazılması gerekmektedir. Kullanılan kelimelerin ilk harfleri büyük, diğer harfler ise küçük olarak yazılmalıdır. Türkçe başlığın altına İngilizce başlık yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce başlıklar arasına satır boşluğu bırakılmadan, önce ve sonrası için "6 nk" boşluk bırakılmalıdır. İngilizce başlıkta yer alan kelimelerin ilk harfi büyük ve diğer harfleri küçük olarak yazılacaktır. İngilizce başlık italik, normal renkte (koyu değil), sola yaslı ve 11 punto olarak yazılmalıdır.
6. YAZAR BİLGİLERİ: İngilizce başlıktan sonra (alt satırda), satır boşluğu bırakmadan, yazarın akademik unvanı, Ad ve SOYADI sola dayalı bir şekilde, Times New Roman yazı türü ve 10 punto olarak yazılmalıdır. Yazarın sırasıyla görev yaptığı/öğrencisi olduğu kurum, ORCID adresi ve e-posta adresi bir alt satıra, sola dayalı olarak, İtalik ve 10 punto olarak tam ve açık bir şekilde yazılması gerekmektedir. Birden fazla yazar olması halinde diğer yazarlar da aynı şekilde alt alta eklenmelidir. Yazar bilgileri ek olarak dipnot ile gösterilmemelidir.
7. ANA BÖLÜMLER: Makale metni "ÖZET", "ABSTRACT", "GİRİŞ", Metin, "SONUÇ" ve "BİBLİYOGRAFYA" bölümlerine ayrılmış olmalıdır. Ana bölümler 11 punto, koyu (kalın), büyük

harflerle ve sola dayalı olarak yazılmalıdır. "BİBLİYOGRAFYA" hariç tüm ana başlıklar 1'den başlayarak sırasıyla numaralandırılmalıdır.

8. TÜRKÇE ÖZET VE ABSTRACT: zet kısmı "Türkçe" 250 - 300 kelime arasında olmalıdır. zet sonunda içeriğe uygun en az 3 ve en çok 5 adet "anahtar kelime" yer almalıdır.

9. METİN: Makale yazımında kullanılan dilin açık, anlaşılr ve akıcı olması gerekir. Metin Türk Dil Kurumu yazım ve imla kurallarına uygun olmalıdır. Uygulama esaslı çalışmalarda "metin" kısmı içerisinde "Araştırmanın Konusu, Amacı, nemi", "Araştırmanın Metodolojisi (evreni, örnekleme, ölçekleri, veri toplama yöntemi ve aracı, kısıtları, kullanılan veri analiz teknikleri)" "Literatür İncelemesi" ile "Bulgular" alt kısımları yer almalıdır.

10. DİĞER BAşLIKLAR (BÖLÜM BAşLIKLARI): Başlık numaralarında, sayılar Girişten itibaren verilmelidir. Başlık ve alt başlıklar numaralanmalıdır. Bölüm başlıklarının tümü ilk satır ayarlamasında ve şu şekilde olmalıdır.

1. BAşLIK (Harflerin tümü büyük ve tümü kalın - 11 punto)

1.1. Başlık (Kelimeler iki yana yaslı, kalın (koyu) ve sadece ilk harfleri büyük - 12 punto)

1.1.1. Başlık (Kelimeler iki yana yaslı, kalın (koyu) ve sadece ilk harfleri büyük - 12 punto)

11. TABLO VE şEKİLLER: Çalışma bölümleri içindeki tüm tablo, şekil ve grafikler metnin uygun yerlerinde ardışık olarak numaralandırılmış bir şekilde sayfaya ortalı olarak gösterilmelidir. Her tablo, şekil veya grafiğe bir başlık verilmelidir. Başlık; tablo, şekil veya grafiğin üstünde, sayfaya ve tabloya ortalı, yalnızca kelimelerin baş harfleri büyük olacak şekilde ve 11 punto olarak yer almalıdır. Tablo, şekil ve grafik içindeki metin 8-11 punto aralığında olmalıdır. Tablo, şekil veya grafikler kolaylıkla okunacak biçimde olmalı ve yukarıda verilen sayfa yapısına (sayfa marjlarını aşmayacak şekilde) uygun şekilde sayfaya yerleştirilmelidir. şekil ve Tabloların hemen altına kaynakçası eklenmelidir.

ETİK İLKELER VE İNTİHAL POLİTİKASI

1. Editörler Kurulunda yer alan araştırmacılar, dergi süreç görünürlükleri hakkında yetkili oldukları durumlarda hakem olarak görevlendirilmeyeceklerdir. Editörler Kurulunda yer alan araştırmacılar dergiye makale göndermek istemeleri halinde ilgili sayının editörler kurulundan geçici olarak çıkartılacaklar ve takip eden sayıda tekrar editörler kuruluna dahil edileceklerdir.
2. Danışma, Bilim ve Hakem Kurulu derginin temel politikasının şekillenmesi konusunda danışma işlevi görmektedir. Danışma, Bilim ve Hakem Kurulunda yer alan araştırmacılar, dergi süreç görünürlükleri hakkında yetkili olmadıklarından hakem olarak görevlendirilebilecek ve yazarı oldukları çalışmalar dergiye kabul edilebilecektir.
3. Seçim Hukuku Dergisi, araştırma ve yayın etiği konusunda ulusal ve uluslararası standartlara bağlıdır. Basın Kanunu (a), Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (b) ile Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'ne (c) uymaktadır. Ayrıca Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME) tarafından yayınlanan Uluslararası Etik Yayıncılık İlkeleri'ni (d) benimsemiştir.
 - a) Basın Kanunu
 - b) Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
 - c) Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi
 - d) Akademik Yayıncılıkta Şeffaflık ve En İyi Uygulama İlkeleri
4. Seçim Hukuku Dergisi, bilimsel süreli yayıncılıkta etik güvence oluşturmak amacıyla, Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) "Dergi Editörleri için Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama Rehber İlkeleri" ve "Dergi Yayıncıları için Davranış Kuralları" ilkelerini benimsemektedir. Bu kapsamda

dergiye gönderilen çalışmalarda aşağıdaki hususlara uyulmalıdır:

a) Etik kurul izni gerektiren, tüm bilim dallarında yapılan araştırmalar için (etik kurul onayı alınmış olmalı, bu onay makalede belirtilmeli ve belgelendirilmelidir.

b) Etik kurul izni gerektiren araştırmalarda, izinle ilgili bilgilere (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde, ayrıca makalenin ilk/son sayfalarından birinde; olgu sunumlarında, bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formunun imzalandığına dair bilgiye makalede yer verilmelidir.

5. **Özel Sayı Yayınlama Politikası:** Seçim Hukuku Dergisi yılda bir kez özel sayı yayımlanabilir. Özel sayıda yer alması için gönderilen makaleler önce Editöryal ön incelemeye tabi tutulur. Sonra derginin yazım kurallarına uygunluk açısından incelenir ve intihali önlemek için benzerlik tarama yapılır. Bu aşamalardan sonra çift taraflı körleme modelinin kullanıldığı akran değerlendirmesi sürecine alınır.

6. **Düzeltilme, Geri Çekme, Endişe İfadesi:** Editörler, yayınlanan makalede, bulguları, yorumları ve sonuçları etkilemeyen küçük hatalar tespit edilirse düzeltme yayınlamayı düşünebilirler. Editörler, bulguları ve sonuçları geçersiz kılan büyük hatalar / ihlaller söz konusu olduğunda, makaleyi geri çekmeyi düşünmelidir. Yazarlar tarafından araştırma veya yayını kötüye kullanmaya yönelik olasılık söz konusu ise; bulguların güvenilir olmadığına ve yazarların kurumlarının olayı soruşturmadığına dair kanıtlar var veya olası soruşturma haksız veya sonuçsuz görünüyorsa, editörler endişe ifadesi yayınlamayı düşünmelidir. Düzeltme, geri çekme veya endişe ifadesi ile ilgili olarak COPE ve ICJME yönergeleri dikkate alınır.

7. **İntihal Eylem Planı ve Derginin Önlemleri:** Seçim Hukuku Dergisi fikri mülkiyete saygı duyar ve yazarlarının özgün çalışmalarını korumayı ve teşvik etmeyi amaçlar. İntihal içerikli yazılar kalite, araştırma ve yenilik standartlarına aykırıdır. Bu nedenle, dergiye makale gönderen tüm yazarların etik standartlara uyması ve herhangi bir biçimde intihalden kaçınması beklenir. Gönderilen veya yayınlanan bir yazıda bir

yazarın intihalden şüphelenilmesi durumunda, öncelikle çalışmayı Baş Editör inceler. Sonrasında bu çalışma Editörler Kurulu'nda incelenir. Daha sonra Dergi bir hafta içinde açıklamalarını göndermek için yazar(lar)la iletişime geçer. Dergi, belirtilen süre içinde yazardan herhangi bir yanıt almazsa, yazarın bağlı olduğu üniversite ile iletişime geçerek iddianın araştırılmasını talep eder.

Dergi, intihal içerdiği tespit edilen yayınlanmış yazılara karşı aşağıda belirtilen ciddi önlemleri alacaktır:

- a. Dergi, ilgili yazar hakkında kesin işlem yapılması için yazar(lar)ın bağlı olduğu üniversite ile derhal iletişime geçecektir.
 - b. Dergi, yayınlanan makalenin PDF kopyasını web sitesinden kaldıracak ve tam metin makaleye tüm bağlantıları devre dışı bırakacaktır. İntihal Edilmiş Makale ibaresi yayınlanan makalenin başlığına eklenecektir.
 - c. Dergi, yazar hesabını devre dışı bırakacak ve yazarın gelecekteki tüm gönderilerini reddedecektir.
8. Seçim Hukuku Dergisi, incelenmeye sunulan çalışmalarda intihal olup olmadığını kontrol eder: Ön kontrolden geçirilen makaleler, iThenticate yazılımı kullanılarak intihal için taranır. İntihal/kendi kendine intihal tespit edilirse yazarlar bilgilendirilir. Editörler, gerekli olması halinde makaleyi değerlendirme ya da üretim sürecinin çeşitli aşamalarında intihal kontrolüne tabi tutabilirler.
9. **Yayın Etiği Politikası:** Seçim Hukuku Dergisi, incelenmeye sunulan çalışmalarda intihal olup olmadığını kontrol eder. Dergi, araştırma ve yayın etiği konusunda ulusal ve uluslararası standartlara bağlıdır. Basın Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'ne uymaktadır. Ayrıca Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME) tarafından yayınlanan Uluslararası Etik Yayıncılık İlkeleri'ni benimsemiştir.

1. Yazarlık

- Kaynakça listesi eksiksiz olmalıdır
- İntihal ve sahte veriye yer verilmemelidir
- Aynı araştırmanın birden fazla dergide yayımlanmasına teşebbüs edilmemeli, bilim araştırma ve yayın etiğine uymalıdır. Bilim araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemler şunlardır:
 - a) İntihal: Başkalarının fikirlerini, metotlarını, verilerini, uygulamalarını, yazılarını, şekillerini veya eserlerini sahiplerine bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseriymiş gibi sunmak,
 - b) Sahtecilik: Araştırmaya dayanmayan veriler üretmek, sunulan veya yayınlanan eseri gerçek olmayan verilere dayandırarak düzenlemek veya değiştirmek, bunları rapor etmek veya yayımlamak, yapılmamış bir araştırmayı yapılmış gibi göstermek,
 - c) Çarpıtma: Araştırma kayıtları ve elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan yöntem, cihaz ve materyalleri kullanılmış gibi göstermek, araştırma hipotezine uygun olmayan verileri değerlendirmeye almamak, ilgili teori veya varsayımlara uydurmak için veriler ve/veya sonuçlarla oynamak, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek,
 - ç) Tekrar yayım: Bir araştırmanın aynı sonuçlarını içeren birden fazla eseri doçentlik sınavı değerlendirmelerinde ve akademik terfilerde ayrı eserler olarak sunmak,
 - d) Dilimleme: Bir araştırmanın sonuçlarını araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde, uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak ve birbirine atıf yapmadan çok sayıda yayın yaparak doçentlik sınavı değerlendirmelerinde ve akademik terfilerde ayrı eserler olarak sunmak,
 - e) Haksız yazarlık: Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek, aktif katkısı olan kişileri yazarlar arasına dâhil etmemek, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini yayım sırasında veya sonraki baskılarda eserden

çıkarmak, aktif katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek,

f) Diğer etik ihlali türleri: Destek alınarak yürütülen araştırmaların yayınlarında destek veren kişi, kurum veya kuruluşlar ile onların araştırmadaki katkılarını açık bir biçimde belirtmemek, insan ve hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalarda etik kurallara uymamak, yayınlarında hasta haklarına saygı göstermemek, hakem olarak incelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri yayınlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak, bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak, tamamen dayanaksız, yersiz ve kasıtlı etik ihlali suçlamasında bulunmak (YÖK Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, Madde 8).

2. Yazarın Sorumlulukları

- Tüm yazarlar önemli oranda araştırmaya katkıda bulunmalıdır.
- Makaledeki tüm verilerin gerçek ve özgün olduğu beyanı gerekir.
- Tüm yazarlar geri çekmeyi ve hataların düzeltilmesini sağlamak zorundadır.

3. Hakemliklerin Sorumlulukları

- Değerlendirmeler tarafsız olmalıdır.
- Hakemler araştırmayla, yazarlarla ve/veya araştırma fon sağlayıcılar ile çıkar çatışması içerisinde olmamalıdır.
- Hakemler ilgili yayımlanmış ancak atıfta bulunulmamış eserleri belirtmelidirler.
- Kontrol edilmiş makaleler gizli tutulmalıdır.

4. Editöryal Sorumluluklar

- Editörler bir makaleyi kabul etmek ya da reddetmek için tüm sorumluluğa ve yetkiye sahiptir.
- Editörler kabul ettiği ya da reddettiği makaleler ile ilgili çıkar çatışması içerisinde olmamalıdır.
- Sadece alana katkı sağlayacak makaleler kabul edilmelidir.
- Hatalar bulunduğu zaman düzeltmenin yayımlanmasını ya da geri çekilmesini desteklemelidir.

• Hakemlerin ismini saklı tutmalıdır ve intihal/sahte veriye engel olmalıdır. Hakemlik süreci bilimsel yayımlamanın başarısının merkezinde bulunmaktadır. Hakemlik sürecinin korunması ve iyileştirilmesi taahhüdümüzün bir parçasıdır ve Seçim Hukuku Dergisinin bilim camiasına yayıncılık etiği ile ilgili her durumda özellikle şüpheli, yinelenen yayınlar olması durumunda ya da intihal durumlarında yardım etme zorunluluğu vardır. Okuyucu Seçim Hukuku Dergisinde yayınlanan bir makalede önemli bir hata ya da yanlışlık fark ettiğinde ya da editoryal içerik ile ilgili herhangi bir şikâyeti (intihal, yinelenen makaleler vb.) olduğu zaman secimhukuku@gmail.com adresine mail atarak şikayette bulunabilir. Şikâyetler gelişmemiz için fırsat sağlayacağından şikâyetleri memnuniyetle karşılarız, hızlı ve yapıcı bir şekilde geri dönüş yapmayı amaçlarız.

10. **İntihali Ortaya Çıkarma:** Seçim Hukuku Dergisinde yayınlanmak üzere gönderilen makaleler, en az iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik değerlendirmesine tabi tutulur. Ayrıca intihal tespitinde kullanılan iThenticate aracılığıyla makalelerin daha önce yayımlanmamış olduğu ve intihal içermediği teyit edilir.
11. **Ön İnceleme ve İntihal Taraması:** Çalışma; dergi yayın ilkelerine, akademik yazım kurallarına ve TÜHAS Atıf Sistemi'ne uygunluk açısından editör tarafından incelenir ve iThenticate programı kullanılarak intihal taramasından geçirilir. Kaynakça hariç azami benzerlik oranı %25 olup, bu sınırını aşan çalışmalar editoryal süreçte iade edilmektedir. Mevzuat ve içtihat yoğun çalışmalar açısından bu sınır göz ardı edilebilir. Ön inceleme en fazla 15 gün içinde tamamlanır.

MAKALE DEĞERLENDİRME SÜRECİ

1. Seçim Hukuku Dergisin, gönderilen makalelerin değerlendirilmesinde editöryal iç inceleme ve dış hakem değerlendirmesi olmak üzere iki aşamalı bir süreç işletmektedir. Gönderim yapıldıktan hemen sonra Baş Editör, makaleyi derginin amaç ve kapsamına uygunluk ile araştırma ve yazımda etik standartlara bağlılık açısından kontrol eder.
2. Baş Editör sonrasında dergi yayın politikasına uygun makaleleri, konusuna dair araştırması bulunan uzmanlar arasından iki dış hakeme gönderir seçilir. Makale konusunda çalışması bulunan uzman bulunamazsa, hakemler o bilim dalında doktora derecesine sahip araştırmacılar arasından belirlenir. Hakemler konusu, yöntemi ve sonuçları açısından makaleyi ayrıntılı bir şekilde değerlendirerek yayımlanıp yayınlanmamasına dair görüş belirtirler. Baş Editör eş zamanlı olarak makaleyi alan editörüne de değerlendirme için gönderir. Bu süreçte alan editörünün kimliği yazara, yazarın kimliği de alan editörüne de kapalıdır.
3. Hakem raporlarının ikisi de ve alan editörünün kararı da “kabul” ise çalışma, Baş Editörün kararı ile yayıma kabul edilir. Baş editör ihtiyaç olması halinde alan editörlüğü görevini de kendi üstlenebilir.
4. İki hakemden birinin veya alan editörü “red” kanaati belirtmesi halinde çalışma, üçüncü bir hakeme gönderilir. Alan editörünün kabul kararı verdiği durumlarda, çalışmalar, en az iki hakemin “kabul” kararı ile yayıma kabul edilir.
5. Alan editörünün ilk kararı “red” olduğu durumlarda, en az iki hakemin “kabul” kararı var ise, makale üçüncü bir hakeme de gönderilir. Üçüncü hakemin kararının ardından, mevcut durum alan editörüne bildirilir. Alan editörü bu aşamada yazardan ayrıntılı revizyon isteme veya hakem raporlarına karşı Baş Editöre gerekçeli rapor sunmak durumundadır. Revizyon sürecinin ardından Alan Editörü “kabul” kararı alması durumunda, makale Baş Editör kararı ile yayıma kabul

edilir. Alan Editörünün ilk “ret” kararında ısrar ettiği durumlarda, makalenin kabulü Editörler Kurulunun üye tamsayısının salt çoğunluğuna bağlıdır. Yayına kabul edilen çalışma Baş Editör veya Son Okuyucu tarafından son kez okunur. Akabinde İngilizce dil kontrolüne gönderilir.

6. Hakemlerin Sorumlulukları:

- a) Hakemlerin araştırma, yazarlar ve/veya araştırma fon sağlayıcıları ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması olmamalıdır. Yargıları objektif olmalıdır.
- b) Hakemler, gönderilen yazılarla ilgili tüm bilgilerin gizli tutulmasını sağlamalı ve yazar tarafında telif hakkı ihlali ve intihalden haberdar olmaları durumunda editöre bildirmelidir.
- c) Bir makalenin konusunu gözden geçirme konusunda kendini yetersiz hisseden veya derhal incelemenin imkânsız olacağını bilen bir hakem, editöre haber vermeli ve inceleme sürecinden muaf olmalıdır.

7. Editörlerin Sorumlulukları:

- a) Editör, yazıları yazarların etnik kökeni, cinsiyeti, cinsel yönelimi, vatandaşlığı, dini inancı veya siyasi felsefesine bakmaksızın bilimsel içerik açısından değerlendirir.
- b) Editör, yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin adil bir şekilde çift-kör hakem değerlendirmesini yapar ve gönderilen makalelerle ilgili tüm bilgilerin yayınlanmadan önce gizli tutulmasını sağlar.
- c) Editör, hakemlere yazıların gizli bilgi olduğunu ve bunun ayrıcalıklı bir etkileşim olduğunu bildirir. Hakemler ve yayın kurulu, yazıları başka kişilerle tartışamaz. Hakemlerin anonimliği sağlanmalıdır. Belirli durumlarda editör, belirli bir noktayı netleştirmek için bir hakemin incelemesini diğer hakemlerle paylaşabilir.
- d) Yayının içeriğinden ve genel kalitesinden Editör sorumludur. Gerekğinde düzeltme notu yayınlamak veya geri çekme işlemi uygulamak da onun sorumluluğundadır.
- e) Editör; yazarlar, editörler ve hakemler arasında herhangi bir çıkar çatışmasına izin vermez. Sadece hakem atama konusunda tam yetkiye sahiptir ve yazıların Dergide yayınlanmasına ilişkin nihai karardan sorumludur.

ATIF USULÜ

Atıf usulü olarak Prof. Dr. Kemal GÖZLER tarafından geliştirilen Türk Hukuk Atıf Sistemi (TÜHAS) kullanılacaktır.
<https://www.tuhas.com.tr/index.htm>

ÜCRET POLİTİKASI

Hiçbir ad altında yazar veya kurumundan ücret alınmaz.

Seçim Hukuku Dergisi kâr amacı gütmeyen bilimsel ve hakemli bir dergidir. Dergiye gönderilen makaleler için başvuru/gönderim, süreç yönetimi, işlem/yayın, vb. adlar altında hiçbir ücret talep edilmemektedir. Konuya ilişkin masraflar Seçim Hukuku Derneği tarafından karşılanmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Editorial

Doç. Dr. Fatih GÜLER 1

Kuramsal Boyutları ile Seçim ve Seçim Sistemi

Araştırma Makalesi

Doç. Dr. Mehmet Erkan KILLIOĞLU 11

6356 Sayılı Kanun Işığında Sendika Genel Kurullarında
Yapılan Seçimler

Araştırma Makalesi

Öğr. Gör. Gülşah KORUCU DÜNDAR..... 51

Türkiye’de Seçim Çevresi Önerisi Olarak Daraltılmış Seçim
Bölgesi Üzerine Bir Tartışma

Araştırma Makalesi

Doç. Dr. Veysel DİNLER ve Mehmet ULUCAN 81

Merhaba.

Geçen yıl ilk sayısını çıkartmayı başardığımız *Seçim Hukuku Dergisinin* ikinci sayısını çıkartmanın mutluluğu içerisindeyim. *Seçim Hukuku Dergisine* alışmalarını ileten yazarlara, yazarların çalışmalarını değerlendiren hakemlere ve süreç konusunda desteklerini sunan alan editörlerine şükranlarımı arz ederim.

Bilindiği zere *Seçim Hukuku Derneği*; Cumhuriyetimizin banisi, Ulu nder Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün ilke, inkılap ve öğretilerini temel referans noktası olarak alması hasebiyle *Seçim Hukuku Dergisini*, Ulu nder Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün başkumandanlığında zaferle neticelenen Büyük Taarruz günü olan 30 Ağustos tarihinde yayımlamaktadır. Bu sayının da bu özel ve anlamlı günde, planlandığı şekilde yayımlanması *Seçim Hukuku Dergisinin* kurumsallaşması yönünde mütevazı bir çabadır.

Editoryal yazıların birden fazla fonksiyonu olduğu ifade edilebilir. Derginin temel politikası ve eğilimleri hakkında kamuoyunu bilgilendirmek,¹ sayıda yayımlanan çalışmalar hakkında kısa bir n tanıtım yapmak ve önemlerini vurgulamak, yayın politikasını veya yayın politikasındaki değişiklikleri duyurmak ilk akla gelenlerdir.²

¹ Samiran Nundy, Atul Kakar ve Zulfiqar A. Bhutta, *How to Practice Academic Medicine and Publish from Developing Countries?*, Springer Nature, 2021, s. 263.

² Kurtuluş Töreci, “Editoryal Nedir?”, *ANKEM Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 4, 2009, s. 199-204.

Seçim Hukuku Dergisinin ikinci sayısında üç araştırma makalesi yayımlanmıştır.

Doç. Dr. Mehmet Erkan KILLIOĞLU tarafından yayımlanan “Kuramsal Boyutları ile Seçim ve Seçim Sistemi” başlıklı çalışma; seçim sistemi ile ilgili konulara karşılaştırmalı hukuk verilerinden de yararlanarak teorik bir çerçeveyle birlikte uygulamaya dönük hususları da ele almıştır.

Öğr. Gör. Gülşah KORUCU DÜNDAR tarafından yayımlanan “6356 Sayılı Kanun Işığında Sendika Genel Kurullarında Yapılan Seçimler” başlıklı çalışma; seçim hukukunun önemli unsurlarından olan sendikaların kendi iç demokrasilerini temin etmeye matuf önemli bir argümanları olan genel kurullarında gerçekleştirilen seçimlerin hukuki altyapısını ve temel işleyişini ele almıştır.

Doç. Dr. Veysel DİNLER ve Mehmet ULUCAN tarafından yayımlanan “Türkiye’de Seçim evresi nerisi Olarak Daraltılmış Seçim Bölgesi zerine Bir Tartışma” başlıklı alışma; Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından 2013-2014 yıllarında gündeme getirilen fakat akademik olarak çok da tartışılmayan “daraltılmış bölge sistemi” önerisini 14 Mayıs 2023 seçim sonuçları üzerinden yapılan bir simlasyon ile ele almıştır.

Seçim Hukuku Dergisinin temel yayım politikası; tematik perspektifi önceleyerek niceliksel değil niteliksel olarak alana katkı sağlayacak yayımların kabul edilmesi yönündedir. Bu doğrultuda özellikle teorik ereve ile uygulamaya dair konuların aynı perspektifle harmanlamasını önceleyen çalışmaları yayımlayarak seçim hukuku ve siyasi partiler hukuku disiplinine yönelik katkı sağlamak merkezli bir yayım politikasını sürdürülebilir kılmak önemli hedeflerdendir.

Süreç içerisinde *Seçim Hukuku Dergisine* değerlendirilmek üzere gelen makaleler üzerine yapılan editoryal değerlendirmeler ışığında *Seçim Hukuku Dergisinin* yayım politikasına dair birtakım hususlar da netleşmektedir. *Seçim Hukuku Dergisinin* amaç ve kapsam bölümünde *Seçim Hukuku Dergisinin* yayımlamayı arzu ettiği temel konu başlıkları ifade edilmiş olsa da bunlar tahdidi olmayıp örneklendirme ve yönlendirme kabilindedir. Bu başlıkların dışında seçim hukuku ve siyasi partiler hukuku ile illiyet bağı kurulabilen her alışma *Seçim Hukuku Dergisinin* kapsamı dahilindedir. Özetle disiplinler arası olmakla birlikte seçim hukuku ve siyasi partiler hukukuna temas eden alışmalar *Seçim Hukuku Dergisinde* yayımlanabilir.

Seçim Hukuku Dergisinin kuruluş sürecinde genel kabul görmüş yayımcılık kurallarına, itibarlı dizinlerin kabul kriterlerine ve etik ilkelere azami riayet gösterilmeye gayret edilmiştir. Bu doğrultuda demokratik bir toplumun en temel özelliklerinden olan düşünce ve ifade özgürlüğünün temin edilmesi *Seçim Hukuku Dergisinin* nceliklerindendir. Bununla birlikte *Seçim Hukuku Derneğinin* ve *Seçim Hukuku Dergisinin* temel amacı ülkemizde seçim hukuku ve siyasi partiler hukuku ile ilgiyi arttırmaya katkı sağlayabilmek ve bu disiplinlerin gelişmesi konusunda lokomotif olabilmektir. Bu amaç doğrultusunda bir temel hususla ilgili editoryal tutumun oluştuğunu ifade edebilirim. *Seçim Hukuku Dergisi* düşünce ve ifade özgürlüğüne önem vermekle birlikte, *Seçim Hukuku Derneği* ve *Seçim Hukuku Dergisinin* varlık amacı olan demokrasi, siyasi parti ve seçim kavramlarının devamlılığı yönünde bir taraftır ve bu kavramların **teorik temellerini ve varlığını reddeden** alışmalara yer vermemek yönünde editoryal bir tutum benimsenmiştir. Burada “teorik temellerini ve varlığını reddeden” kavramının altına özellikle çizmek isterim. Bu tutum demokrasi, siyasi parti ve seçim kavramlarının teorik ve pratiğini eleştiren çalışmaların

kabul edilmeyeceği anlamına gelmemektedir. Zira *Seçim Hukuku Dergisinin* temel amaçlarından biri seçim hukuku ve siyasi partiler hukuku ile ilgili uygulamada ortaya çıkan sorunların tespit edilerek konuya akademik bir perspektifle yaklaşılabilmeyi sağlamaktır. *Seçim Hukuku Dergisi* seçim hukuku ve siyasi partiler hukukuna ilişkin hem teorik hem de pratik eleştirileri büyük bir memnuniyetle kabul etme eğiliminde olacaktır. Hlusa ve özetle; *Seçim Hukuku Derneği ve Seçim Hukuku Dergisi* demokratik bir toplumun temel gereği olan düşünce ve ifade özgürlüğünün var olabilmesi için demokrasi, siyasi parti ve seçim gibi kavramların “sina qua non” olduklarının altını çizer ve diğer taraftan seçim hukuku ve siyasi partiler hukuku ile ilgili bu sınırın dışındaki her türlü teorik ve pratik eleştirel çalışmayı kabul etmekten memnuniyet duyar.

Seçim Hukuku Dergisi önümüzdeki sayılardan itibaren seçim hukuku ve siyasi partiler hukuku ile ilgili uygulamada yer almış Yüksek Seçim Kurulu yeleri, Anayasa Mahkemesi yeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıları, siyasi parti yöneticileri gibi tecrübeli uygulayıcılarla yapılan mülakatları da yayımlamayı hedeflemektedir.

Benzer şekilde *Seçim Hukuku Dergisinin* nmzdeki sayılardan itibaren Yüksek Seçim Kurulu, Anayasa Mahkemesi ve diğer yüksek yargı organlarının seçim hukuku ve siyasi partiler hukuku ile ilgili kararlarına “Karar İncelemesi” başlığı altında yer vermeyi de hedeflenmektedir.

Seçim Hukuku Dergisi belli hususlarda ilkleri temsil etmektedir. *Seçim Hukuku Dergisi* Prof. Dr. Kemal GÖZLER tarafından geliştirilen THAS’ı kullanan ilk ulusal dergidir. *Seçim Hukuku Dergisi*, seçim hukuku alanında ilk ulusal dergi olma özelliğinin yanında, uluslararası alanda seçim hukukuna odaklanmış dördüncü dergidir.

Bu dergiler arasında diğerklerine göre ön planda olan dergi ise Amerika Birleşik Devletleri merkezli “**Election Law Journal: Rules, Politics, and Policy**” (Scopus) isimli dergidir. 2002 yılından bu yana yılda dört sayı olmak üzere toplam doksan dört sayıda yaklaşık bin adet araştırma yayımlamış olan dergide, sadece bir adet Türkiye adresli yayının olması, seçim hukuku ve siyasi partiler hukuku alanında katedilmesi gereken daha çok yol olduğunu göstermektedir.

Seçim Hukuku odaklı Endonezya merkezli diğerk bir dergi olan “Election Law Review” isimli derginin bu zamana kadar yayımlanmış bir sayısı bulunmamaktadır. Seçim hukuku odaklı olmakla birlikte ama daha çok seçimlerin yönetimine konularını ele Amerika Birleşik Devletli merkezli “Journal of Election Administration, Research & Practice” isimli derginin bu zamana kadar yayımlanmış  sayısı bulunmaktadır.

Derginin kuruluş aşamasının hazırlık sürecinde üzerinde en çok yoğunlaştığımız ve tartıştığımız konuların ilki derginin adı ve kapsamı gelmekteydi. Baskın görüş, derginin kapsamanın geniş tutularak daha çok yazarın ilgisini çekmesi ve akademik farkındalığın artmasının temin etmesinin sağlanması yönünde idi. Hatta bu yönde derginin adının Seçim Araştırmaları Dergisi olması ve kapsamının da bu çerçevede genişletilmesine yönelik öneriler de ifade edildi. Bu görüşe rağmen *Seçim Hukuku Derneğinin* seçim hukuku ve siyasi partiler hukukunun kurumsallaşmasına yönelik akademik katkıyı öncelemesi sebebiyle derginin kapsamı, tematik bir perspektifle bilinçli olarak dar tutulmuştur. Yaklaşık bir buçuk yıllık süreç ve yazar ilgisi, kapsamın dar tutulması kararında isabet olduğunu göstermiştir.

Derginin kuruluş aşamasının hazırlık sürecinde üzerinde yoğunlaştığımız ikinci bir konu ise *Seçim Hukuku Dergisinin* akademik kurullarının oluşturulması sürecine yönelik idi. *Seçim Hukuku Dergisinin* akademik kurulları oluşturulurken, genç bilim dalları olan seçim hukuku ve siyasi partiler hukuku alanlarında çalışma yapmış ve gerçek anlamda bu alana ilgili duyan araştırmacılardan müteşekkil olmasını sağlamak gibi bir hedef koyduk. Diğer taraftan özellikle editörler kurulunun teşekkül etmesi sürecinde hem coğrafi hem de kurum bazlı dengeli bir dağılım gözetilmiş olup aynı zamanda mümkün mertebe ayrıntılandırılmış ve geniş katılımlı bir editöryal perspektif benimsenmiştir. Bu doğrultuda seçim hukuku ve siyasi partiler hukukunun alt kırılımlarından müteşekkil on bir ayrı alt alanda alan editörlerinin atanması sağlanmıştır.

Akademik etik ilkelerin giderek zedelendiği bir ortamda, akademik hedeflerinin dışında seçim hukuku ve siyasi partiler hukukunun kurumsallaşmasına katkı sunarak adil ve dürüst seçimler marifetiyle demokratik toplum idealine katkı koymak gibi toplumsal hedefleri de olan bir dergi olan *Seçim Hukuku Dergisinin* etik hassasiyet düzeyini maksimize etmeye yönelik birtakım kararlar alınmasında fayda gördük. Bu çerçevede ilk sayıda “*Editörler Kurulunda yer alan araştırmacıların, ... yazarı oldukları çalışmalar dergiye kabul edilmeyecektir. Bu kısıtlama araştırmacının editörler kurulundan ayrılmasını takip eden üç sayı sonra kendiliğinden ortadan kalkacaktır.*” şeklinde bir prensip kararı almıştık. Süreç içerisinde bu prensip kararımızın maksadından öte sonuçlara sebebiyet verdiğini gözlemledik. Editörler kurulunu hem alanda çalışma yapan araştırmacılardan ve geniş katılımlı bir perspektifle teşekkül ettirmek hem de bu araştırmacıların çalışmalarını kabul etmemek yönlü bir kararın emekleme aşamasında olan bilim dalları ve *Seçim Hukuku Dergisi* için olumsuz sonuçları olduğu kanaati hasıl oldu. Bu tespitin ardından karar verilmesi gereken

iki seçenek ortaya ıktı. Birincisi editörler kurulunu daraltmak ikincisi ise bu kuralı amacına uygun bir şekilde revize etmektir. Editörler kurulunu daraltmak yukarıda ifade edilen akademik faydaları ortadan kaldıracığından mezkr kuralın revizyonu daha makul bir seçenek olarak ortaya ıktı. Bu çerçevede önümüzdeki sayıdan geçerli olmak üzere “*Editörler Kurulunda yer alan araştırmacılar dergiye makale göndermek istemeleri halinde ilgili sayının editörler kurulundan geçici olarak ıkartılacaklar ve takip eden sayıda tekrar editörler kuruluna dahil edileceklerdir.*” şeklinde bir düzenleme yapmayı tercih ettik.

Derginin kuruluş aşamasının hazırlık sürecinde üzerinde yoğunlaştığımız üçüncü bir konu ise *Seçim Hukuku Dergisinin* takip edeceği atıf sistemi idi. şüphesiz sosyal bilimler alanında en çok tercih edilen atıf sistemlerinden biri APA’dır. APA’nın kullanım kolaylığı ve geniş farkındalığı sebebiyle tercih edilmesi düşünülebilirdi. Bununla beraber *Seçim Hukuku Dergisinin* zellikle uygulamaya yönelik içtihat bazlı çalışmaları kabul etmek yönlü akademik hedefi doğrultusunda APA veya diğer atıf sistemleri amaca matuf sonuç üretmek uzaktır. *Seçim Hukuku Dergisinin* Yüksek Seçim Kurulu ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarını ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul ve Komisyon görüşmelerini yoğun bir şekilde kullanma istenci mevcut atıf sistemlerinden uzaklaşarak Prof. Dr. Kemal GÖZLER tarafından geliştirilen THAS’ı (Türk Hukuk Atıf Sistemini) kullanmaya yönlendirmiştir. Böylece *Seçim Hukuku Dergisi* THAS’ı kullanan ilk dergi olmuştur. Süreç içerisinde yazarlardan alınan geri dönüşlerden *Seçim Hukuku Dergisinin* bu tercihinin yazalar tarafından benimsendiğini göstermiştir. Bununla birlikte THAS atıf sisteminin kullanımını kolaylaştırmak ve yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla H. Kaan Canan tarafından hazırlanan THASRehber sitesinin (<https://tuhasrehber.com/>) zellikle ISBN ve DOI temelli

THAS dipnot ve kaynakça dönüştürme özelliğinin kullanıcılar açısından önemli bir kolaylaştıracı bir unsur olduğunu ve bu özelliğin THAS'ın kullanımını yaygınlaştıracığını değerlendiriyorum.

şüphesiz *Seçim Hukuku Dergisinin* amaç ve hedefleri doğrultusunda yayım hayatına devam edebilmesi için en önemli unsur akademik ortamlarda tanınırılığının ve bilinirliğinin artmasıdır. *Seçim Hukuku Dergisi* kurulduğu günden itibaren akademik sosyal medya platformlarında paylaşılmış ve bilinirliğinin artması için gerekli her türlü çaba gösterilmiştir. Bu konuda Prof. Dr. Kemal GÖZLER'in *Seçim Hukuku Dergisinin* THAS'ı kullandığına ilişkin kişisel sosyal medya hesabından, THAS'a özgü sosyal medya hesabından ve THAS web adresinden yaptığı paylaşımlar *Seçim Hukuku Dergisinin* tanınırılığına katkı sağlamıştır.

Bütün bunlara rağmen *Seçim Hukuku Dergisinin* gerçek anlamda tanınırılığını sağlayacak unsur şüphesiz DERGİPARK altyapısında faaliyet gösterilmesi ile mümkün olacaktır. Zira günümüzde Dergipark hem yazarlar hem de araştırmacılar açısından en sağlıklı paylaşım noktası haline gelmiştir. *Seçim Hukuku Dergisinin* yayımcısı olan *Seçim Hukuku Derneği* olarak Dergipark'ın aradığı tüm kriter ve şartlar sağlanmış ve Dergipark'a 22 Ocak 2025 tarihinde yayımcı başvurusu yapılmıştır. Dergipark tarafından *Seçim Hukuku Derneği* yayımcı olarak Dergipark altyapısına kabul edilmiştir. Devamında *Seçim Hukuku Derneğinin* yayımcı sıfatıyla *Seçim Hukuku Dergisinin* Dergipark altyapısına dahil olmaya yönelik başvurusu 14 şubat 2025 tarihinde yapılmasına rağmen *Seçim Hukuku Dergisinin* 2. sayısının yayımlandığı 30 Ağustos 2025 tarihine kadar cevap alınamamıştır.

Dergipark yetkilileri ile yaptığımız şıfai görüşmelerde, dernek dergileri ile ilgili kriterlerde birtakım güncellemeler yapıldığını ve bunların yetkili kurullarda değerlendirilme süreçlerinin devam ettiği ifade edilmiştir. Bir sonraki sayımızın Dergipark altyapısı ile yapılmasını temenni ediyoruz.

Bu duygu ve düşüncelerle *Seçim Hukuku Dergisinin* araştırmacılara ve uygulayıcılara faydalı olması temennisiyle...

30 Ağustos 2025

anakkale

Doç. Dr. Fatih GÜLER

Seçim Hukuku Dergisi Baş Editörü

Seçim Hukuku Derneği Başkanı

anakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Kuramsal Boyutları ile Seçim ve Seçim Sistemi¹

Theoretical Approaches to Elections and Electoral Systems

Doç. Dr. Mehmet Erkan KILLIOĞLU

anakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-3146-2609 - mehmeterkan@comu.edu.tr

ÖZET

Seçim sistemleri en basit haliyle kamu görevlilerinin seçiminin düzenlenmesi, oylama ile seçilmiş görevliler arasındaki ilişkinin düzenlenmesi olarak tarif edilebilir. Başka bir ifade ile seçim, yönetenlerin yönetilenler tarafından belirlendiği hukuki işlemdir. Bu nedenle, seçim sistemi temelde seçmen oyların seçilmiş temsilcilere dönüştürülmesinin siyasi yoludur ve bu nedenle siyasi içerik ve etki oldukça açıktır. Bu seçim sistemi ile ilgili düzenlemeler çok önemli yasama kararlarının yürürlüğe girmesiyle sonuçlanır. Daha kısıtlı bir şekilde görülen bir seçim sisteminin tasarımı, yalnızca parlamenter sistemlerin uygulamalarına değil, aynı zamanda hem başkanlık sistemlerinin hem de anayasal monarşilerin uygulamalarına da atıfta bulunur. Kamu görevlilerinin seçimi açısından, seçim sisteminin belirlenmesi ve açık bir şekilde tanımlanmış olması önemlidir. Seçim sistemlerinin amacı yalnızca oyların temsilcilere dönüştürülme biçimini belirlemek değildir. Ek olarak siyasi sistemin geliştirilmesi, siyasi ideolojilerin ve söylemlerin farklılıklarının vurgulanması, çeşitli toplumsal çıkarların temsili, seçim kampanyalarının temel özellikleri, siyasi rejimlerin bireylere çalışan siyasi kurumlar sağlama yeteneği ve siyasi sistemin meşruiyeti gibi diğer bileşenlerini de destekleme amacı ile de kullanılabilir. Seçim sistemlerinden ayrıca vatandaşları, diğer bir ifade ile seçmenleri liderlerine bağlamada önemli bir araç olarak da yararlanılabilir. Bu yüzden seçim sistemleri uzun vadede demokratik yönetim için önemli sonuçlar üretir. İktidar için mücadele edenlerin sosyo-politik gerçeğe göre seçmenleri farklı şekillerde bir araya getirmelerine yardımcı olmak için seçim sistemi içerisinde teşvikler geliştirilmesi zaruri bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Temelde seçim sistemlerinin tasarımı oyların kamu görevlerine dönüşme biçimlerini belirlemektedir. Başka bir deyişle, seçim sistemi kapsamında yapılan düzenlemeler oy vermenin siyasi temsili nasıl etkilediğini belirlemektedir. Bu yüzden seçim sisteminin düzenlenmesi anayasal düzeyde başlar ve yasama düzeyinde devam eder. Bu yüzden seçim sistemleri uzun vadede demokratik yönetim için önemli sonuçlar üretir. Bu sayılan sebeplerden dolayı çalışmada siyasi temsilin oluşmasında etkili olan ve onu şekillendiren etmenlerden birisi olan seçim sistemi incelenecektir,

Anahtar Kelimeler: Seçim Sistemleri, Anayasa, Seçim Yönetimi

¹ Makale Geliş Tarihi :06.07.2025
Revizyon Tarihi :25.08.2025
Kabul Tarihi :27.08.2025

ABSTRACT

The Electoral systems can be described in the simplest terms as the regulation of the election of public officials, the regulation of the relationship between elected officials through voting. In other words, elections are legal transactions in which the rulers are determined by the ruled. Therefore, the electoral system is essentially a political way of transforming electoral votes into elected representatives, and because of that, the political content and impact are quite clear. In terms of the election of public officials, it is important to determine and define the electoral system. Electoral systems do not only include the way votes are transformed into representatives, but can also be used to influence other components of the political system, such as the development of the political party system, the separation of political ideologies, the representation of various social interests, the basic characteristics of election campaigns, and the legitimacy of the political system. Electoral systems can also be used as an important tool in connecting citizens, namely voters, to their leaders. Therefore, electoral systems produce important results for democratic governance in the long term. As mentioned before, the design of electoral systems determines the ways in which votes are converted into public offices. In other words, the regulations made within the electoral system determine how voting affects political representation. Therefore, the regulation of the electoral system begins at the constitutional level and continues at the legislative level. Therefore, electoral systems produce important results for democratic governance in the long term. For these reasons, this study will touch on the subject of the electoral system, which is effective in the formation of political representation and an important tool in shaping it, and will attempt to make a discussion about the issues or processes that affect it.

Keywords: Electoral Systems, Constitution, Electoral Management

1. GİRİŞ: GENEL OLARAK SEÇİM SİSTEMİ

“Demokrasinin temel unsurları, yani halkın egemenlik, kendi kaderini tayin etme ve siyasi karar alma sürecine eşit katılım hakkı ile azınlıkların çoğunluğun tahakkümüne karşı korunması, halihazırda uluslararası insan hakları hukukunun bir parçasıdır.”

Manfred Nowak²

Seçim Sistemi denildiğı zaman genel olarak bir spesifik bir yasal çerçevenin temel bir bileşeni ifade edilmektedir. Zira bu sistem kamuda seçimle geline görevler ile bu görevlerin entegrasyonunu ve bir ülkedeki, bir eyaletteki veya federasyon-konfederasyon türü bir yapılanma çatısı altında bir araya gelmiş olan bir grup devletteki siyasi partiler arasındaki ilişkileri tanımlamaktadır. Bu tanımlama ve ilişkiler ağı sebebiyle yasal çerçeve, seçim sisteminin türünü, seçimlerin düzeni ve zamanlamasını açıkça belirlemiş olmalıdır³.

Genel olarak, seçim sistemi kamu görevlilerinin seçiminin düzenlenmesi olarak tanımlanabilir. Daha dar bir çerçeveden yapılacak bir tanımla seçim sistemi, oylama ile seçilmiş görevliler arasındaki ilişkinin düzenlenmesi olarak tarif edilebilir⁴. Başka bir ifade ile seçim, yönetenlerin yönetilenler tarafından belirlendiğı hukuki işlemdir⁵. Bu nedenle, seçim sistemi denildiğinde siyaseten seçmen oyların seçilmiş temsilcilere dönüştürölme yolu ile usulü kastedilmektedir. Bu nedenle süreçteki siyasi usul, üslup ve etki barizdir. Bu etki sayesinde seçim sistemi ile ilgili düzenlemeler çok önemli yasama kararlarının yürürlüğe girmesiyle sonuçlanır. Daha dar kapsamlı bir şekilde hazırlanmış olsa da bir seçim sisteminin tasarımı, yalnızca parlamenter sistemlerin uygulamalarına değil, aynı zamanda

² Manfred Nowak, *UN Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary*, Kehl am Rhein, Engel, 2nd rev. ed., 2005, s. 565.

³ Electoral Commissions Forum (ECF) ve Electoral Insitute of Southern Africa (EISA), *Principles for Election Management, Monitoring, and Observation in the SADC Region*, Benoni, Johannesburg, Electoral Institute of Southern Africa, 2006, s. 8.

⁴ Hikmet Sami Türk, “Seçim, Seçim Sistemleri ve Anayasal Tercih”, *Anayasa Yargısı*, Cilt 22, Sayı 1, 2006, s. 76.

⁵ Jean-Marie Cotteret ve Claude Emeri, *Seçim Sistemleri*, Çev. Tanju Gökçöl, İstanbul, Gelişim Yayınları, 1975, s. 11; Sabri Çoşkun, *Seçim Hukuku*, Ankara, Mahalli İdareler Derneğı Yayınları, 2004, s. 5; Emine Yavaşgel, *Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri ve Türkiye'deki Durum*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2004, s. 4, 53, 77; Şeref İba, *Anayasa ve Siyasal Kurumlar*, Ankara, Turhan Kitapevi, 2006, s. 169.

hem başkanlık sistemlerinin hem de anayasal monarşilerin uygulamalarına da atıfta bulunabilir. Tasarımdaki bu olası çok yönlölük ve esnekliğe rağmen kamu görevlilerinin seçimi noktasında seçim sisteminin belirlenmesi ve açık bir şekilde tanımlanmış olması önemli olmaktadır. Seçim sistemi çoğunluk ilkesini izliyorsa, rakiplerinden daha fazla oyu olan adaylar kazanan ilan edilir⁶. Aksine kazanan, birinci tur galibi ve ikincisinin katıldığı bir yarışma ile ikinci turda seçilirse veya kazanan dolaylı bir şekilde seçilirse (Amerika Birleşik Devletleri’nde olduğu gibi) sonuçlar oldukça farklı olabilir⁷.

Seçim sistemleri yalnızca oyların temsilcilere dönüştürölme biçimini içermez, aynı zamanda siyasi sistemin diğer bileşenlerini etkileme amacı ile de kullanılabilir (siyasi partiler sisteminin geliştirilmesi, siyasi ideolojilerin ayrılması, çeşitli toplumsal çıkarların temsili, seçim kampanyalarının temel özellikleri, siyasi rejimlerin, bireylere çalışan siyasi kurumlar sağlama yeteneği ve siyasi sistemin meşruiyeti gibi). Seçim sistemlerinden ayrıca vatandaşları, yani seçmenleri liderlerine bağlamada önemli bir araç olarak da yararlanılabilir (hesap verebilirlik, temsil ve siyasi sorumluluk gibi bazı mekanizmalar aracılığıyla). Bu yüzden seçim sistemleri uzun vadede demokratik yönetim için önemli sonuçlar üretir. İktidar için mücadele edenlerin sosyo-politik gerçekliğe göre seçmenleri farklı şekillerde bir araya getirmelerine yardımcı olmak için seçim sistemi içerisinde teşvikler geliştirilmesi zaruri bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Aksi takdirde diller, dini inançlar, ırksal veya etnik kaygılarla derinden bölünmüş toplumlarda, belirli bir seçim sistemi adayların ve siyasi partilerin iş birliğini ve uzlaşmacı tutumlarını teşvik edebilir ve övebilirken, iş birlikçi veya uzlaşmacı olmayanları

⁶ Selahaddin Eyyüp Ekmen ve Muhammed Sabır Fırat, “Seçim Sistemlerinin Hükümetlere Etkisi”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 2017, s. 464.

⁷ Ali Akyıldız, “Demokrasinin Sayılarla Sınavı: Seçim Sistemleri”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı 7, 2016, s. 127-148. Ayrıca bkz. Ufuk Ayhan, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Yerel Yönetimler”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 70, 2008, s. 106-107; Hüseyin Murat Işık, “ağdaş Demokratik Rejimlerde Seçimlerin Yönetim ve Denetimi”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Faköltesi Dergisi*, Cilt 15-16, Sayı 22-23-24-25, 2010-2011, s. 82-85; Alan Ware, “Electoral Systems”, in James D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* Vol. 11, Oxford, Elsevier, Second Edition, 2015, s. 349-352; John B. Gilmour, “Congress: United States”, in James D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* Vol. 11, Oxford, Elsevier, Second Edition, 2015, s. 649-653; Benjamin Forest, “Political Representation”, Audrey Kobayashi (Ed.), *International Encyclopedia of Human Geography*, Amsterdam, Elsevier Science, Second Edition, 2020, s. 207-211.

da cezalandırabilmektedir⁸. Bu durumun önlenmesi adına Türkiye Cumhuriyeti Anayasa’nın 10. maddesinde kanun önünde eşitlik başlığı altında “*Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz*” şeklinde yapılan bir tanımla eşitlik kavramı anayasaya eklenmiş ve tarifi de yapılarak belirsizliklerin önü alınmaya çalışılmıştır⁹. Bu tanımların da göstermiş olduğu üzere, Anayasa’nın 10. maddesinde tarif edilen eşitlik ilkesi, devletin vatandaşlara karşı tarafsızlığını ve bu tarafsızlık çerçevesinde kamu organlarının görevlerini yerine getirirken vatandaşlara eşit davranmakla yükümlü olduklarını teyit etmektedir. Ek olarak bu madde ile vatandaşların ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit oldukları hatırlatılmakta ve kamu kurumlarının faaliyetleri esnasında bu kurala riayet etmekle yükümlü oldukları ilan edilmektedir¹⁰.

Seçim sistemleri Anayasa Hukuku ve diğer mevzuatlarla belirlenen yasal bir çerçeveye dayanmalıdır. En temel sorular, yasal bir çerçevenin demokratik seçimler için neden önemli olduğu ve “yasal çerçeve” terimiyle tam olarak ne kastedildiğidir. İlk soru, Ulusal Demokratik Uluslararası İlişkiler Enstitüsü’nün (NDI) Demokratik Seçimler için Yasal Çerçeveleri Teşvik Etme başlıklı yayınında iyi bir şekilde tarif edilmiştir:

“Seçimler için ‘oyun kurallarını’ belirlemek, siyasi partiler, adaylar ve vatandaşlar için hayati önemde bir konu olmalıdır. Demokratik seçimler, halkın temsilcileri olarak hükümet yetkilerini kullanmak isteyenler arasındaki rekabeti adil ve barışçıl bir şekilde çözmeye hizmet eder. Demokratik seçimler ayrıca vatandaşların, temsilcileri

⁸ Tihek, *İrk, Renk ve Etnik Köken Temellerinde Ayrımcılık*, Ayrımcılık Temelleri Serisi No 3, Ankara. www.tihek.gov.tr (E.T. 28.05.2025).

⁹ Anayasa Mahkemesi 07.06.1999 tarih ve 10/22 sayılı kararı ile bu maddeyi şu şekilde açıklama yoluna gitmiştir: “Eşitlik İlkesi’nin amacı aynı durumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasa karşısında ayırım yapılmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara aynı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler veya topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı tutulursa eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz”. Bkz. Sarper Süzek, “İşverenin Eşit Davranma Borcu”, *Sicil*, Sayı 12, Aralık 2008, s. 24; Ertuğrul Yuvalı, “Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukukta İrk ve Etnik Kökene Dayalı Ayrımcılık Yasası”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt 24, Sayı 3-4-5, Ağustos-Kasım 2012/Şubat 2013, s. 71; Damla Mursül, “Türkiye’de Etnik Kökene Dayalı Ayrımcılıkla Mücadele Mekanizmaları ve Yasal Dayanakları”, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, 2023, s. 38-52.

¹⁰ Yuvalı, *op. cit.*, s. 71.

olarak hkmetin siyasi gücü ve kamu erkini kullanma yetkisine ve meşruiyetine sahip olacak kişi konusunda iradelerini özgürce ifade etmelerinin bir aracı olarak hizmet eder. Dolayısıyla seçim yarışmacılarının (siyasi partiler ve adaylar) ve nüfusun bir bütün olarak doğrudan ve acil çıkarları doğrultusunda, seçim rekabeti kurallarının ve bu kuralların uygulanma biçiminin kontrol edilerek, gerçek bir demokratik seçimin gerçekleşmesini teminat altına almalıdır”¹¹.

Seçim Sistemi ve Seçim Hukuku açısından, yasal ereve hem geniş hem de teknik bir anlama sahiptir. Genel olarak, yasal ereve, vatandaşların yetkili temsilcileri seçmek için kullandıkları oy haklarını belirleyen bir grup anayasal, yasal, düzenleyici ve idari kuralın tamamı olarak görülebilir. Daha teknik bir anlamda, yasal ereve aynı zamanda bir prosedür teknikleri koleksiyonu olarak da görülebilir. Gerçekten de yasal bir ereve, vatandaşların kamusal yetkileri kendi başlarına kullanmalarına (yasama hedeflerine ulaşmak, kamu politikalarını tanımlamak, herhangi bir kamu görevlisini görevden almak için yasal araçları kullanmak) yetki veren seçim düzenlemeleriyle daha da genişletilebilir. Ancak seçim, kamu görevlilerini seçmenin tek yolu değildir; yasal ve rastgele atamalar vardır. Ayrıca, seçimler hiçbir seçim yasasına uymadan şirket yönetim kurulları gibi niversite kurumları tarafından da yapılabilmektedir. Bu yüzden yalnızca kamu görevlilerini seçmek için kullanılmaz. Temel olarak, vatandaşlar seçimleri yasa tasarılarını, hükümet kararlarını veya kamu otoritesi tarafından alınan kararları kabul etmek veya reddetmek için de kullanırlar.

Daha önce de ifade edilmiş olduğu üzere, seçim sistemlerinin tasarımı oyların kamu görevlerine dönüşme biçimlerini belirlemektedir. Başka bir deyişle, seçim sistemi kapsamında yapılan düzenlemeler oy vermenin siyasi temsili nasıl etkilediğini belirlemektedir. Bu yüzden seçim sisteminin düzenlenmesi anayasal düzeyde başlar ve yasama düzeyinde devam eder. Bir seçim sisteminin temel bileşenlerini ayıran birkaç özellik vardır. Seçim sistemi daha önce de ifade edilmiş olduğu üzere bir yandan, oyların siyasi temsile dönüşme biçimini etkilerken diğer taraftan da her bir seçim sistemini özetleyen siyasi kararlara göre

¹¹ Patrick Merloe, *Promoting Legal Frameworks for Democratic Elections: An NDI Guide for Developing Election Laws and Law Commentaries*, Washington, National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2008, s. 1.

diğerlerinden ayırt edilebilir. İşte bu çalışmada siyasi temsilin oluşmasında etkili olan ve onu şekillendirmede önemli bir araç olan seçim sistemi konusu incelenecektir. Ek olarak seçim sistemlerini etkileyen konu veya süreçler tartışmaya açılacaktır. Bu kapsamda teorik bir çerçeve üzerinden değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır. Bu amaçla, çalışmanın ortaya çıkmasında ulusal ve uluslararası literatürden faydalanılmıştır.

Seçim sisteminin seçmen oyların siyasi temsile dönüşme biçimini akıldta tutarak, seçim mevzuatına dahil edilmesi gereken bir seçim sisteminin temel bileşenlerini kısaca ifade etmek, konunun anlaşılması adına yararlı olacaktır. Bu bileşenler:

- Seçim Çevresi, oyları milletvekili koltuklarına dönüştürmek için kullanılan coğrafi bölge¹².
- Basit, mutlak veya nitelikli olabilen göreceli çoğunlukları veya orantılı temsili tanıyabilen bir seçim sistemi.
- Oyları milletvekili temsiline dönüştürmek için uygulanması gereken matematiksel prosedür.
- Seçim baraj veya eşikleri. Meclisteki temsil dağılımına dahil edilmek için adaylar tarafından elde edilmesi gereken asgari oy yüzdesi, açık olarak ilan edilmelidir.
- Seçimin yürütölme biçimi (doğrudan veya dolaylı olarak).

Bu noktada kullanılacak olan seçim sisteminin belirlenmesi, toplumsal yapıları ve siyasal farklılıkları yeterli bir şekilde düzenleyen yasal bir çerçeveye yerleştirilmelidir. Böyle bir düzenleme, toplumsal anlaşmazlıkları uzlaştırma yoluyla çözmekten sorumlu temsili bir siyasal sistem örgütlemelidir. Bu nedenle, başlangıçta belirli hedefler belirlenirse (örneğin, daha yüksek bir meşruiyet derecesi veya sonuçların orantılılığı veya bölgesel düzeyde siyasal grupların güçlü bir temsili vb.) seçim sistemi tercihi daha kolay yapılabilir olacaktır. Bu tür hususlar göz önünde tutularak ve her bir ülkenin toplumsal, siyasal, coğrafi ve tarihsel koşulları dikkate alınarak seçim sistemlerinin oluşturulması uygun olacaktır. Bu yüzden seçim sisteminin

¹² J. I. Leib ve G. R. Webster, "Electoral Districts", in Rob Kitchin, Nigel Thrift (Ed.), *International Encyclopedia of Human Geography*, Amsterdam, Elsevier, 2009, s. 399-404; Ekmen ve Firat, *op.cit.*, s. 467-468.

belirlenmesi, kurumsal bir bakış açısından çok önemli bir karardır. Böyle bir karar, herhangi bir demokrasinin tatmin edici bir şekilde işlemesi için çok önemlidir. Seçim sistemleri yalnızca belirli sonuçların oluşturulmasına yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda bölünmüş toplumlarda iş birliği ve uzlaşmayı da teşvik edebilir¹³.

Bir seçim sisteminin tespiti süreci, seçimle ilgili yasal çerçeveyi destekler. Her lkede belirli bir seçim sisteminin uygulanması, siyasi adayların seçim performanslarında önemli bir etkiye sahiptir. Bir ülkenin seçim sisteminin değerlendirilmesi, önceki seçimlerin verdiği sonuçlara dayandırılabilir. Bunu yaparak, iktidardaki siyasi partinin diğer siyasi partilerle karşılaştırıldığında herhangi bir fayda elde edip etmediği veya topluma nasıl bir fayda sağladığı, gibi önemli konularda fikir sahibi olunabilir. Ayrıca, uluslararası düzenlemeleri veya seçim sonuçlarını manipüle ettiği veya eksik yansıttığından şüphe duyulan sistemin bileşenlerini tespit etmede de faydalanılabilir. Ancak standart ve tek tip bir seçim sistemi yoktur ve hiçbir seçim sistemi tüm durumlara evrensel olarak uygulanamaz. Ayrıca, tüm durumlara evrensel bir norm da uygulanamaz. Bir seçim sisteminin belirlenmesi sürecinde amaç ve hedefler açık bir şekilde ilan edilmeli ve ilgili koşullarda kullanılması düşünülen geçici bir karar olarak grlmelidir. Seçim sistemlerinin işleyişinden kaynaklanan etkiler bağlamsaldır ve siyasi ve bölgesel özelliklere, ayrıca bir ülkeden diğerine farklılık gösteren farklı sosyal gerçekliklere ve belirli çatışmalara dayanmaktadır. Her bir seçim sisteminin genel sonuçları, her bir tek vakayı birbirinden ayıran bağlamsal koşullara bağlıdır. Bu durum, Democracy Reporting International ve The Carter Center'ın "Gerçek Seçimleri ve Demokratik Yönetimi Desteklemek İçin Uluslararası Hukukun Güçlendirilmesi-Strengthening International Law to Support Genuine Elections and Democratic Governance" adlı ortak çalışmasında, "*Uluslararası hukuk, bir seçim sistemine olan ihtiyaı kabul eder, ancak belirli bir sistemi savunmaz veya yasaklamaz. Aksine, tüm seçim sistemleri, temel hak ve özgürlükleri ve uluslararası*

¹³ Akyıldız, *op. cit.*, s. 127-148.

yükümlölükleri korudukları sürece kullanılabilir” sözleri ile ifade edilmiştir¹⁴.

Seçim sistemleri genellikle oyların temsilcilerin seçilmesi sürecine nasıl etki ettiği ve sonuçlandığı ile ilişkilendirilir ve kategorize edilir. Bu sürekliliğe göre en az üç ana seçim sistemi sınıfı vardır Avrupa Birliği Seçim Gözlemi El Kitabı bu sistemleri şu şekilde tarif etmektedir:

- Çoğunluk-çoğunluk sistemleri. Bu seçim sistemi genellikle bir adayın seçim çevresinde tek bir göreve seçileceği seçimler için kullanılır. Kazanan aday ya en fazla oyu (yani, çoğunluk) (basit çoğunluk olarak bilinir) ya da kullanılan oyların yarısından fazlasını (yani, çoğunluğu) (mutlak çoğunluk olarak bilinir) kazanmalıdır¹⁵.
- Orantılı Temsil Sistemleri genellikle bir seçim çevresinde birden fazla görev bulunan seçimler için kullanılır. Yetkiler, adayların veya partilerin kazandığı oy oranını temsil edecek şekilde koltukları dağıtan formüller kullanılarak tahsis edilir.
- Karma sistemler. Bu sistemde çoğunluk-çoğunluk ve orantılı sistemlerin bir kombinasyonunu kullanır¹⁶.

Bundan, her sistemin oyların temsile dönüştürülmesinde farklı bir etkiye sahip olacağı sonucu çıkmaktadır. Açıklamak gerekirse: basit çoğunluk sistemi oyların çoğunluğu olmadan seçimle sonuçlanabilse de sistemin temsilcinin topluma karşı sorumluluğunu sağlamlaştırdığı söylenebilir. Orantılı temsil sistemleri ise gerçek oyların siyaset sahnesine daha iyi bir yansımasıyla sonuçlanma eğiliminde olsa da temsilcinin topluma karşı sorumluluğunu siyasi parti lehine azalttığı iddia edilmektedir. Tanım gereği karma sistem her sistemin en iyi ve

¹⁴ Electoral Commissions Forum (ECF) ve Electoral Insitute of Southern Africa (EISA), *op. cit.*, s. 8; Democracy Reporting International (DRI) and The Carter Center, *Strengthening International Law to Support Democratic Governance and Genuine Elections*, Berlin, 2012.

¹⁵ Türk, *op. cit.*, s. 79-83.

¹⁶ John G. Rumm, “Theories of Electoral Systems”, *Midwest Journal of Political Science*, Cilt 2, Sayı 4, Kasım 1958, s. 357; European Commission, *Handbook for European Union Election Observation, Second Edition*, İsveç, Elanders Sverige AB, 2008, s. 31. Ayrıca bkz. Türk, *op. cit.*, s. 99-101; Ekmen ve Fırat, *op.cit.*, s. 466; Abdulkadir Yıldız, “Seçim Sistemleri ve Türkiye’de Milletvekili Seçim Sistemine İlişkin Bir Öneri”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 3, 2018, s. 116.

en kötü yönlerinden bazılarını almıştır. Ancak bu sistem de her zaman beklenen sonucu vermemektedir¹⁷. Bu yüzden bir seçim sisteminin revizyonu düşünülüyorsa ülkenin siyasi, coğrafi, dini veya etnik açılardan derin bir şekilde bölünmüş olup olmadığını dikkate alınmalıdır. Ayrıca, siyasi azınlıkların siyasi sistemde adil bir şekilde temsil edilip edilmediğini de tespit edilmelidir¹⁸. Bu noktada ülkenin seçim rejimini iyileştirmeyi amaçlayan bir seçim sisteminin revizyonu, diğer ülkelerin eşitsizliklerin nasıl çözülebileceğine dair deneyimlerinden türetilen önerileri de dikkate alınmalıdır.

2. SEÇİM YÖNETİMİ

Seçim yönetimi, seçim sistemi ve seçim sürecinin temelidir ve yasal bir çerçevenin çizilmesi sürecinde dikkate alınmalıdır. Seçim yönetimi ne kadar başarılı olursa, seçim bir bütün olarak o kadar başarılı olacaktır. Etkin ve verimli bir seçim yönetimi sistemi kurmak için aşağıdaki şartlar sağlanmalıdır:

- Seçim mevzuatı herhangi bir hatayı veya yasadışılığı önlemek için her bir aşamayı, faaliyeti ve prosedürü ayrıntılı olarak tarif etmelidir.
- Seçim otoriteleri ülkenin veya bölgenin siyasi ve sosyal özelliklerine göre tasarlanmalıdır.
- Seçim otoriteleri seçim süreçlerini yöneten genel ilkeler uyarınca görevlerini yerine getirmek için kurumsal yetkilere sahip olmalıdır. Bu yetkiler kısaca kesinlik, kanunilik, bağımsızlık, tarafsızlık, şeffaflık ve nesnellik.

Uluslararası hukuk seçim yönetim organlarının niteliklerini ayrıntılı olarak belirlemez ancak Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, “*Seçim sürecini denetlemek ve sözleşme ile uyumlu yerleşik yasalara uygun olarak adil, tarafsız bir şekilde yürütülmesini sağlamak için*

¹⁷ Electoral Commissions Forum (ECF) ve Electoral Institute of Southern Africa (EISA), *op. cit.*, s. 10.

¹⁸ Ergun Özbudun, “Seçim Sistemleri ve Türkiye”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 44, Sayı 1, 1995, s. 533-539.

bağımsız bir seçim otoritesi kurulmalıdır” diyerek bu yönde bir çerçeve çizmeye çalışmıştır¹⁹.

Seçim süreci ile ilgili bir yasal çerçevenin birincil amacı, Seçim Düzenleme ve Yönetim Kurumlarına (SDK) rehberlik etmek ve seçmenlere özgür ve adil bir seçim ortamı sunulmasını sağlamaktır ve bunu yapmak için seçim yönetiminin etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesi esastır²⁰.

Bunu akılda tutarak, seçim otoritelerinin karşılaması gereken ideal gereklilikler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- İktidardaki siyasi partiye ilişkin profesyonel ve bağımsız yaklaşım. Tüm adaylara tarafsız bir şekilde davranmaları gerekir.
- Tarafsızlık, her bir aday tarafından ayırt edici özelliklerinden biri olarak kabul edilmelidir.
- Seçim otoritesine görevlerini yerine getirmek için gereken kadar maddi kaynak sağlanmalıdır.
- Seçim süreci seçim otoritesinin varlığını yöneten yasal çerçeve ile yakından ilişkili olmalıdır. Seçim yöneticileri, hukuki yönü ve bilgisi olan, daimî ve bağımsız denetçiler tarafından incelenmelidir.

Seçim yönetim organlarının performansı da her ortamda kısıtlamalarla karşı karşıya kalacaktır. Bu kısıtlamalardan bazıları sınırlı bağımsızlık, belirsiz yetkiler, yetersiz kaynaklar, seçim yönetim organı üyelerinin atanma prosedürleri ve görev süreleridir²¹. Özellikle savaş, iç savaş tarzı olayları yaşamış olan ülkelerde, siyasi riskler son derece yüksek olabilir ve eski savaşçılar arasında demokrasiye inanç ve bağlılık zayıf olabilir²².

Demokratik seçimlerin yönetimi, her türlü siyasi önyargıdan uzak, bağımsız ve tarafsız seçim otoriteleri gerektirir. Bu, özellikle demokratik bir rejimin henüz konsolide olmadığı ve seçim

¹⁹ Democracy Reporting International (DRI) and The Carter Center, *op.cit.*, s. 39.

²⁰ International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), *International Electoral Standards: Guidelines for Reviewing the Legal Framework of Elections*, Halmstad, Bulls Tryckeri, 2002.

²¹ Electoral Commissions Forum (ECF) ve Electoral Institute of Southern Africa (EISA), *op. cit.*, s. 11.

²² United Nations Department of Political Affairs, *Women & Elections: Guide to Promoting the Participation of Women in Elections*, United Nations, 2005, s. 65. <https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/publication/WomenAndElections.pdf> (E.T. 27.05.2025).

yöneticilerinin seçim sonuçlarını doğrudan etkileyebilecek önemli kararlar alabileceği ve uygulayabileceği ölkeler için temel bir konudur. Bu nedenle, seçim yönetiminden kimin sorumlu olacağını ve bunu yapmak için hangi tür kurumun yetkilendirileceğini belirlemek için belirli siyasi koşullar dikkate alınmalıdır. Bunun sonucunda ortaya çıkacak olan yasama kararlarında seçim yönetimi sürecinde kimlerin söz sahibi olacağı ve hangi kurumların güçlendirileceği konularına açıklık getirilmelidir. Bu tür yasama kararları ayrıca ilgi kurumlara kimlerin nasıl ve hangi prosedürleri takip ederek atanacağını ve görevden alınacağını bir sistematığe bağlanmalıdır. Bu yüzden seçim otoritelerinin kurulmasında aşağıdaki hususların dikkate alınması uygun olacaktır:

2.1. İdari Yapılar

Yönetimsel yapı, merkezi veya yerel olsun, daha yüksek bir seçim ajansını içermelidir. Ülkenin idari sistemine göre eyalet veya bölgesel düzeyde bazı alt ajanslar da olabilir. Seçim yargı yetkisinin genişlemesi ve iletişim sistemlerinin gelişmesine bağlı olarak ilçe seçim ajanslarının kurulması zaruret olarak karşımıza çıkacaktır. Ara kademe seçim kurumlarının, ilgili seçim sistemi, coğrafi durum ve ülkenin demografik yoğunluğu bunu makul kıldığı sürece var olması, seçim sisteminin işletilmesinde kolaylık sağlayacaktır. Ancak merkezi seçim otoritesinin üstünlüğü ve seçim otoritesi seviyeleri arasındaki ilişki yasal çerçevede açıkça tarif edilmelidir. Aynı zamanda, ara kademedeki seçim kurumlarının sayısının, seçim sistemini daha iyi uygulamak adına artırılmasının da önüne geçmek gereklidir. Zira bu kurumların seçim sistemine oldukça basit bir etkisi olacaktır: seçim harcamalarının artması.

Seçim yapısı oy verme yerleri etrafında düzenlenir. Oy verme yerleri, her seçim yapısının çekirdeğini oluşturur. Yasal çerçeve için temel bir görev, oy verme yerlerinin nasıl entegre edileceğini ve merkezle ve diğeri seçim otoriteleriyle nasıl ilişkilendirileceğini kesin ve açık bir şekilde tanımlamaktır. Yasal çerçeve ayrıca, seçim günü oy kullanma yerlerinin hükümet yetkilileriyle ilişkilerinin doğasını da belirlemelidir. Seçim yönetim organına ek olarak, seçimleri gerçekleştirecek yapı muhtemelen çeşitli düzeylerdeki kamu kurumlarının yardımına ihtiyaç duyacağı aşikardır.

2.2. Hesap Verebilirlik

Seçim otoritelerinin hesap verebilirliği, bu kuruluşların temel önemi, karşılaşabilecekleri kısıtlamalar, zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, açık bir şekilde kanunla düzenlenmeli ve güvence altına alınmalıdır. Zira bu noktada ortaya çıkacak bir ihmal kamuoyunun güveninin sarsılmasına ve seçimin şaibeli hale gelmesine sebep olacaktır. Bu noktada faaliyetlerde açıklık ve hesap verebilirlik ne çıkmaktadır. Hesap verebilirlik çeşitli yollarla sağlanabilir. Nihai hesap verebilirlik, hükümet müdahalesi veya kontrolünden kaçınmak için doğrudan ulusal seçilmiş meclise olmalıdır. Bu genellikle bir yasama komitesine rapor verme biçiminde olmaktadır. Yasama denetimine ek olarak, bağımsız denetimler, kamu raporları ve açık toplantılar, hesap verebilirliğin takip edilebileceği ve denetleneceği diğer yntemlerdir²³. Bu yöntemlere bazı durumlarda yargı da doğrudan dahil edilebilmektedir. Bu durumda seçim yönetim organlarında yargı sisteminin yeleri de doğrudan dahil olmaktadır. Savaş veya çatışma gibi durumlarda ise bu yelikler uluslararası topluma da geniřletilebilmektedir²⁴.

Bazı lkelerde, seçim yönetim organlarında siyasi sistemin temsilcileri de yer almaktadır veya onlardan oluşmaktadır. Bu yaklaşımın potansiyel dezavantajı, seçim yönetiminin açıkça siyasallaştırılmasıdır. Ancak aynı zamanda, seçim sisteminin dürüstlüğü ve bütünlüğü konusunda şüphelerin olduğu lkelerde (rneğin çatışmadan çıkan lkelerde) güven oluşurmada yararlı olabileceği de iddia edilmektedir²⁵. Ancak bu noktada önemli olan husus her durumda, bir kez atandıktan sonra yetkililerin yükümlülüğü bağımsız, tarafsız ve objektif bir şekilde hareket etmektir. Bu yüzden mümkün olduğu sürece, seçimi yöneten kurumlara yasal erveyi bilen profesyonellerin atanması uygun bir yöntem olacaktır. Bu noktada seçim otoritelerini oluşturan kişilerden en azından bir kısmının hukuk profesyoneli olması gereklidir. İktidar partisi tarafından atanan memurları veya yargıçları içeren seçim otoritelerinin hem bağımsızlığı hem de tarafsızlığı sorgulanabilir ve şüpheye sebep

²³ Merloe, *op.cit.*, s. 19.

²⁴ European Commission, *op. cit.*, s. 36.

²⁵ United Nations, *op.cit.*, s. 67.

olabilir. Bunun önlenmesi adına hükümet dışı örgütler ve yargı organı üyeleri gibi temsilcilerin seçim kurumlarında ve seçim sürecinde görev alması şaibelerin önünün alınması adına uygun bir seçenektir.

Elbette, geleneksel güçlerden bağımsız bir kurum seçmek, siyasi bir geçiş sürecinden geçen ülkeler için doğru bir harekettir. Ancak, böyle bir seçim uzun vadede bazı soruları gündeme getirebilir. Demokratik geçiş ne kadar başarılı olursa, bağımsız bir seçim otoritesine olan ihtiyaç daha az önemli hale gelecektir. Bu, özellikle gerçek bir denge ve denetim sisteminin kurumsallaştığı ülkeler için geçerlidir. Denge ve denetimler, hukukun üstünlüğünün varlığını ve kamu kurumlarına yönelik kamu güveninin güçlenmesini temsil eder. Ancak seçim yönetim organının bileşiminin niteliğinin belirlenmesi ne olursa olsun, bir seçim sürecinin genel güvenilirliği, önemli ölçüde tüm ilgili grupların (siyasi partiler, hükümet, sivil toplum ve medya dahil) seçim yapısı ve süreçlerinin oluşumu etrafındaki tartışmanın farkında olmasına ve buna katılmasına bağlıdır²⁶. Bu nedenle seçim yönetim organları sürekli iletişim ve şeffaflıkla desteklenmelidir.

Seçim yönetim organları içinde de benzer bir iletişim gereksinimi vardır ve seçim organlarının bileşimine bağılı olarak bu iletişim daha da artırılabilir. İletişim ve fikir birliği, seçim yönetim organları için özel ve önemli bir konudur, zira seçim konularındaki kararlar genellikle aşırı siyasi hassasiyet içerdiğinden, fikir birliğinden ziyade oylama yoluyla alınan kararlar seçim yönetim organlarının tarafsızlık ve profesyonellik görünümünü zayıflatabilir²⁷.

Bu konuda AGİT'in 2010 tarihli bir raporundaki şu ifade önemlidir:

*“Belirli bir seçimi yönetmek için hangi organ oluşturulursa oluşturulsun, bu organın çalışmaları verimli, meslektaşça, tarafsız, şeffaf ve devlet otoritelerinden ve diğer siyasi etkilerden bağımsız olmalıdır. Özellikle seçim komisyonlarının çok taraflı olduğu durumlarda, siyasi kaygılar gözetilmeksizin kanunların adil uygulanması esas alınmalı ve seçim paydaşlarının güveni sarsılmamalıdır”*²⁸.

²⁶ International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), *op.cit.*, s. 43.

²⁷ United Nations, *op.cit.*, s. 68.

²⁸ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), *Election Observation Handbook, 6th Edition*, Polonya, Poligrafus Andrzej Adamiak, 2010, s. 52.

2.3. Şartlar

Seçim sistemlerinin istikrarı için seçim otoriteleri kalıcı olmalıdır. Zira bu kurumlar bazı lkelerde yalnızca belirli bir süre için faaliyet göstermektedirler. Ancak bu organlar seçmen kayıtlarından sorumlu olduğunda seçim otoritelerinin kalıcı çalışması gereklidir. Bu gibi durumlarda, seçim otoritelerinin kalıcı faaliyetleri yasalaştırılmalıdır. Her seçim için bir seçmen kaydının çalışır durumda olması gerekir. Genellikle daha düşük seçim otoriteleri, küçük seçim çevrelerinden veya oy kullanma yerlerinden sorumlu olanlar kalıcı değildir; seçim dönemlerinin başında açıktırlar ve nihai sonuçlar doğrulandıktan sonra kapatılırlar.

Seçim rgtleri zamanla kısmen yenilenmelidir. Seçim otoritelerinin tüm bileşimini her seçimde yenilemek uygun olmayacaktır zira hem maliyet hem de bilgi birikiminin aktarılmasının maliyeti olduğa yüksek olacaktır. Aslında, deneyimin kurumların üretkenliğini artırmaya yardımcı olması beklenir. Süreç açısından, seçim otoritelerinin üyelerini her türlü siyasi baskıya karşı bağışık kılmak için atamaları ve görevden almaları destekleyen tüm prosedürlere ve temeller yasalaştırılmalıdır. Ayrıca, yasal ereve parti odaklı bir formül benimsiyorsa, özellikle yeni partiler sisteme dahil olduğunda ve partilerin g ve üyeliğinde değişiklikler olduğunda komisyon yeliğindeki değişikliklerin nasıl ve ne zaman gerçekleştirileceği de açık şekilde dzenlenmelidir²⁹.

Seçim yönetim organlarına atamaların iyi tanımlanmış ve şeffaf olmasını sağlamak ne kadar önemliyse, üyelerin görevden alınması veya askıya alınması da üyelerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını teşvik etmek için tasarlanmış, yeleri keyfi görevden alınmaya karşı koruyan hükümler de dahil olmak üzere yasal çerçevede aık belirtilmesi de o derece nemlidir³⁰. Bu kapsamda hem atama hem de görevden alma prosedürleri tarafsız, hesap verebilir ve şeffaf bir şekilde yrtlmelidir³¹.

²⁹ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *Guidelines for Reviewing a Legal Framework for Elections*, Varşova, OSCE, 2001, s. 11.

³⁰ *Ibid.*, s. 12.

³¹ Electoral Commissions Forum (ECF) ve Electoral Insitute of Southern Africa (EISA), *op. cit.*, s. 12.

2.4. Finansman

Seçim yetkilileri, yasaya göre seçim yapılmadan önce oluşturulmalıdır. Seçim yetkililerine görevlerini yerine getirmeleri için yeterli finansman sağlanması da hayati önem taşır. Yasal ereveseler, btelerin bir parlamento, siyasi partiler veya hükümet tarafından seçim yetkililerine karşı kullanılabilecek siyasi bir araç haline gelmesini önlemek için seçim yetkililerinin kalıcı faaliyetlerinin nasıl finanse edileceğine ilişkin açık ve nesnel kurallar içermelidir.

Seçim yönetim organlarının finanse edilebileceği başlıca yöntemler arasında şunlar yer alır:

- Bir devlet kurumu aracılığıyla tahsis,
- Parlamentonun doğrudan tahsisi (bazen tüm partilerden oluşan bir komite aracılığıyla sağlanır),
- Peşin toplu ödeme ve denetlenmiş tahsis veya
- Seçimleri finanse etmek ve parlamentoya yalnızca seçimden sonra rapor vermek için Devlet hazinesine doğrudan ve kontrolsüz eriřim³².

Bazı zel durumlarda, uluslararası yardım da seçimlerin finansmanda yardımcı olarak kullanılabilir. zerk bir seçim otoritesinin etkinliği ve güvenilirliği yalnızca sağlam mali kaynakların varlığına değil, aynı zamanda onun için çalışan tarafsız ve bağımsız çalışanların varlığına da dayanır. Bu noktada hem maddi hem de personel kaynaklarının aık tanımlanması ve zamanında ve şeffaf bir şekilde sağlanması gerekir.

Genel olarak, seçim yönetim organları genellikle maliyetli kurumlar olma eğilimindedir. Aslında, vergi mükelleflerine sunulan kamu hizmetlerinin genel erevesi içinde orantısız bir masrafı temsil ettikleri görülebilir. Ancak bazı lkelerde kritik noktalarda demokrasi o kadar değerli kabul edilir ki, seçim kurumlarını ödemek için kullanılan kamu fonları haklı görünür. Genellikle başarılı seçimler finansal açıdan incelenmez. Bu, özellikle seçim masraflarının uluslararası iş birliği yoluyla finanse edildiği durumlar için geçerli

³² International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), *op.cit.*, s. 40.

olmaktadır. Ancak, seçim süreçleri giderek daha başarılı hale gelir gelmez, demokratik rejimler giderek daha sağlam hale gelir ve uluslararası fon katkısına daha az ihtiyaç duyulmaya başlandığında, finansal hususlar merkezi bir konu haline gelmeye başlamaktadır. Bu tür koşullar altında demokratikleşen lkeler, seçim masraflarının makul olmasını sağlamak için gayret göstermeye başlayacaktır.

2.5. Yetkiler ve Görevler

Seçim yönetim organlarının yetkileri ve görevleri açık bir şekilde yasa ile tanımlanmalıdır. Açık bir seçim mevzuatı, seçim otoritelerinin daha etkili bir şekilde denetlenmesine de katkıda bulunacaktır. Bu kapsamda yasal ereve şunları içermelidir:

- Seçim görevlilerinin ve seçim yönetiminden sorumlu personelin iyi eğitilmiş olmasını ve tarafsız ve herhangi bir siyasi etkiden bağımsız hareket etmesini sağlamak,
- Net oylama prosedürlerinin oluşturulmasını ve oy veren kamuoyuna duyurulmasını sağlamak,
- Seçmenlerin seçim süreçleri, yarışan siyasi partiler ve adaylar hakkında bilgilendirilmesini ve eğitilmesini sağlamak,
- Seçmenlerin kaydedilmesini ve seçmen kayıtlarının güncellenmesini sağlamak,
- Oyların gizliliğini sağlamak,
- Yasadışı ve hileli oylamayı önlemek için uygun önlemlerle oy pusulasının bütünlüğünü sağlamak,
- Oyların şeffaf bir şekilde sayılması, tasnifi ve toplanması için sürecin bütünlüğünü sağlamak.

Ek olarak seçim yönetim organlarının görev ve işlevleri şunları da içerebilir:

- Kesin seçim sonuçlarının onaylanması,
- Seçim sınırlarının belirlenmesi,
- Seçim kampanyası finansmanı ve harcamalarının izlenmesi ve denetlenmesi,

- Araştırma, hükümete ve/veya parlamentoya tavsiye ve uluslararası irtibat³³.

Diğer durumlarda, seçim yönetim organları seçimle ilgili anlaşmazlıkları zmek için yetkilendirilir. Seçim otoriteleri bağımsız, şeffaf ve tarafsız olmalıdır. Bir seçim otoritesi oluşturulduktan sonra, görevlerini yerine getirmeli ve yetkilerini tarafsız bir şekilde kullanmalıdır. Her yasal ereve, seçim otoritelerine zgr ve adil bir seçimi nasıl organize etmeleri gerektiği konusunda rehberlik etmeyi amaçlamalıdır. Bunu yaparken, seçim otoriteleri görevlerini etkili ve tarafsız bir şekilde yerine getirmelidir.

3. SEÇİM ÇEVRELERİNİN DAĞILIMI

Seçim çevreleri, yasal bir bakış açısıyla incelenebilmeleri için tanımlanmalıdır. Dolayısıyla, seçim çevresi, oylamanın milletvekili koltuklarının adaylar veya siyasi partiler arasında nasıl dağıtılacağını tanımladığı bir bölgesel birimdir. Seçim çevrelerinin sınırları tüm seçim sistemleri için eşit derecede önemli değildir. Bazıları için, milletvekili koltuklarının dağıtılması çok önemli ve tartışılan bir siyasi karar olarak görülebilir. Birçok lkede oyları milletvekili koltuklarına dönüştürmek, bir ulusun siyasi dengeleri için çok dramatik değişiklikler getirebilir³⁴.

Yasal bir ereve, bir seçim sisteminin tasarımında herhangi bir tür maniplasyon veya seçim çevresi sınırlarının yeniden düzenlenmesinin benimsenmesini önlemelidir. Her bir oy, diğerleri kadar değerli olmalıdır. Yasal ereveler, seçim çevrelerinin ana hatlarının çizileceği ve tanımlanacağı şekli düzenlemelidir. Seçim çevreleri, siyasi temsili destekleyen bölgeler olarak görülmeli ve siyasi ve sosyal gerçeklerle uyuşması için bir kez daha değiştirilmelidir. Yasal ereveler bazı önemli soruları cevaplamalıdır. Bu sorular şu şekilde ifade edilebilir:

³³ International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), *op.cit.*, s. 41.

³⁴ Didem Yılmaz, “Türkiye’de Seçim Kanunlarında Yapılan Değişikliklerin Etkileri”, Heinrich Böll Stiftung, 2022. <https://tr.boell.org/tr/2022/09/13/turkiyede-secim-kanunlarinda-yapilan-degisikliklerin-etkileri> (E.T. 28.05.2025).

- Seçim çevrelerinin sınırları ne sıklıkla ve hangi koşullar altında yeniden tasarlanmalıdır?
- Seçim çevrelerinin sınırları belirlenirken hem geleneksel hükümet organlarının hem de özerk kurumların katılımı olacak mıdır; bu konuda son sözü kim söyleyecektir?

Seçim çevreleri arasında sınırları belirlemenin farklı yolları vardır. Böyle bir faaliyet politik açıdan çok önemli görülebileceğinden, birçok ülke bağımsız olmayan seçim yetkililerini böyle bir görevden hariç tutmaktadır. Genellikle tüm süreç teknik açıdan seçim yetkilileri tarafından desteklenen özel bir komisyona verilir. Özel komisyonlar birçok farklı şekilde entegre edilir: siyasi partileri, tarafsız vatandaşları, demografistler gibi uzmanları içerebilirler.

Seçim sistemleri genel olarak seçmenlerin kamu iradesindeki tercihini temsili bir hükümete dönüştürmeyi hedefler³⁵. Bu nedenle, her bir seçim çevresi için sınırlar belirlemek, temel ilkelere her zaman uyulması gerekse de farklı ülkelerde farklı sonuçlar üretebilir. Uluslararası standartlara göre, etkili bir temsilci seçmek için her bir oy, diğerleri kadar değerli olmalıdır. Ancak, seçim çevresi sınırı belirleme her ülke tarafından aynı şekilde özölmemektedir. Bu noktada seçim çevresi belirleme faaliyetini yönlendiren üç evrensel ilke vardır. Bu ilkeler şu şekilde sıralanabilir: temsil, oyların eşit değerlendirilmesi,³⁶ karşılıklılık ve ayrımcılık karşıtlığı. Genel olarak Serbest Oy, Genel Oy ve Eşit Oy olarak da adlandırılabilen bu durum sayesinde seçmenler, oylarını hiçbir baskı altında kalmadan ve özgürce kullanabilmelidirler. Yine hiçbir vatandaş, başta servet olmak üzere, ırk, dil, din, cinsiyet gibi özelliklerinden dolayı seçme ve seçilme hakkından mahrum edilmemelidir ve yine hiçbir seçmenin oyu, statü, servet, ırk, dil, din, cinsiyet gibi özelliklerinden dolayı diğer bir seçmenlerden ayrıcalıklı veya üstün olmamalıdır. Tüm bunlardan dolayı seçimler yargı denetimine de açık olmalıdır³⁷.

Seçim çevrelerini birbirinden ayıran sınırlar, seçmenlerin sonunda seçilen adayları yarışın meşru kazananları olarak görmelerini

³⁵ Akyıldız, *op. cit.*, s. 127-148.

³⁶ “Eşit oy ilkesine “tek kişi, tek oy” ilkesi de denilebilir. Bu ilkenin zıttı katmerli oy veya çoğul oydur.” Bkz. Tunçer Karamustafaoğlu, *Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakötesi Yayınları, 1970, s. 130.

³⁷ Abdölkadir Özdemir ve Şökrü Nişancı, “Türkiye’de ve Dünyada Seçim Kavramı ve Olgusunun Gelişimi”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 46, 2019, 87-88.

sağlayacak şekilde belirlenmelidir. Genellikle, böyle bir gereklilik, seçim çevrelerinin çıkar topluluklarıyla, yani hükümet bölgeleri, etnik topluluklar, ırksal topluluklar, doğal sınırlarla sınırlandırılmış coğrafi bölgeler (adalar gibi) ile eşleşmesi gerektiği anlamına gelir. Yapısal bir bakış açısından, seçim çevrelerinin sınırlarını belirlemek evrensel bir anayasal emirle desteklenir: her bir kişinin oyu diğerlerinininki kadar değerlidir. Böyle bir anayasal emir, temsili organları oluşturmak için kullanılan geçerli her bir oyu kesin bir oya dönüştürür. Bu tür ilkeler bölgesel hususlarla sınırlandırılmaz; aksine, her bir seçim çevresi, nüfusunun gerektirdiği kadar temsilciyle (Orantılı-Nisbi Temsil) veya diğer herhangi bir seçim çevresinin temsil edildiği kadar temsilciyle (Doğrudan Temsil) temsil edilmelidir³⁸. Seçim çevrelerinin sınırları yasal ve açık prosedürler kullanılarak belirlenmelidir. Burada kurallar mümkün olduğunca fazla kesinlik sağlamalıdır.

Seçim çevrelerini belirlemenin yönetimsel sonuçları da olacaktır. Bu tür sonuçlar, seçim yönetiminden sorumlu seçim otoriteleri tarafından karşılanmalıdır zira yapılarını seçim çevrelerine uyacak şekilde uyarlamaları gerekecektir. Ayrıca, seçim çevreleri belirlendikten sonra, bu tür bölgesel birimlerin sonsuza dek sabitlenmediğini vurgulamak önemlidir. Demografi her zaman seçim çevrelerinin revize edilmesini gerektirecektir.

4. SEÇMEN KAYDI

Vatandaşların oy kullanmak için başka bir gerekliliği yerine getirmeleri gerekir: seçmen kütüğüne kayıtlı olmaları gerekir. Bu seçmen olabilmek için temel bir gerekliliktir. Bu açıdan bakıldığında

³⁸ Türk, *op. cit.*, s. 84-99; Ekmen ve Fırat, *op.cit.*, s. 465-466. Ayrıca bkz. Rumm, *op. cit.*, s. 357; Cotteret ve Emeri, *op.cit.*, 59-76; Servet Armağan, *Türk Esas Teşkilat Hukuku*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 580, 1979, s. 148-157; Sonnur Bakır, Semra Küçükoğlu ve Sevgi Pehlivan (Haz.), *Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Uygulamalar*, Ankara, TBMM Kütüphane ve Dokümantasyon Müdürlüğü Yayınları No. 5, 1982, s. 43-60; Oya Aralı, *Seçim Sistemleri Kavramı ve Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri (1876-1987)*, Ankara, 1989, s. 221-232; Sevgi Korkut (Haz.), “Dünyada ve Türkiye’de Seçim Sistemleri”, *Bilgi, TBMM Enformasyon Dergisi*, Sayı 8, 1994, s. 8-17; Saim Sezen, *Seçim ve Demokrasi*, Ankara, Gündoğan Yayınları, 1994, s. 184-203; Abidin Dursun Kaleli, *Siyasetin Temel Unsurları*, Ankara, Huzur Basın Yayınları, 1995, s. 92-104; Hikmet Sami Türk ve Erol Tuncer, *Türkiye İçin Nasıl Bir Seçim Sistemi*, Ankara, TESAV Yayınları, 1995, s. 20-37; Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku* 4. Baskı, İstanbul, Beta, 1997, s. 279-289; zer Gürbüz, *Seçim Sistemleri ve Parti içi Demokrasi*, Ankara, Türk Parlamenterler Birliği Konferansları Yayın No. 3, 1998, s. 10-14; Yavaşgel, *op. cit.*, s. 106-129; Yıldız, *op. cit.*, s. 116.

seçmen kütüğü, oy kullanma hakkına sahip vatandaşların dahil edildiği bir katalogdur. Vatandaşların böyle bir sicile dahil edilmesi, vatandaşların diğer gereklilikleri yerine getirdikleri ve geçerli bir seçim çevresinin sakinleri oldukları anlamına gelmektedir.

Nitelikli bir seçmeni seçmen kütüğüne dahil olmaktan mahrum bırakmak, oy kullanma hakkının temel hakkını reddetmekle eğdeğerdir. Bu nedenle, seçmen kaydı için uluslararası standart, kütüğün kapsamlı, kapsayıcı, doğru ve güncel olması ve sürecin tamamen şeffaf olmasıdır³⁹. Seçim yasaları, nitelikli seçmenlerin seçmen kütüğüne dahil edilmesini teşvik etmeyi amaçlayan yeterli ve basit mekanizmalar oluşturmalıdır. Daha önce söylendiği gibi, seçim kütüğü vatandaşlar arasında güven oluşturmada temel bir rol oynar. Aynı şekilde, seçmen kütüğü, nitelikli olmayan kişilerin uygunsuz bir şekilde dahil edilmesine veya nitelikli seçmenlerin birden fazla dahil edilmesine karşı koruma sağlamalıdır. Ancak bir seçmen kütüğü oluşturmak ve sürdürmek hiçbir şekilde kolay bir iş değildir, zira Ulusal düzeyde doğru seçmen kütükleri veya bölgesel veya yerel düzeyde seçmen listeleri oluşturmak ve sürdürmek, bir seçim sürecinin en zor ve bazen en tartışmalı unsurlarından biri olmaktadır⁴⁰.

İki temel seçmen kütüğü sınıfı vardır: Aktif (Olumlu Kayıt) ve Pasif (Devlet Tarafından Başlatılan) Seçmen Sistemleri. Aktif veya olumlu kayıt sistemleri, bireylerin seçmen olarak kaydolmak için başvuruda bulunmasını gerektirir. Pasif sistemlerde ise seçmen kütüğü, ikamet veya vatandaşlık kütüğü veya başka bir kayıt biçimi temelinde otomatik olarak derlenmektedir⁴¹. Bazen seçmen kütüğü bu yaklaşımların bir kombinasyonu yoluyla oluşturulmaktadır. Aktif kayıt sistemleri vurguyu seçmene yapar ve bu nedenle seçmenleri kayıt yaptırmaları için bilgilendirmek ve motive etmek gerekmektedir. Bu özelliğinden dolayı vefat edenlerin veya ülkeden kalıcı olarak göç edenler gibi uygun olmayan kişileri dışlanmaya uğrayacağı açıktır⁴². Pasif veya devlet tarafından başlatılan sistemler, ulusal kayıt gibi diğer hükümet kayıtlarından bir seçmen kütüğü bilgisini alma veya kapı kapı

³⁹ International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), *op.cit.*, s. 45.

⁴⁰ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *op. cit.*, s. 58.

⁴¹ *Ibid.*, s. 59.

⁴² United Nations, *op.cit.*, s. 49.

dolaşarak sayım yoluyla veya her ikisinin bir kombinasyonu ile yalnızca bir seçim için derlenme biçimini alabilir. Bu yaklaşımın başarısı, seçmen kütüğünün mevcut kayıtlardan çekilmesi veya derlenmesi durumunda ulusal kayıtların güvenilirliği ve güncelliğinden doğrudan etkilenmektedir. Genel olarak, kapsamlı aktif sistemler, tüm uygun seçmenlerin kayıtlı olmasını sağlama olasılığı daha yüksektir, ancak bu seçmenlerin daha fazlasının gerçekten oy kullanacağını garanti etmezler⁴³. Her iki durumda da seçmenler ve siyasi temsilciler, mümeyyiz seçmenlerin dahil edildiğinden (ve yalnızca bir kez dahil edildiğinden) ve kalifiye olmayan kişilerin dahil hazırlanan çıkan seçmen kütüğü kamuoyuna açıklanması gerekmektedir. Seçmen kütüğünün şeffaflığı kavramı, seçmen kütüğünün doğruluğu kadar kritiktir. Bundan, yasal çerçevenin seçmen kütüğünün daha sonra nasıl revize edilebileceği süreçlerini açıkça belirlemesi ve bu sürecin de şeffaf kalması gerektiği sonucu çıkar. Bunu yaparken, yasal ereve, uygun seçmenlerin kaydolması, seçmen kütüğünün kamuoyu tarafından incelenmesi, itirazlar ve itirazların karara bağlanması için yeterli zaman tahsis edilmelidir⁴⁴.

Bazı ölkeler erken oy kullanma günlerinde ve seçim gününde seçmenlerin kaydedilmesine de izin vermektedir. Oy verme yerindeki seçmen kütüğüne yapılan eklemeler, seçmenin oy kullanma hakkı ve o belirli seçim çevresinde niteliklerinin belirlenmesini gerektirir. Bu noktada oy verme yerlerindeki seçmen kütüğüne yapılan eklemelerin, mükerrer oy kullanma olasılığını önlemek adına dikkatlice takip edilmesi gereklidir.

Kayıtların mevcut olmadığı, savaş sonrası dönemler durumlarda, bir seçmen kütüğü bile olmayabilir. Bu durumda seçmenler seçim günü kendilerini göstermekte ve kimliklerini ve yeterliliklerini oy verme istasyonunda ibraz etmektedirler. Bu gibi durumlarda, birden fazla oy kullanma riski zorunlu olarak artar ve bu nedenle seçmenin parmağını silinmez mürekkebe batırmak gibi diğer güvenlik özellikleri sıklıkla devreye girmektedir.

⁴³ *Ibid.*, s. 50.

⁴⁴ Electoral Commissions Forum (ECF) ve Electoral Insitute of Southern Africa (EISA), *op. cit.*, s. 16.

Seçmen bilgileri kütüğe nasıl toplanırsa toplansın, bu bilgiler oy kullanma yeterliliğini belirlemek için gerekenle sınırlı olmalı ve yasal çerçeve, seçimin yürütölmesiyle ilgili amaçlar dışında bilgilerin yetkisiz amaçlar için kullanılmayacağını belirtmelidir. Yasal çerçeve, listenin adaylar tarafından kampanya yapmak veya seçilmiş üyeler tarafından vatandaşlarla iletişim kurmak gibi başka geçerli amaçlar için kullanılıp kullanılamayacağını belirtmelidir. Seçmen kütükleri genellikle ulusal düzeyde merkezi olarak tutulur, ancak federal eyaletlerde bölgesel ve yerel makamların kendi amaçları için de kütükleri tutması veya ulusal sicile katkıda bulunması sıklıkla görölen bir durumdur. Seçmen kütüğünün niteliği ve ilgili yargı ilişkileri ne olursa olsun, seçmen kütüğünün doğruluğundan sorumlu olan kişi yerel veya merkezi bir devlet otoritesi veya seçim yönetim organıdır. Bu otorite, seçmen kütüğünün doğru ve şeffaf bir şekilde tutulmasını sağlamakla yükümlüdür⁴⁵. Bu süreçte seçim kurumlarının karşı karşıya kaldığı riskler yüksektir zira yanlış seçmen kütüğü veya seçmen listelerinde yapılacak olan maddi bir hata seçmenleri oy hakkından mahrum bırakabilir, halkın seçim sonuçlarına olan güvenini zedeleyebilir ve manipölasyon fırsatları yaratabilir⁴⁶.

Oy kullanma hakkı, kamu işlerine doğrudan katılma hakkı olarak görölmektedir⁴⁷. Aristo'ya göre vatandaş, yargı ya da yasama yetkisine katılma hakkı olan kiřidir⁴⁸. Seçmenlerin oy kullanma yasal gerekliliklerini yerine getirdiğinin uygun şekilde doğrulaması yapılmadan özĐür ve adil seçimler yapılamaz. Seçmen kayıtları, oy kullanma hakkına sahip vatandaşların katalogları olarak görölmelidir. Bu nedenle, seçmen kayıtları herhangi bir oylama sistemi ve herhangi bir seçim hukuk sistemi için temeldir. Genellikle vatandaşların karşılaması gereken tüm gereklilikler Anayasa'da belirtilmiştir. Seçim yasaları bu tür gereklilikleri düzenlemeli, tasarlamalı ve güncellemelidir (ki bunlar ayrımcı olmamalıdır). Seçmen kaydıyla ilgili tüm prosedürler eksiksiz ve kapsayıcı olmalıdır.

⁴⁵ International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), *op.cit.*, s. 47.

⁴⁶ United Nations, *op.cit.*, s. 54.

⁴⁷ Faruk Erem, "Siyasî Haklara Karşı İşlenen Suçlar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Faköltesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1-2, 1951, s. 75; Carmen Tiburcio, *The Human Rights of Aliens under Intenational and Comperative Law*, The Hague, Boston, Londra, Martinus Nijhoff Publishers, 2001, s. 177-178.

⁴⁸ Aristoteles, *Politika*, İstanbul, Remzi Kitabevi, s. 71.

Bunu akılda tutarak, seçmen kayıtları kesinlik ve güvenlik sağlamaktadır ve bu nedenle demokratik bir rejimin kurulmasında ve pekiştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Ayrıca, seçmen kayıtları vatandaşların seçim süreçlerine daha yoğun katılımını teşvik edebilmelidir. Teknik bakış açısından bakıldığında seçmen kayıtlarının daha karmaşık bir şekilde geliştirilmesine yönelik genel bir eğilim vardır. Böyle bir eğilim, tüm insanlara yönelik kamu katılım kampanyaları oluşturmak için seçim görevlileri ve siyasi partilerin birlikte çalışmasıyla pekiştirilmelidir. Ancak, seçmen kütüğü sadece önemli değil, aynı zamanda çok pahalıdır. Seçmenlerin kaydı ve seçmen listelerinin üretimi genellikle seçim harcamalarının %50'sine denk gelmektedir. Bu tür harcamaları etkileyen birçok farklı şey vardır; bunlar arasında seçmenleri kaydetmek için kullanılan sistem türü, seçmen kimliğinin tasarımı, seçim otoritelerinin yönetim yetenekleri ve her bir ülkedeki sosyal, ekonomik ve demografik özellikler, seçmen kütüğü maliyetleri ile verimliliği arasında sağlam bir denge sağlamak için önemlidir. Bu tür hedeflere ulaşmak için birçok farklı türde seçim kayıt memuru vardır. Aşağıdaki sorular yanıtlandıktan sonra bunlar gruplandırılabilir:

- Oylama zorunlu mudur?
- Hangi tür seçim otoritesi sorumludur?

Kayıtlar zorunlu, gönüllü, merkezi, merkezi olmayan, kalıcı, geçici, bağımsız veya seçmen kütüğünün hem oluşturulmasından hem de güncellenmesinden sorumlu olan daha yüksek seçim otoritelerine bağlı olabilir. Bu üst makamlar arasında seçim kurulları, nüfus müdürlükleri, nüfus müdürlükleri vb. yer alır.

4.1. Gereksinimler

“Genel Oy Hakkı” kavramı, oy kullanma hakkı verilen kişiler grubu içinde kapsayıcılığı ve ayrımcılık yapılmamasını vurgular⁴⁹. Bu noktada, uluslararası hukuk açıktır ve ayrıca şunu belirtir (ICCPR m.25). “*Oy kullanma ve seçilme hakları, vatandaşlar tarafından ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal veya sosyal*

⁴⁹ European Commission and Network of Europeans for Electoral and Democracy Support (NEEDS), *Compendium of International Standards for Elections* Second Edition, İsveç, Elanders Graphic Systems AB, 2008, s. 11.

köken, mülkiyet, doğum veya diğer statü temelinde ayrımcılık yapılmaksızın kullanılmalıdır”⁵⁰.

Kural olarak milletlerarası düzenlemelerde siyasî hakkın kapsamı seçme-seçilme hakkı ile kamu hizmetlerinden yararlanma hakkı ile sınırlı tutulmuştur⁵¹. Bu nedenle, böyle bir hakkın en yüksek yasal düzeyde (örneğin Anayasa’da) yürürlüğe konulması gerekir. Oy kullanma hakkı, herhangi bir anayasal demokraside çok önemli bir anayasal hak olarak kabul edilir. Ancak, uluslararası hukuk, oy kullanma hakkına ilişkin sınırlamaların, bu tür kısıtlamaların makul ve nesnel olması ve keyfi olarak uygulanmaması koşuluyla uygulanabileceği konusunda da açıktır⁵².

Bir bireyin oy kullanma hakkını kullanabilmesi için karşılanması gereken bazı ortak gereklilikler vardır. Bu gereklilikler arasında vatandaşlık, ikamet, yaş ve tutuklular, zihinsel engelliler ve aktif asker ve polis gibi belirli kategoriler yer alır⁵³. Ancak, herhangi bir ek gerekliliğin ayrımcı olamayacağı açıktır.

4.2. Oy Hakkının Sınırlandırılması

Bireylerin seçme ve seçilme hakkı yasaldır. Ancak, bu hakların kullanımı demokratik düzenlemelerde belirtilmesi gereken ve aşağıdaki gibi sıralanabilecek koşullara bağlı olarak sınırlandırılabilir:

- Öncelikle, temel hakların sınırlandırılmasıyla karşı karşıya olduğumuz için, temel bir ilkeye uyulmalıdır: temel haklara getirilen her bir sınırlama, önceden yasa kapsamında belirlenmiş olmalıdır.
- Temel yasaları kısıtlayan yasalar katı ve kısıtlı bir şekilde yorumlanmalıdır. Temel haklar söz konusu olduğunda, analojik akıl yürütme geçerli bir yorumlama yöntemi değildir.
- Temel hakların korunması, diğer tüm hususlara tercih edilmelidir. Seçim konularında, vatandaşların tam katılımını destekleyen yaklaşımlar diğerlerinden daha iyidir.

⁵⁰ Democracy Reporting International (DRI) and The Carter Center, *op.cit.*, 29.

⁵¹ Tiburcio, *op.cit.*, s. 182.

⁵² Democracy Reporting International (DRI) and The Carter Center, *op.cit.*, 30.

⁵³ Merloe, *op. cit.*, s. 12.

- Kanunlar ayrımcılık yapılmadan uygulanmalıdır. Başka bir deyişle, aynı durumlar karşısında, hiçbir kişisel değeriendirme olmaksızın aynı sınırlamalar uygulanacaktır.
- Oy kullanma hakkına getirilen sınırlamalar, özgür ve daha demokratik bir seçim sürecinin gerçekleştirilmesini hedeflemelidir. Hem seçme hem de seçilme hakkına getirilen sınırlamalar, seçme hakkının veya seçilme hakkının kolektif bir bakış açısıyla daha başarılı bir şekilde uygulanmasını sağladıkları sürece meşrudur.

Temel haklara getirilen sınırlamalarla ilgili kararları kontrol etme yetkisine sahip bağımsız bir otorite olmalıdır. Genellikle bu tür bir otorite, seçim otoritesi veya devletin ilgili yargı organı olmaktadır. Temel haklara getirilen herhangi bir sınırlama yargısal olarak incelenmelidir. Oy kullanma hakkına getirilen makul olmayan kısıtlamalara örnek olarak, ırk, cinsiyet, din, etnik köken, (geçmiş) siyasi bağlantılar, dil, okuryazarlık, mülk sahibi olma veya kayıt ücreti ödeme yeteneğı gibi sınırlamalar verilebilir⁵⁴. Bununla birlikte, uluslararası hukukta oy kullanma hakkına getirilen makul sınırlamalar belirlenmiştir. Bunlar; vatandaşlık, ikamet, yaştır. Bu sayılanları sırayla açıklamak gerekirse:

Genel olarak vatandaşlık, bir birey ile bir devlet arasında yasal bir bağlantı olarak görülen milliyet bağının varlığını öngörmektedir. Böyle bir bağlantı, seçmenlerden talep edilen ve tarihi bir dayanağı olan bir gerekliliğı temsil eder. Bir siyasi topluluğun parçası olmak, vatandaşların kamusal işlere katılmasına imkân ve fırsat verir.

Milliyet ve vatandaşlık her zaman ikiz kavramlar değildir: Böyle bir ayırım, sakinlerinin ve vatandaşların farklı milliyetlere sahip olduğu devletler için önemlidir, zira farklı tarihi geçmişlere, farklı kültürel geçmişlere ve farklı siyasi geçmişlere sahiptirler. Bir devletin ayırt edici bir özelliğı, egemenliğidir. Zira Devletler, ulusal ve yerel koşullara ve gerekliliklere uygun kurumlar kurmak için geniş takdir yetkisine sahiptir ve sahip olmalıdır⁵⁵. Bu özelliğı geliştirmek için ise kimlerin vatandaş olarak görülebileceğini bilmek gerekir. Böyle bir belirleme genellikle hem Anayasa hem de yasalar tarafından

⁵⁴ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *op. cit.*, 60.

⁵⁵ Democracy Reporting International (DRI) and The Carter Center, *op.cit.*, s. 10.

yapılmaktadır. Her ikisi de doğum yeri, yaş ve diğer unsurlara dayalı kurallara göre kimin vatandaş olduğunu kesin bir şekilde belirlemek zorundadır. Dolayısıyla her ikisi de vatandaşlık veya uyruk elde etmek için hangi diğer gerekliliklerin karşılanması gerektiğini belirlemelidir: ülkede yasal ikamet eden olarak kabul edilmek, yabancı ile yeni ülke arasındaki ilişki, evlilik, ebeveynlik ve bazı uyruklularla diğer yasal bağlantılar vb.

Bunu yüzden, vatandaşlığın siyasi değil yasal bir kavram olduğu iddia edilebilir. Hem Anayasa hem de her bir ülkenin yasaları, birinin ne zaman vatandaş olarak kabul edilebileceğini belirlemektedir. Bazı ülkelerde, vatandaşlık oy kullanma hakkını kullanmak için yeterli değildir (özellikle vatandaşlık doğumdan farklı nedenlerle edinilmişse). Genellikle, bu gibi durumlarda oy kullanmak için seçimin yapılacağı ülkede bir süre yaşamak da bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vatandaşlığı oy kullanma hakkına bağlayan doğrudan ilişki, bazen bir yandan tarihsel ve kültürel nedenlerden, bazen de göç veya uluslararası antlaşmalardan kaynaklanan yükümlölükler gibi diğer nedenlerden dolayı bir miktar zemin kaybetmiştir. Avrupa örneğine bakacak olursak; genellikle, hükümler yasal olarak belirlenmediğinde, yabancıların belediye seçimlerinde oy kullanmalarına izin verilebilmektedir. Böyle bir yetkilendirmenin arkasında güçlü bir neden vardır: yasal yabancılar günlük hayata diğer bireyler gibi katılımının sağlanması. Ayrıca, belediye seçimlerinin çok etkili bir siyasi kapsamı yoktur. Örneğin, 1992 tarihli Avrupa Birliği Antlaşması, tüm Birlik ülkelerinde oy kullanma hakkını ve yerel görevler için oy kullanma hakkını kabul etmektedir. Danimarka, İsveç ve Norveç'te bazı benzer emsaller bulunabilir. İngiltere örneği oldukça ilginçtir; İrlanda Cumhuriyeti ve İngiliz Milletler Topluluğu vatandaşları da İngiltere seçimlerinde oy kullanma hakkına sahiptir⁵⁶. Aynı şekilde, Avrupa Parlamentosu üyelerinin seçilmesine ilişkin düzenlemeden bahsetmek önemlidir. Bu tür düzenlemeler, artık tipik olarak görülebilecek birçok çabaya öncülük etmiştir (bkz. Avrupa Parlamentosu Üyelerinin Seçimi). Burada, Avrupa vatandaşlarının

⁵⁶ Cem Eroğul, *Çağdaş Devlet Düzenleri*, Ankara, Kırılancık Yayınevi, 2012, s. 28.

ikametgahları ne olursa olsun birlik seçimlerinde bulundukları yerde oy kullanmalarına izin verilmektedir⁵⁷.

Uyrukla ilgili zenlemelerden birçok çatışma çıkabilir. Bazı eski Sovyet Cumhuriyetlerinde bu türden durumlarla karşı karşıya kalınmıştır. Vatandaşlığın belirli ülkelerin bireyleri ile (hem tarihsel hem de kültürel açıdan) sınırlandırılması, birçok farklı bireyin oy hakkını kısıtlamıştır.

Oy kullanma ile ilgili bir diğerk gerek şart ise ikametgahtır. Bireyin ikametgahı, oy kullanma haklarıyla iki farklı açıdan ilgili olmaktadır. Birincisi, yabancı vatandaşlar yabancı bir ülkenin yerel seçimlerinde oy kullanma hakkına sahip olabilir (hatta ikamet ettikleri ülkenin vatandaşlığını bile alabilirler). İkincisi, yabancı bir lkede yaşamak yabancı sakinlerin oy kullanma hakları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. İkamet yeri yerel veya bölgesel seçimler için çok önemlidir ve hatta seçim kayıtları için çok önemli olabilmektedir. Bazı durumlarda, özellikle Avrupa Birliği lkeleri gibi liberal demokrasilerde, vatandaşlar yurtdışında yaşayan bölgesel veya ulusal seçimlerde oy kullanabilmektedir⁵⁸. Bu gibi durumlarda, seçim yasaları oylarını posta yoluyla göndermelerine, konsolosluklarında oy kullanmalarına veya başka yerlerde oy kullanmalarına (yurt dışında yaşayan askerlerin veya diplomatların hakkı gibi) izin verilmektedir. Ancak, bunun böyle olmadığı bazı lkeler vardır. Yurt dışında oy kullanmak, kitlesel ve kritik glerden etkilenen lkeler için çok nemlidir⁵⁹.

Bazı deneyimler, gerçek oylamanın nerede gerçekleştiğini önemsiz hale getirebilir. Örneğın Kosta Rika’da, oylar ATM makinelerinde kullanılabilir. Ancak, seçmenlerin yaşadığı yerlerin, oylarının sayılacağı seçim çevresini (oy kullanma yeri değıl) belirlemek için çok önemli olduğunu belirtmekte fayda var. Zira seçmen kütüğü,

⁵⁷ Ebubekir Tavacı, “Avrupa Parlamentosu Seçimlerinde Oy Kullanacağım, Ama Nasıl?”, Perspektif, 2024. <https://perspektif.eu/2024/05/08/avrupa-parlamentosu-secimlerinde-oy-kullanacagim-ama-nasil/> (E.T. 28.05.2025).

⁵⁸ Euronews, “AB Vatandaşlarının Diğerk AB lkelerinde Oy Kullanma Hakkı”, 2012. <https://tr.euronews.com/my-europe/2012/05/11/ab-vatandaslarinin-diger-ab-ulkelerinde-oy-kullanma-hakki> (E.T. 28.05.2025).

⁵⁹ Besim Can Zırh, “2023 Seçimleri ve Yurtdışında Oy Kullanma Hakkı”, Perspektif, 2023, <https://perspektif.eu/2023/09/01/2023-secimleri-ve-yurtdisinda-oy-kullanma-hakki/> (E.T. 28.05.2025).

seçmenlerin hangi seçimden etkileneceğini belirlemek için önemli olan seçim çevrelerini ayıran net sınırlar çizer.

Seçim süreci ve seçmenlerle ilgili bir diğer gerek şart ise oy kullanma yaşı olarak karşıımıza çıkmaktadır. Tarihi açıdan bakıldığında, oy kullanma yaşı, bir suçtan dolayı cezalandırılma ve reşit olma yaşıyla (18 yaşı) uyuşmamaktadır. Aslında, seçmenler (yaklaşık 25 yaşı) ceza ehliyetine daha erken haiz olmaktadır. Ancak, ülkelerin büyük çoğunluğu on sekiz yaşındaki genç bireylerin vatandaşı olduğunu ve oy kullanabileceğini kabul etmiştir. Genellikle oy kullanma yaşı Anayasa’da belirlenir, zira bu tanımlama temel bir hakka karşı bir sınırlamayı temsil eder. lkeler bir kişinin bir suçtan sorumlu tutulabileceği yaşı açısından farklılık gösterse de on sekiz yaşında yetişkinliği medeni haklarla özdeşleştirme yönünde evrensel bir kabul vardır.

Oy kullanma hakkına ilişkin diğer belirli kısıtlamalar; hüküm giymiş ve cezasını çeken mahkumlara, zihinsel yetersizliği olan kişilere ve aktif ordu personeli ve polis gücü mensuplarına uygulanmıştır. Yasal ereve, bu tür kısıtlamaların asgari ve orantılı olması konusunda dikkatli olmalıdır. Aslında eğilim, örneğin, bir mahkeme kararıyla bir kişinin bilinçli bir seçim tercihi yapma kapasitesine sahip olmadığının belirlenmesini, askeri ve polis personelinin oy kullanmasına izin verilmesini ve suçtan hüküm giymiş olanların oy kullanma haklarına ilişkin kısıtlamaların, suçun niteliğine göre cezanın orantılılığı ilkesine uygun olarak sınırlandırılmasını gerektiği ynndedir⁶⁰.

4.3. Seçim evresi ve Seçmen Kaydının Teyidi

Vatandaşların oy kullanmak için başıka bir gerekliliği yerine getirmeleri gerekir: seçmen kütüğüne kayıtlı olmaları gerekir. Böyle bir gereklilik temeldir. Seçmen kütüğü, oy kullanma hakkına sahip vatandaşların dahil edildiği bir katalogdur. Vatandaşların böyle bir sicile dahil edilmesi, vatandaşların diğer gereklilikleri yerine getirdikleri ve geçerli bir seçim çevresinin sakinleri oldukları anlamına gelmektedir.

⁶⁰ Merloe, *op. cit.*, s. 12.

Nitelikli bir seçmeni seçmen kütüğüne dahil olmaktan mahrum bırakmak, oy kullanma hakkının temel hakkını reddetmekle eşdeğerdir. Bu nedenle, seçmen kaydı için uluslararası standart, kütüğün kapsamlı, kapsayıcı, doğru ve güncel olması ve sürecin tamamen şeffaf olmalıdır⁶¹. Seçim yasaları, nitelikli seçmenlerin seçmen kütüğüne dahil edilmesini teşvik etmeyi amaçlayan yeterli ve basit mekanizmalar oluşturmalıdır. Daha önce söylendiğı gibi, seçim kütüğü vatandaşlar arasında güven oluşturmada temel bir rol oynar. Aynı şekilde, seçmen kütüğü, nitelikli olmayan kişilerin uygunsuz bir şekilde dahil edilmesine veya nitelikli seçmenlerin birden fazla dahil edilmesine karşı koruma sağlamalıdır. Ancak bir seçmen kütüğü oluşturmak ve sürdürmek hiçbir şekilde kolay bir iş değildir, zira ulusal düzeyde doğru seçmen kütükleri veya bölgesel veya yerel düzeyde seçmen listeleri oluşturmak ve sürdürmek, bir seçim sürecinin en zor ve bazen en tartışmalı unsurlarından biri olmaktadır⁶².

İki temel seçmen kütüğü sınıfı vardır: Aktif ve pasif seçmen sistemleri. Aktif veya olumlu kayıt sistemleri, bireylerin seçmen olarak kaydolmak için başvuruda bulunmasını gerektirir. Pasif sistemlerde ise seçmen kütüğü, ikamet veya vatandaşlık kütüğü veya başka bir kayıt biçimi temelinde otomatik olarak derlenmektedir⁶³. Bazen seçmen kütüğü bu yaklaşımların bir kombinasyonu yoluyla oluşturulmaktadır. Aktif kayıt sistemleri vurguyu seçmene yapar ve bu nedenle seçmenleri kayıt yaptırmaları için bilgilendirmek ve motive etmek gerekmektedir. Genel olarak, ölenler veya ülkeden kalıcı olarak göç edenler gibi uygun olmayan kişileri dışlama olasılıkları biraz daha yüksektir.⁶⁴ Pasif veya devlet tarafından başlatılan sistemler, ulusal kayıt gibi diğer hükümet kayıtlarından bir seçmen kütüğü çekme veya kapı kapı sayım yoluyla veya her ikisinin bir kombinasyonu ile yalnızca bir seçim için derlenme biçimini alabilir. Bu yaklaşımın başarısı, seçmen kütüğünün mevcut kayıtlardan çekilmesi veya derlenmesi durumunda ulusal kayıtların güvenilirliği ve güncelliğinden doğrudan etkilenmektedir. Genel olarak, kapsamlı aktif sistemler, tüm uygun seçmenlerin kayıtlı olmasını sağlama

⁶¹ International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), *op.cit.*, s. 45.

⁶² Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *op. cit.*, 58.

⁶³ *Ibid.*, s. 59.

⁶⁴ United Nations, *op.cit.*, s. 49.

olasılığı daha yüksektir, ancak bu seçmenlerin daha fazlasının gerçekten oy kullanacağını garanti etmezler⁶⁵. Her iki durumda da seçmenler ve siyasi temsilciler kalifiye seçmenlerin dahil edildiğinden (ve yalnızca bir kez dahil edildiğinden) ve kalifiye olmayan kişilerin dahil edilmediğinden emin olmak için kaydı inceleyebilmeleri amacıyla, ortaya çıkan seçmen kütüğü kamuoyuna açıklanmalıdır. Seçmen kütüğünün şeffaflığı kavramı, seçmen kütüğünün doğruluğu kadar kritiktir. Bundan, yasal çerçevenin seçmen kütüğünün daha sonra nasıl revize edilebileceği süreçlerini açıkça belirlemesi ve bu sürecin de şeffaf kalması gerektiği sonucu çıkar. Bunu yaparken, yasal ereve, uygun seçmenlerin kaydolması, seçmen kütüğünün kamuoyu tarafından incelenmesi, itirazlar ve itirazların karara bağlanması için yeterli zaman tahsis edilmelidir⁶⁶.

Bazı lkeler erken oy kullanma günlerinde ve seçim gününde seçmenlerin kaydedilmesine de izin vermektedir. Oy verme yerindeki seçmen kütüğüne yapılan eklemeler, seçmenin oy kullanma hakkı ve o belirli seçim çevresinde niteliklerinin belirlenmesini gerektirir. Oy verme yerlerindeki seçmen kütüğüne yapılan eklemeler, mükerrer oy kullanma olasılığını önlemek için dikkatlice takip edilmelidir.

Kayıtların mevcut olmadığı, savaş sonrası dönemler durumlarda, bir seçmen kütüğü bile olmayabilir. Bu durumda seçmenler seçim günü kendilerini göstermekte ve kimliklerini ve yeterliliklerini oy verme istasyonunda ibraz etmektedirler. Bu gibi durumlarda, birden fazla oy kullanma riski zorunlu olarak artar ve bu nedenle seçmenin parmağını silinmez mürekkebe batırmak gibi diğer güvenlik özellikleri sıklıkla devreye girmektedir.

Seçmen bilgileri ktğe nasıl toplanırsa toplansın, bu bilgiler oy kullanma yeterliliğini belirlemek için gerekenle sınırlı olmalı ve yasal ereve, seçimin yrtlmesiyle ilgili amaçlar dışında bilgilerin yetkisiz amaçlar için kullanılmayacağını belirtmelidir. Yasal ereve, listenin adaylar tarafından kampanya yapmak veya seçilmiş üyeler tarafından vatandaşlarla iletişim kurmak gibi başka geçerli amaçlar için kullanılıp kullanılamayacağını belirtmelidir. Seçmen kütükleri

⁶⁵ *Ibid.*, s. 50.

⁶⁶ Electoral Commissions Forum (ECF) ve Electoral Insitute of Southern Africa (EISA), *op. cit.*, s. 16.

genellikle ulusal düzeyde merkezi olarak tutulur, ancak federal eyaletlerde bölgesel ve yerel makamların kendi amaçları için de kütükleri tutması veya ulusal sicile katkıda bulunması sıklıkla görülen bir durumdur. Seçmen kütüğünün niteliğı ve ilgili yargı ilişkileri ne olursa olsun, seçmen kütüğünün doğruluğundan sorumlu olan kişi yerel veya merkezi bir devlet otoritesi veya seçim yönetim organıdır. Bu otorite, seçmen kütüğünün doğru ve şeffaf bir şekilde tutulmasını sağlamakla yükümlüdür⁶⁷. Bu süreçte seçim kurumlarının karşı karşıya kaldığı riskler yüksektir zira yanlış seçmen kütüğü veya seçmen listelerinde yapılacak olan maddi bir hata seçmenleri oy hakkından mahrum bırakabilir, halkın seçim sonuçlarına olan güvenini zedeleyebilir ve manipölasyon fırsatları yaratabilir⁶⁸.

⁶⁷ International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), *op.cit.*, s. 47.

⁶⁸ United Nations, *op.cit.*, s. 54.

5. SONUÇ

Herhangi bir yargı alanındaki seçim süreçlerinin incelenmesi her zaman toplumsal ve politik sürecin belirli hususlarına atıfta bulunacaktır. Daha önce de ifade edilmiş olduğu üzere uluslararası hukuk ve standartlar bağlamında devletler, ulusal ve yerel koşullara ve gerekliliklere uygun kurumlar kurmak için geniş takdir yetkisine sahiptir ve sahip olmalıdır. Diğer tüm yasal kurumlar gibi, seçim sistemleri de keyfi olarak oluşturulamaz. Her ülkenin tarihi, toplumsal, politik, ekonomik ve kültürel özellikleri dikkate alınmalıdır. Bu tür koşullar muhtemelen herhangi bir ülkenin demokratikleşmesinin takip etmesi gereken planlama, tanımlama, hedefler ve aşamalar için merkezi olacaktır. Örneğin, otoriter bir rejimi aşan bir ülkenin başlangıç noktası her zaman aynı değildir. Bazı lkeler demokratikleşmişken (ek Cumhuriyeti gibi) rneğin uzun bir sömürge dönemini yeni bitirmiş olanlar lkeler ise bu süreci tamamlayamamış veya hiç başlamamış bir halde olabilir. Yüksek düzeyde toplumsal gelişme ve eğitimle karakterize edilen bir lkede izlenen demokratikleşme stratejisinin, asgari toplumsal yapılardan yoksun bir lkede izlenen stratejiye benzemesi bu yüzden ihtimal dahilinde değildir.

Siyasi bir sürecin sonucu olarak grlen demokratikleşme, her ülkenin kendine özgü özelliklerinin dikkate alınması gerektiğini gösterir. Demokratikleşme, gereğinden fazla uzatılmaması gereken bir sürecin son aşamasıdır. Ancak demokratikleşme, sağlamlaştırılmak için bir istikrar dönemi ve bir dizi başarılı seçim ve istikrarlı hükümet gerektirir. Seçim sürecinin destekleyici unsuru olduğu demokratikleşme sürecini aceleye getirmek veya ağırdan almak kadar riskli olabilir. Demokratik olmayan kurumlara ve demokratik olmayan yasalara dayanan bir demokratikleşme süreci sonuca ulaşmayacaktır. Bu noktada demokratikleşme sürecinin toplumsal ve siyasal yapılar tarafından kabul edilmesi, benimsenmesi ve desteklenmesi belirleyici ve fark yaratacak bir durum olacaktır. Bu noktada kesin ve kat'i çözümler yoktur, ancak sosyal ve ekonomik özelliklerin dikkate alınması makul bir başlangıç noktası olacaktır. Ulusal zelliklerin temel bir bileşeni, tarihsel veya kurumsal hafızada da bulunabilir.

Örneğin diktatörlüklerden yeni kurtulmuş ölkelerde, seçim tercihleri şaşırtıcı bir şekilde bölgesel ve toplumsal gerçekler tarafından yönlendirilir.

Oy kullanma hakkının genişletilmesi ve temsili demokraside ana aktörlerin (siyasi partiler) oynadığı rolün evrimi birbirleriyle yakından ilişkilidir. Siyasi partiler kökenlerinde anayasa hukukunun temel yapısını yansıtmaktadır. Sürecin ilk başlarında oy kullanma ile somutlaşan seçme ve seçilme hakkı ve bu hakların kullanılmasını sağlayan seçim sistemi, hükümet yetkilerini sınırlamak için yapılmıştır ve siyasi katılım az sayıda bireye (genellikle erkek ve yetişkin bireyler) tahsis edilmiştir. Temelde, pragmatist yaklaşımlar ve ideolojiler siyasi partileri yönetmiştir, demek yanlış olmayacaktır. Genel olarak, kişisel çıkarlar genellikle siyasi partilerin politikalarını şekillendirmiş ve yönlendirmiştir. Bu dönemde özellikle Fransız Devrimi’nden sonra ön plana çıkan iki önemli örnek Kıta Avrupası ve Amerika olmuştur; Amerika’daki siyasi partilerin ve seçim sisteminin evrimi, Avrupa’daki siyasi partilerin evriminden oldukça farklı olmuştur. Ancak, her iki model de kendi görüş ve uygulamalarını dünyanın diğer bölgelerine ihraç etmeye çalışmıştır. Modernleşme ve sömürgecilik dönemleri de bu duruma katkıda bulunmuş, dünyanın diğer kısımlarının Batı temelleri temsil ve seçim sistemlerini benimsemesi ve kabullenilmesinde yardımcı olmuştur. Oy kullanma hakkının evrensel bir hak olarak kabullenilmesi ise demokratik rejimlerde demokratik olmayan rejimlerin birbirlerinden ayrılmasında önemli bir kriter haline gelmiştir.

21. yüzyılın ilk çeyreğinde, temelleri yetmişlerin sonunda Güney Avrupa’da atılan ve seksenlerde Latin Amerika’ya ve daha yakın zamanda halk arasında “Arap Baharı” olarak adlandırılan olaylar dizisi ile Ortadoğu bölgesine kadar uzanan bir tür “demokratik dalgaya” tanıklık edilmiştir. Bu tür “demokratik dalgalar” etkili uluslararası iş birliğiyle desteklenmiş ve Doğu Avrupa ve Afrika’yı da etkilemiştir. Ancak bu süreçte, normatif tasarımlar, normatif tasarımların reformu ve uluslararası veya bölgesel seçim sistemlerinin (örneğin Avrupa Birliği, Orta Amerika Parlamentosu) oluşturulması, ulusal (her bir ölkede), eyalet, özerk, departman, belediye veya ilçe seçim sistemlerinin oluşturulması, seçim kurumlarını ve seçim süreçlerini

etkileyen kültürel, ekonomik, yasal, sosyal ve politik özellikler mutlaka dikkate alınmalıdır. Zira her ülkenin siyasi, fikri, ideolojik, kültürel ve idari şartları kendine has ve benzersizdir. Bu durum, haliyle seçim yasalarının hem uygulanmasına hem de karara bağlanmasına da dikkate alınmak durumundadır. Zira bir seçim sistemi, birbirleriyle yakından ilişkili bir sistemin tasarımı, uygulanması ve sonuçları için temel olan bir dizi şart olarak grlmelidir, sosyal gerçekliklerden izole referanslar grubu olarak değildir.

Demokrasinin ve halkın tercihlerinin siyasi arenaya yansımalarının yolu ve vasıtası olarak grlen seçim sistemleri elbette kusursuz ve mkemmek değildir. Bu yüzden devletler, vatandaşlarının siyasi hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırmak ve siyasi sistemlerini desteklemek için farklı seçim sistemlerini tercih edebilir. Bu noktada seçim sistemi, uygulanacağı siyasi topluluğun demokratik gelişim beklentilerini karşıladığı veya geçiş dönemini veya söz konusu ülkenin demokratik konsolidasyonunu kolaylaştırdığı sürece meşru görülecek ve yeterli olacaktır.

Seçim sistemleri mutlaka bazı siyasi sonuçlar üretecektir; iktidarı ele geçirecek olan oğunluklarının ortaya çıkmasına yardımcı olacak veya siyasi grupların temsil edilmesini sağlayacaktır. Bununla birlikte, Meclis'teki grupların büyüklüğü ve dağılımı, siyasi partiler arasındaki güç dengesi ve ittifaklar ve koalisyonların inşası, seçmenlerin bölgesel dağılımı, seçim anlaşmaları vb. gibi temsili olmayan çoğunlukların varlığını üretebilecek bazı seçim dışı unsurlar da vardır. Meşru, kapsayıcı ve uygulanabilir olmayı hedefleyen herhangi bir demokratik sistem, her bir siyasi aktörün (vatandaşlar, siyasi partiler, vatandaş örgütleri, çıkar grupları vb.) tüm beklentilerinin ve siyasi ideolojilerinin farkında olmalı ve bu siyasi aktörlerin görüşleri karşıt olsun veya olmasın bunlara cevap vermelidir, seçim sistemleri ve süreci de buna yardım etmelidir.

Siyasi anlaşmalar, toplumsal bağlamlar ve normlar, seçim sistemleri için yasal çerçevenin tasarlanması ve geliştirilmesinde önemlidir. Seçim sistemleri, kendilerini sürdürülemez veya gerçekçi olmayan teorik uygulamalara dönüştürmekten kaçınmalıdır. Bu noktada zgr ve adil seçimlerin dayandığı temel ilkeler her zaman hatırlanmalı ve ihlal edilmemelidir. Bu ilkeleri bir kez daha hatırlamak bu noktada

yerinde olacaktır: Oy kullanma, seçilme, düzenli seçimler yapma, tarafsız seçim otoritelerine sahip olma, gizli bir şekilde oy kullanma, seçimlere eēit eriēime sahip olma ve seçim anlaēmazlıklarının yargısal incelemesine tabi tutulma hakkı. Bu nedenle, 2005 BM Uluslararası Seçim Gözlem İlkeleri Bildirgesi’nde belirtildiēi gibi, “*Tüm seçim süreçleri gerçek demokratik seçimler için evrensel ilkeleri yansıtmalıdır; ancak hiçbir seçim, gerekleētiēi siyasi, kültürel ve tarihsel baēlamdan ayrı dēnlemez ve deēerlendirilemez!*”⁶⁹.

⁶⁹ European Commission, *op. cit.*, s. 181

BİBLİYOGRAFYA

- Akyıldız, Ali, “Demokrasinin Sayılarla Sınavı: Seçim Sistemleri”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı 7, 2016, s. 127-148.
- Araslı, Oya, *Seçim Sistemleri Kavramı ve Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri (1876-1987)*, Ankara, 1989.
- Aristoteles, *Politika*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Armağan, Servet, *Türk Esas Teşkilat Hukuku*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 580, 1979.
- Ayhan, Ufuk, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Yerel Yönetimler”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 70, 2008, s. 103-120.
- Bakır, Sonnur, Küçükoğlu, Semra ve Pehlivan, Sevgi (Haz.), *Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Uygulamalar*, Ankara, TBMM Kütüphane ve Dokümantasyon Müdürlüğü Yayınları No. 5, 1982.
- Cotteret, Jean-Marie ve Emeri, Claude, *Seçim Sistemleri*, Çev. Tanju Gökçöl, İstanbul, Gelişim Yayınları, 1975.
- Çoşkun, Sabri, *Seçim Hukuku*, Ankara, Mahalli İdareler Derneği Yayınları, 2004.
- Democracy Reporting International (DRI) and The Carter Center, *Strengthening International Law to Support Democratic Governance and Genuine Elections*, Berlin, 2012.
- Ekmen, Selahaddin Eyyüp ve Fırat, Muhammed Sabır, “Seçim Sistemlerinin Hükümetlere Etkisi”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 2017, s. 461-474.
- Electoral Commissions Forum (ECF) ve Electoral Insitute of Southern Africa (EISA), *Principles for Election Management, Monitoring, and Observation in the SADC Region*, Benoni, Johannesburg, Electoral Institute of Southern Africa, 2006.
- Erem, Faruk, “Siyasî Haklara Karşı İşlenen Suçlar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1-2, 1951, s. 73-89.
- Eroğul, Cem, *Çağdaş Devlet Düzenleri*, Ankara, Kırılancık Yayınevi, 2012.
- European Commission, *Handbook for European Union Election Observation, Second Edition*, İsveç, Elanders Sverige AB, 2008.

- European Commission and Network of Europeans for Electoral and Democracy Support (NEEDS), *Compendium of International Standards for Elections* Second Edition, İsveç, Elanders Graphic Systems AB, 2008.
- Euronews, “AB Vatandaşlarının Diğeri AB Ülkelerinde Oy Kullanma Hakkı”, 2012. <https://tr.euronews.com/my-europe/2012/05/11/ab-vatandaslarinin-diger-ab-ulkelerinde-oy-kullanma-hakki> (E.T. 28.05.2025).
- Forest, Benjamin, “Political Representation”, Audrey Kobayashi (Ed.), *International Encyclopedia of Human Geography*, Amsterdam, Elsevier Science, Second Edition, 2020, s. 207-211.
- Gilmour, John B., “Congress: United States”, in James D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* Vol. 11, Oxford, Elsevier, Second Edition, 2015, s. 649-653.
- Gürbüz, Özer, *Seçim Sistemleri ve Parti içi Demokrasi*, Ankara, Türk Parlamenterler Birliğı Konferansları Yayın No. 3, 1998.
- Işık, Hüseyin Murat, “Çağdaş Demokratik Rejimlerde Seçimlerin Yönetim ve Denetimi”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 15-16, Sayı 22-23-24-25, 2010-2011, s. 75-87.
- İba, Şeref, *Anayasa ve Siyasal Kurumlar*, Ankara, Turhan Kitapevi, 2006.
- International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), *International Electoral Standards: Guidelines for Reviewing the Legal Framework of Elections*, Halmstad, Bulls Tryckeri, 2002.
- Kaleli, Abidin Dursun, *Siyasetin Temel Unsurları*, Ankara, Huzur Basın Yayınları, 1995.
- Karamustafaoğlu, Tunçer, *Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970.
- Korkut, Sevgi (Haz.), “Dünyada ve Türkiye’de Seçim Sistemleri”, *Bilgi, TBMM Enformasyon Dergisi*, Sayı 8, 1994, s. 8-17.
- Leib, J. I. ve Webster, G. R., “Electoral Districts”, in Rob Kitchin, Nigel Thrift (Ed.), *International Encyclopedia of Human Geography*, Amsterdam, Elsevier, 2009, s. 399-404.

- Merloe, Patrick, *Promoting Legal Frameworks for Democratic Elections: An NDI Guide for Developing Election Laws and Law Commentaries*, Washington, National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2008.
- Mursöl, Damla, “Türkiye’de Etnik Kökene Dayalı Ayrımcılıkla Mücadele Mekanizmaları ve Yasal Dayanakları”, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, 2023, s. 38-52.
- Nowak, Manfred, *UN Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary*, Kehl am Rhein, Engel, 2nd rev. ed., 2005.
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *Guidelines for Reviewing a Legal Framework for Elections*, Varşova, OSCE, 2001.
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), *Election Observation Handbook, 6th Edition*, Polonya, Poligrafus Andrzej Adamiak, 2010.
- Özbudun, Ergun, “Seçim Sistemleri ve Türkiye”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Faköltesi Dergisi*, Cilt 44, Sayı 1, 1995, s. 521-539.
- Özdemir, Abdölkadir ve Nişancı, Şökrü, “Türkiye’de ve Dünyada Seçim Kavramı ve Olgusunun Gelişimi”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 46, 2019, 73-96.
- Rumm, John G., “Theories of Electoral Systems”, *Midwest Journal of Political Science*, Cilt 2, Sayı 4, Kasım 1958, s. 357-376.
- Sezen, Saim, *Seçim ve Demokrasi*, Ankara, Gündoğan Yayınları, 1994.
- Süzek, Sarper, “İşverenin Eşit Davranma Borcu”, *Sicil*, Sayı 12, Aralık 2008, s. 24-38.
- Tavacı, Ebubekir, “Avrupa Parlamentosu Seçimlerinde Oy Kullanacağım, Ama Nasıl?”, *Perspektif*, 2024. <https://perspektif.eu/2024/05/08/avrupa-parlamentosu-secimlerinde-oy-kullanacagim-ama-nasil/> (E.T. 28.05.2025).
- Teziç, Erdoğan, *Anayasa Hukuku* 4. Baskı, İstanbul, Beta, 1997.
- Tiburcio, Carmen, *The Human Rights of Aliens under Intenational and Comperative Law*, The Hague, Boston, Londra, Martinus Nijhoff Publishers, 2001.

- Tihek, *İrk, Renk ve Etnik Köken Temellerinde Ayrımcılık*, Ayrımcılık Temelleri Serisi No 3, Ankara. www.tihek.gov.tr (E.T. 28.05.2025).
- Türk, Hikmet Sami ve Tuncer, Erol, *Türkiye İçin Nasıl Bir Seçim Sistemi*, Ankara, TESAV Yayınları, 1995.
- Türk, Hikmet Sami, “Seçim, Seçim Sistemleri ve Anayasal Tercih”, *Anayasa Yargısı*, Cilt 22, Sayı 1, 2006, s. 75-113.
- United Nations Department of Political Affairs, *Women & Elections: Guide to Promoting the Participation of Women in Elections*, United Nations, 2005, s. 65. <https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/publication/WomenAndElections.pdf> (E.T. 27.05.2025).
- Ware, Alan, “Electoral Systems”, in James D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* Vol. 11, Oxford, Elsevier, Second Edition, 2015, s. 349-352.
- Yavaşgel, Emine, *Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Durum*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2004.
- Yıldız, Abdulkadir, “Seçim Sistemleri ve Türkiye’de Milletvekili Seçim Sistemine İlişkin Bir Öneri”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakltesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 3, 2018, s. 113-153.
- Yılmaz, Didem, “Türkiye’de Seçim Kanunlarında Yapılan Değişikliklerin Etkileri”, Heinrich Böll Stiftung, 2022. <https://tr.boell.org/tr/2022/09/13/turkiyede-secim-kanunlarinda-yapilan-degisikliklerin-etkileri> (E.T. 28.05.2025).
- Yuvalı, Ertuğrul, “Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukukta İrk ve Etnik Kökene Dayalı Ayrımcılık Yasağı”, *THİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt 24, Sayı 3-4-5, Ağustos-Kasım 2012/Şubat 2013, s. 71-83.
- Zırh, Besim Can, “2023 Seçimleri ve Yurtdışında Oy Kullanma Hakkı”, *Perspektif*, 2023, <https://perspektif.eu/2023/09/01/2023-secimleri-ve-yurtdisinda-oy-kullanma-hakki/> (E.T. 28.05.2025).

6356 Sayılı Kanun Işığında Sendika Genel Kurullarında Yapılan Seimler¹

Elections Held at Union General Assemblies in Light of Law No. 6356

Öğr. Gör. Gülşah KORUCU DÜNDAR

anakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ORCID: 0009-0001-8981-1090- gulsah.korucu@comu.edu.tr

ÖZET

Sendikalar, alışanların ve de işverenlerin ekonomik ve toplumsal haklarını savunmak ve gözetmek amacıyla oluşturulan yapılar olarak tanımlanır. Bu yapılar yalnızca hakların korunması ve savunulmasıyla sınırlı kalmaz, aynı zamanda üyelerinin karar süreçlerine katılımını teşvik ederek demokratik bir yapı sergilerler. Genel kurullar, sendikaların en yüksek yetkili birimi olarak bu demokratik düzenin temelini oluşturur. Burada gerçekleştirilen seçimler, sendika yönetim birimlerinin belirlenmesinin yanı sıra, üyelerin iradesinin yönetime yansımasını sağlayan önemli bir platformdur.

6354 Sayılı Sendikalar ile Toplu İş Sözleşmeleri Kanunu, Türkiye'de sendikal etkinlikleri düzenleyen başlıca mevzuattır. Mevzuat, sendikaların oluşumundan görev alanlarına, birimlerin yapılandırılmasından sendikal sistemin karar verme ve yönetime katılım yönünden en önemli yapılarından biri olan sendika genel kurul toplantılarında yapılacak oylamalara ilişkin esasları belirleyerek sendika içi katılımcılığı güvence altına almayı hedeflemektedir. Mevzuat, seçimlerin eşitlikçi ve açık olabilmesi adına bazı kurallar ile prensipler öngörmüştür; ancak uygulamada temsilci düzeni, adaylık işlemleri ve kontrol sisteminde zaman zaman farklı sorunlar yaşanabilmektedir. Bu incelemede, sendika genel kurul toplantılarının seçim aşamalarının hukuki düzenlemelerle nasıl şekillendiği analiz edilerek ortaya konulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sendika, Sendika Genel Kurulu, Sendika İçi Demokrasi, Seçim.

¹ Makale Geliş Tarihi :26.07.2025
Revizyon Tarihi :22.08.2025
Kabul Tarihi :28.08.2025

ABSTRACT

Unions are defined as organizations established to defend and protect the economic and social rights of both employees and employers. These organizations not only protect and defend these rights but also demonstrate a democratic nature by encouraging their members' participation in decision-making processes. General assemblies, the highest authority of unions, form the foundation of this democratic order. Elections held there not only determine union management units but also provide a crucial platform for ensuring that members' will is reflected in management.

Law No. 6354 on Trade Unions and Collective Bargaining Agreements is the primary legislation regulating union activities in Türkiye. The legislation aims to ensure participation within unions by establishing the principles governing union formation, their areas of responsibility, the structuring of their units, and voting at union general assembly meetings, one of the most important structures of the union system in terms of decision-making and participation in management. The legislation stipulates certain rules and principles to ensure equitable and open elections; however, in practice, various problems can occasionally arise regarding the representation system, nomination procedures, and the control system. This study aims to analyze and reveal how legal regulations shape the election phases of union general assembly meetings.

Keywords: Union, Union General Assembly, Internal Union Democracy, Election.

1. GİRİş

alışma yaşamında rgtlenme hakkı, ulusal ile uluslararası hukukta, demokrasinin temel bireysel özgürlükleri arasında yer bulmaktadır. Emekçilerin, iş yaşamındaki asli yükümlülüğü olan hizmet sunma görevini yerine getirirken yalnız kalmamaları, maddi ve sosyal çıkarlarının korunup savunulabilmeleri çoğunlukla sendikalar vasıtasıyla mümkün hale gelmektedir. Bu nedenle sendikalar yalnızca mesleki birlik yapısı olması yönüyle değil, aynı zamanda demokratik toplum sisteminin temel unsurlarından biri olması açısından da önem taşımaktadır. Fakat sendikaların demokratik yapı öğesi olma görevini yerine getirebilmesi elbette ki işleyişlerinin de demokratik kurallara dayanmasına bağlıdır. Bu durum, sendikal yapılanmanın karar vermede en yüksek birimi olan genel kurullarda gerçekleşen seçimlerin sendikal yapının iç demokrasisinin etkinliği bakımından merkezi bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Sendikalarda sistemin açık olması, genel kurullarda yapılan oylamalar ile sağlanmaktadır. Bu açıklıktan amaç, alınan kararların ye tercihleriyle şekillenmesi, yöneticilerin hesap sorulabilir olması ve ilgili yöneticinin üyelerin iştirakiyle adaletli biçimde yapılan bir oylama ile seçilmiş olması yani temsilin geçerli olmasıdır. Bu oylamalar, yöneticilerin atanmasının ötesinde üyelerin sendikal yapıya etkin biçimde katılım gösterip göstermediğini ve örgütün i düzeninin ne kadar açık olduğunu da ortaya koymaktadır. Burada oluşan açık, adaletli ve katılıma uygun bir oylama süreci, üyelerin sendikaya aidiyetini pekiştirerek güvenini artırır; ancak buna karşılık eşitsiz uygulamalar bağlılık hissinin ve güven algısının yitirilmesine yol açarak sendikal sistemin kaçınılmaz biçimde dağılmasına neden olabilmektedir.

Türkiye’de 1982 Anayasa’nın 51. maddesi, çalışanların sendikal örgütlenme özgürlüklerini teminat altına almıştır. Bu zgrlğn nasıl uygulanacağı ve sendikaların oluşumu, işleyişi, seçim aşamaları ile yönetim yapısına dair esaslar 6356 numaralı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmeleri Kanunu kapsamında düzenlenmiştir. Mevzuat, sendikal birimlerde seçimlerin hangi esaslara göre, hangi zamanlarda ve hangi yöntemlerle yapılacağını belirleyerek, sendikaların i işleyişini demokratik bir şekilde sürdürülmesi için gerekli hukuki zemini

oluşturmaktadır. Hukuki güvencenin sağlanması amacıyla seçimlerin gizli oy yöntemiyle yapılması, açık şekilde sayılması ve yargı yollarına başvurma imkânı gibi güvencelerle temin edilmektedir.

Demokrasi ile sendika olgularının birbirleriyle sıkı biçimde bağlantılı olabileceğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Sendikalar, demokrasinin hayata geçirilmesi ve de kendi bünyelerinde demokratik bir idareyle çağdaş toplumların temel öğelerindendir.² Bigger, “sendikaların temel gayesi, çalışan sınıfın haklarını savunmak ve işçiler arasında sınıf farkındalığı yaratmaksa, işçilerin taleplerini gerçekten ifade edebilmek için demokrasiye gereksinim duyarlar” diyerek sendika ile demokrasi arasındaki yakın bağın önemini belirtmektedir. Sendika içi demokrasi kavramı öncelikle, sendikaların üyelerinin, mensubu oldukları bu yapıları yönetmelerini ifade eder.³ Bu çerçevede sendika içi demokrasi kavramı, sendika yönetiminin yapısı ve işleyişinin, aynı şekilde üye temsiliyetinin demokratik ilkelere uygun ve açık olmasıyla ilgilidir⁴ ve seçimler sendikalar açısından her zaman oldukça kritik olmuş ve olmaya devam etmektedir. Pek çok sorunun çözümünde, sistemin tıkanıp anlarda adeta kurtarıcı rolü üstlenen seçimlerin kurallara uygun biçimde ve hukuka bağlı kalınarak gerçekleştirilmesi toplumsal yaşamda önemli bir teminat oluşturmaktadır. 6356 sayılı Kanun ile ilga edilmiş olan 2821 sayılı Sendikalar Kanunu’nun gayesi, son derece kıymetli olan demokrasinin gerektirdiği seçim mekanizmasını detaylı biçimde düzenleyerek olası anlaşmazlıkları ortadan kaldırmaktır. Zaten 2821 sayılı Kanun’un “Seçimlerde Uyulacak Kurallar” başlıklı 14. maddesinin oldukça kapsamlı ve ayrıntılı biçimde kaleme alınmış olması da tesadüf değildir. Seçim süreçlerine dair hukuki düzenlemelere karşın sendikaların işleyişindeki seçim uygulamalarında birçok aksaklık yaşanabilmektedir. Delegasyon sisteminin açıklıktan uzak bir grubun elinde olması, seçim öncesinde

² Bora Yenihan ve Çağla Burcu Ün, “Sendika İçi Demokrasi Üzerine Bir Karşılaştırma: İşçi Sendikaları ve Kamu Görevlileri Sendikaları, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 12, Sayı: 33, Aralık 2019, s. 309.

³ *Ibid*, s. 310.

⁴ Mustafa Öztürk, “Sendikal Demokrasinin Örgütlü Hareketler Açısından Önemi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:18, Sayı: 2, 2013, s.280.

bireylerin yeterince bilgilendirilmemesi, bazı üyelerin seçim dışında tutulmak istenmesi gibi durumlar yaşanan başlıca sorunlardandır. Bu tür uygulamalar, sendikada adil bir temsiliyetin oluşmasını engellediği gibi sendika üyelerinin güvenini sarsmakta ve sendikal hareketin toplum nezdinde zayıflamasına yol açmaktadır. Robert Michels Oligarşinin Tunç Kanunu'nda demokratik olarak kurulmuş her örgütün, zamanla kaçınılmaz biçimde oligarşik bir yapıya dönüşeceğini ileri sürmüştür. Michels'in ortaya koyduğu bu görüş, sendikalardan siyasi partilere, işletmelerden vakıflara dek pek çok kurumsal yapı için geçerli sayılmıştır.⁵

Bilindiği üzere 6356 sayılı Kanun'un temel kurgusu sendikaların genel kurullarında yapılacak seçimlerin yargı gözetim ve denetimi (ilçe seçim kurulu başkanlıkları) altında yapılmasının temin edilerek sendikal demokrasi kavramının daha sağlam temellere oturtulmasının sağlanmasıdır. İlaveten sendika genel kurullarında gerçekleşen seçimlerle ilgili uyuşmazlıkların seçim yargısı tarafından karara bağlanması Yüksek Seçim Kurulu ve ilçe seçim kurullarının seçim hukuku konusunda uzmanlaşma hedefine de katkı sağlamaktadır.⁶ Sendika genel kurullarında yapılacak seçimlerle ilgili ortaya çıkacak uyuşmazlıkların çözülmesi konusunda temel yetki ilçe seçim kurulu başkanlıklarında (itirazın Yüksek Seçim Kurulu) iken diğer uyuşmazlıklarda genel adli yargı (temyizden Yargıtay) yetkilidir. Bu çerçevede sendika genel kurullarında yapılan seçimlerden kaynaklı tüm hukuki uyuşmazlıklar seçim hukukunun ilgi alanına girmektedir. Örneğin salgın döneminde alınan YSK kararlarının yaklaşık % 14'ünün sendika genel kurulları ile ilgili olması sendikaların seçim hukuku açısından yerinin anlaşılması açısından önemli bir örnek olarak gösterilebilir.⁷

Bu çalışma, 6356 sayılı Sendikalar ile Toplu İş Sözleşmeleri Kanunu çerçevesinde sendika genel toplantılarında yapılan oylamaların hukuki dayanaklarını ve uygulamadaki biçimlerini incelemeyi

⁵ Toker Dereli, *Çalışma ve Toplum*, Cilt:4, Sayı: 19, 2008, s.15.

⁶ Fatih Güler, "Yüksek Seçim Kurulu Kararları Işığında Cumhurbaşkanlığı Adaylarının Seçim Gelir ve Giderlerinin Denetimi", *İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, 2023, s. 74.

⁷ Fatih Güler, "Tehlikeli Salgın Hastalıklar Sebebiyle Seçimlerin Ertelenmesi", *Anayasa Yargısı*, Cilt: 40, Sayı: 1, 2023, s. 205.

hedeflemektedir. Araştırmada ilk olarak, ilgili yasanın seçim aşamalarına dair hükümleri ile temel prensipleri değerlendirilecektir. Sendika ile genel kurul kavramları ele alındıktan sonra genel kurullarda yapılan oylamalar ve yöntemleri çalışmanın ana eksenini oluşturmaktadır. Seçim aşamalarının yürütölme tarzı, üyelerin katılım seviyesi ve demokratik normlara uygunluk yönünden nasıl bir yapı içinde gerçekleştiği çalışmanın temel odağını oluşturmaktadır. Bununla birlikte çalışmada sendikal seçimlerden kaynaklı uyuşmazlıkların özölümü ile ilgili Yüksek Seçim Kurulu ve Yargıtay kararları kapsama alınmamıştır.

2. SENDİKA KAVRAMI

Sendika terimi, bugölkü anlamına yakın biçimde ilk kez Fabian Topluluğu’nun ve sosyal politika alanının öncülerinden olan Sidney Webb ile Beatrice Webb tarafından açıklanmıştır. Webb’ler bu kavramı “alışma şartlarının geliştirilerek korunması amacıyla emekçiler tarafından oluşturulan ve süreklilik arz eden birlik” olarak ifade etmektedirler.⁸ Bir bölge yahut bir kentte işçilerin başta ekonomik olmak üzere, kültürel, sosyal ve toplumsal hak ile menfaatlerini koruyup ilerletmek amacıyla kalfalarca kurulan ve zamanla gelişen dostluk birliklerinin gerçekleştirdiği eylem ile etkinlikleri ifade etmek için kullanılan sendika sözcüğü, bugölkü anlamını 19. yüzyılın ilk dönemlerinde kazanmıştır.⁹ Günümüzdeki tanımıyla sendikalar; din, ten rengi, cinsiyet, dil, ırk ve siyasi görüş ayrımı yapmaksızın tüm çalışanların öncelikle ekonomik olmak üzere, sosyal, kültürel ve demokratik haklarını savunmak, yeni haklar edinerek bunları ilerletmek amacıyla hareket eden sınıf temelli ve kitlesel yapılar olarak tanımlanmaktadır.¹⁰ Farklı bir tanımla sendikalar, özel hukuk tüzel yapısında ve birey topluluğu biçiminde oluşturulan, üyelerinin ekonomik ile sosyal koşullarını ve alışma

⁸ Adnan Mahiroğulları, *Dünyada ve Türkiye’de Sendikacılık*. Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2016, s.2; Aysen Tokol, *Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler*, Dora Yayınları, Bursa, 2017, s.22.

⁹ Aysen Tokol, *Sosyal Politika*, Edi. Aysen Tokol ve Yusuf Alper, Bursa, Dora Yayınları, 12. Basım, 2012, s. 39.

¹⁰ Barış Aksoy ve İlhan Günbayı, “Eğitim-Sen Üyesi Öğretmenlerin Sendikalarından Beklentilerine İlişkin Görüşleri”, *Eğitim. Bilim, Toplum Dergisi*, Cilt:14, Sayı:54, 2016, s.11.

ortamlarını geliştirme amacı güden ve çalışanlar ile işverenler tarafından oluşturulan birliklerdir.¹¹ Alternatif bir tanıma göre, çalışanlar ile işverenlerin iş hayatında çalışma bağlamında ortak ekonomik ve sosyal haklar ile çıkarlarını korumak ve ilerletmek maksadıyla faaliyet gösteren yapılar sendika olarak adlandırılmaktadır.¹²

6356 sayılı Sendikalar ile Toplu İş Sözleşmeleri Kanunu'nun 2. maddesi, sendikayı çalışanların ya da işverenlerin çalışma bağlamında, ortak ekonomik ile sosyal hak ve menfaatlerini savunmak ve ilerletmek amacıyla en az yedi çalışan ya da işverenin bir araya gelerek belirli bir iş kolunda etkinlik göstermek üzere kurdukları tüzel kimliğe sahip yapılar şeklinde tanımlamaktadır. Endüstri ilişkileri terminolojisinde ise sendika, çalışanların maaş, haklar ve çalışma şartlarını müzakere etmek amacıyla oluşturulan bir birlik olarak tanımlanmaktadır.¹³

Hangi biçimde dile getirilirse getirilsin, günümüzde çalışan ve işveren sendikaları, üye miktarlarının fazlalığı ve yüksek seviyelere ulaşan varlıklarıyla, toplu iş sözleşmesi ile grev-lokavt hakları sayesinde, toplum yaşamının ekonomik, sosyal ve siyasal yapısını doğrudan etkileyen yapılar hâline gelmiştir.¹⁴ “Sosyal devlet” yaklaşımının en ayırt edici yönünü oluşturan sendikalar, hem anayasalarda hem de mevzuatta belirtilen görevleri ve yetkileriyle, bir taraftan imzaladıkları toplu iş sözleşmeleri aracılığıyla işkolu düzeyinde sosyo-ekonomik düzeni etkilerken, diğer taraftan bazı kamu kurumlarının sosyo-ekonomik kararlarına ve çalışma yasalarının hazırlanmasında sundukları katkılarla devlet işleyişini de doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple çağdaş devlet anlayışının kurumsal yapısı içinde oldukça kritik bir konuma sahip olan sendikalar, toplum düzeninde “kamu

¹¹ Yusuf Yiğit, “6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'na Göre İşçi Sendikası Üyelığının Kazanılması”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 22, 2013, s.39.

¹² Atanur Karaahmetoğlu, “Sendikal Hak ve Özgürlüklerin Önemi ve Ülkemizde İş Hayatında Sendikal Hak ve Özgürlükleri Zayıflatıcı Etkenler Üzerine Bir Değerlendirme”, *İş ve Hayat Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 11, 2020, s. 78.

¹³ Naci Ünal, *Endüstri İlişkileri Sözlüğü*, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Aralık 2011, s.219.

¹⁴ Fevzi Demir, *Sendikalar Hukuku*. İzmir, Birleşik Matbaa, 4. Basım, 1999, s.4.

yönetimine katılım sağlayan” ve “kamusal görevler” üstlenen¹⁵ birer “resmî yapı” olarak kabul edilmektedir.¹⁶

Sendika, yalnızca bir terim olarak ele alındığında çalışanların ve işverenlerin örgütlendiği bir sistem olarak değerlendirilmektedir. Ancak içerik bakımından çok yönlü, işlevsel ve çeşitli kavramları bir araya getiren, demokrasinin temel unsurlarından biri olduğunu söylemek mümkündür.¹⁷ Günümüzde sendikalar toplumsal yapılar ile mekanizmalardan bağımsız düşünölemeyecek bir gerçekliktir. Bunun nedeni, geçmişte olduğu gibi sadece üyelerinin hakları ile çıkarlarını gözetmeleri değil, günümüzde bunun aksine toplumsal yapıya etki edecek biçimde kamu politikalarına müdahil olabilmeleridir. Bu yapıların sağlıklı biçimde çalışabilmesi için gerekli olan çoğulculuk, açıklık, seçim ve denetim gibi ilkeler demokrasinin de temel bileşenleri olduğundan, bu ortaklık “sendika içi demokrasi” kavramının da temelini oluşturmaktadır. Sendika üyelerinin karar süreçlerine etkin katılımını ifade eden sendika içi demokrasi; üyelerin karar alma süreçlerine katılımı, azınlık fikirlerin korunması ve en belirgin biçimde sendika kurullarındaki seçimlerde kendini göstermektedir.

Sendikalar, demokratik bir yapılanma özelliğine sahip olmalı ve bu doğrultuda üyelerinin temsiliyetini sağlayan kurullarda görev yapmalıdır. Sendikaların, sendika temsilciliklerinin ve konfederasyonların zorunlu birimleri Sendikalar ile Toplu İş Sözleşmeleri Yasasında genel toplantı, yönetim birimi, denetim kurulu ve disiplin birimi olarak tanımlanmıştır¹⁸ ve bu birimlerin oluşturulması, işleyişi ile yetkileri sendika yönetmeliğiyle belirlenmektedir. Mevzuat, ayrıca sendika yönetmeliğinde belirtmek koşuluyla, ihtiyaca göre “yürütme heyeti”, “icra birimi”, “başkanlar heyeti” gibi “isteğe bağlı (ihtiyari) yapılar” da kurulabileceğini

¹⁵ Ali Çöldemli, *Sendikaların Kuruluşu ve Organları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2016.

¹⁶ Fevzi Demir, “Sendikaların Kuruluşu ve İşleyişi”, *Çalışma ve Toplum*, Cilt: 4 Sayı: 39, 2013, s.19.

¹⁷ Yenihan ve Ün, *op.cit.*, s. 303.

¹⁸ Nuri Çelik, Nurşen Caniklioğlu, Talat Canbolat ve Ertuğrul Özkara, *İş Hukuku Dersleri*, İstanbul, Beta Yayınevi, 15. Baskı, 2022, s. 900.

öngörmektedir.¹⁹ Ancak, 6356 sayılı Kanun'un 9.maddesine göre isteğe bağlı yapılara zorunlu birimlerin “görev ve yetkileri” hiçbir şekilde devredilemez. Bu kurullar, sendikanın demokratik düzenini sürdürebilmesi ve üyelerinin yönetime katılımını sağlayabilmesi açısından kritik önem taşır. Fakat bu kurulların temsiliyet gücünü kazanması, üyeler tarafından yapılan seçimler aracılığıyla gerçekleşebilir. Öte yandan demokrasi, seçim hukukunun daha kapsayıcı ve açık olmasına zemin hazırlamaktadır. Birbiriyle bağlantılı olan bu temel kavramlar, toplumsal bilinç oluşturmak açısından değerlidir.

3. GENEL KURUL ve SENDİKA ORGANLARI İÇERİSİDEKİ ÖNEMİ

Genel kurul, sendikanın en yüksek karar ile denetim birimidir ²⁰ ve sendika içi katılımın yaşandığı alandır.²¹ Çünkü genel kurul, esas olarak üyelerden meydana gelmekte ve üyeler bu kurul sayesinde yöneticileri belirleyebilmekte, onları denetleyerek görevden alabilmektedir. Yani üyeler, yapılar üzerindeki sendikayı yönetme haklarını genel kurul vasıtasıyla kullanmaktadırlar.²² “Bir sendikanın demokratik düzene sahip olup olmadığını gösteren en belirgin ölçütler genel kurulun yapısı ile işleyişinde aranmalıdır. Gerçek sendikal etki, genel kurul aracılığıyla sendika üyelerinin elinde bulunduğu süreçte sendikanın demokratik niteliğinden söz edilebilir”.²³ Genel kurul bir iç yapı olup, esasen alınan kararlar iç ilişkilerde doğrudan etkili olmaktadır.²⁴ Bu nedenlerle sendikal demokrasinin sendikalardaki en

¹⁹ A.Can Tuncay, Burcu Savaş Kutsal, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 7. Baskı, 2019, s.61.

²⁰ Fevzi Demir, “Sendikaların Kuruluşu ve İşleyişi”, *Çalışma ve Toplum*, Cilt: 4 Sayı: 39, 2013, s.39.

²¹ Nuri Çelik, Nurşen Caniklioğlu, Talat Canbolat, *İş Hukuku*, İstanbul 2014, s. 534.

²² Turhan Esener ve Bozkurt Gümrükçüoğlu, Yeliz, *Sendika Hukuku*, İstanbul, 2.Baskı, 2014, s.110.

²³ Mesut Aydın, “Sendika İçi Demokrasinin Sağlanmasında 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun Yeri”, *İş ve Hayat Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 4, 2016, s. 10.

²⁴ Mehtap Yücel Bodur ve Aydın Başbuğ, ‘Sendika Genel Kurul Kararlarının Hukuki Niteliği ve Buna Bağlı Sonuçlar’, *ÇÜHFDG*, Cilt: 5, Sayı: 1, Nisan 2020, s. 564.

temel ögesi genel kuruldur. Genel kurul ne kadar hedefe uygun biçimde gerçekleşirse, o kadar sendika içi katılım sağlanır.²⁵

Sendika genel kurul toplantısının yetkileri üç temel başlık altında değerlendirilebilir. Bunlar; en yüksek kararları alma yetkisi, en kapsamlı işleri yürütme yetkisi ve en geniş denetim yetkisidir.²⁶ 6356 sayılı Kanun'un 11. maddesine göre genel kurul toplantının görevleri ile yetkileri şunlardır:

- a) Kurulların belirlenmesi,
- b) Tüzüğün güncellenmesi,
- c) Yapılacak ilk genel toplantıya sunulması ve geçmişe etkili olmaması şartıyla ilgili merciler ya da mahkemelerce yasaya aykırı bulunarak düzeltilmesi talep edilen hususlar hakkında yönetim kuruluna yetki tanınması,
- d) Yönetim kurulu ile denetim kurulu raporları ve yeminli mali müşavir belgelerinin değerlendirilmesi,
- e) Yönetim birimi ile denetim kurulunun ibra edilmesi,
- f) Mali planın onaylanması,
- g) Yönetim kurulu, denetim birimi ve disiplin heyeti üyelerine verilecek maaş, tazminat, ödenek ile harcırahlar ve sosyal hakların belirlenmesi,
- h) Gayrimenkul edinme veya mevcut taşınmazların elden çıkarılması konusunda yönetim birimine yetki tanınması,
- i) Üst yapı kurucusu olma, üst yapılara katılma veya üyelikten ayrılma,
- j) Temsilcilik açma, birleştirme ya da kapatma; bu konuda tüzükte yer alan esaslara göre yönetim birimine yetki verilmesi,
- k) Sendikalar arası birleşme ya da katılım,
- l) Uluslararası yapının kurucusu olma, uluslararası yapılara katılma veya üyelikten ayrılma,
- m) Sendikanın tasfiyesi.

²⁵ Ali Çöldemli, 6356 Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanuna Göre Sendikaların Kuruluşu ve Organları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, 2015, s. 64.

²⁶ Bodur ve Başbuğ, *op. cit.* s. 566.

- n) Mevzuat ya da tüzükte genel toplantı tarafından yapılması öngörülen diğer işlemleri gerçekleştirme ve başka bir yapıya bırakılmamış konuları karara bağlamaktır.

Bu görevler kapsamında genel kurulun en yüksek kararları alma (tüzük güncellemesi, sendikanın tasfiyesine karar verme, üst yapılara katılma vb.), en kapsamlı işleri yürütme (yönetim birimi seçimi, yönetim kuruluna bazı işlemlerde yetki tanıma vb.) ve en geniş denetim yetkilerine (bütçe değerlendirme, yöneticilere verilecek maaş, tazminat, ödenek ile harcırahlar ve sosyal hakların belirlenmesi vb.) sahip olduğu anlaşılmaktadır.²⁷

Sendika genel kurul toplantılarında temsilci ile organların belirlenmesi yapılmakta, yani genel toplantı diğer tüm birimlerin oluşumunu doğrudan ve dolaylı şekilde etkilemektedir. 6356 sayılı Kanun'un 9. maddesi, genel kurul toplantının sendika yönetmeliğinde belirtilen zaman dilimleri içinde toplanacağını ve görevlerini yerine getireceğini hükme bağlamıştır 6356 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre genel kurul toplantısı, üyelerden veya delegelerden meydana gelir. Yani esas olarak genel kurul toplantıları sendikanın üyelerinden oluşur. İşveren sendikası genel kurul toplantısı ise işverenlerden ya da işverenin tüzel kişi temsilcilerinden oluşmaktadır. Ancak üye miktarının toplanmayı olanaksız hâle getirecek kadar fazla olması hâlinde genel toplantı belirli sayıda seçilmiş temsilcilerden oluşabilir.²⁸

Genel toplantının birimler içindeki yeri, hem yetki kapsamı hem de kararların geçerliliği bakımından diğer yapılarla ayrışır. Yönetim birimi, denetim heyeti ve disiplin birimi gibi sürekli görev üstlenen yapılar genel toplantı tarafından belirlenir ve genel toplantının aldığı kararlar doğrultusunda faaliyetlerini sürdürür. Bu nedenle genel toplantı yalnızca yapıların oluşumunu değil, aynı zamanda sendikanın yönetsel rotasını ve iç düzenini belirleyen nihai otorite konumundadır.

Türkiye'de sendikalar çoğunlukla şubeler biçiminde yapılandırılmakta ve kuruluşun genel toplantısı, şube genel toplantılarına seçilen temsilcilerden meydana gelmektedir.²⁹ Sendika içi katılımın

²⁷ Esener ve Gümrükçüoğlu, *op.cit.*, s. 113.

²⁸ Esener ve Gümrükçüoğlu, *op.cit.*, s. 110.

²⁹ Metin Kutal, "Toplu İş Hukukunda Yeni Bir Düzenleme (31.2.2012 tarihli Kanun Tasarısı)", *Sicil İş Hukuku Dergisi*, Sayı.25, Mart 2012, s.163.

sağlanabilmesi, büyük ölçüde genel toplantının bu amaca uygun biçimde gerçekleştirilmesine bağlıdır. Sendika genel toplantısının yapısına dair detaylı düzenlemelerin yer almadığı 274 sayılı Sendikalar Kanunu döneminde, özellikle seçim dışı yöntemlerle doğal temsilci atanması demokratik ilkelere uygun görülmemiş ve 2821 sayılı Kanun ile kesin sınırlamalar getirilmiştir. Yeni düzenleme, temsilci sıfatının kazanılmasını seçim ilkesine bağlamış ve şube genel toplantısından itibaren bu seçimi yargı denetimine tabi tutmuştur. Ayrıca yasa, doğal temsilcilik sıfatını yalnızca yönetici konumunda bulunan yönetim ile denetim kurulu üyeleriyle sınırlandırmıştır. Böylece büyük ölçüde sendika içi katılımın hayata geçirilmesi sağlanmıştır. Temsilci sisteminin oluşumu, sendika organları açısından özel bir öneme sahiptir.

4. SENDİKA GENEL KURULLARINDA YAPILAN SEÇİMLER

Genel kurul toplantısı, sendikanın en yüksek yetki alma organı olup, üyelerinin katılımcı temsilini sağlayan temel sistemdir. Sendika birimleri, genel kurul tarafından seçilir. Bu sebeple, sendika içi eşitlikte seçme ve oy verme işlemi genel kurul toplantısında yapılır.³⁰ O halde, genel kurullarda toplantılar oylamaların demokratik kurallara uygun olarak yapılması gerekir. Bu durum, sendika içi eşitlik ilkesinin en önemli koşullarından biridir.

Genel kurulda yapılacak oylamalarda üyelerin oy vermesi ya da oy vermemesi hususunda zorlayıcı bir işlem yapılamaz. Çünkü, oylamalarda oy kullanmak üyenin inisiyatifine kalmış durumdur. Oy kullanmak isteyen üye ya da temsilcinin oyunu özgürce ve herhangi bir etki altında olmadan kullanması gerekir. Oy kullanmak istemeyen üye ya da temsilci lehine de aynı ilke geçerli olmaktadır. Yani, oy kullanmak, üye için bir zorunluluk olarak sayılmamalıdır. Bu çerçevede, oy kullanmayanlara yönelik sendika yönetmeliklerinde bir ceza olmamaktadır. Aksi durumda, bu uygulama sendika içi katılım ilkesine aykırı olur. Yani, herhangi bir cezai uygulanmasından korkularak kullanılacak oyunun sendika içi temsil ilkesi açısından

³⁰ Aydın, *op.cit.*, s. 30.

faıdası olmayacaktır, aksine olumsuz sonuçlar bile doğurabilir.³¹ Öte yandan, üyenin (temsilcinin) sendika bağlantısı sürdüğü sürece, oy verme hakkının kısıtlanmaması sendika içi katılımın bir gereğidir.³²

6356 sayılı Kanun'un 14. maddesi uyarınca, sendika genel kurulunda gerçekleştirilecek delege seçimleri; yargı denetimi altında, serbest, eşit, gizli oy ile açık sayım ve döküm esaslarına dayalı olarak ve sendika tüzüğü hükümlerine uygun biçimde yapılmalıdır. Bu çerçevede, 6356 sayılı Kanun'un 8. maddesinin 1/e bendinde, genel kurulun oluşumu, toplanma zamanı, görev ve yetkileri, üyelerin ve delegelerin oy kullanma usulleri, çalışma yöntemleri ile toplantı ve karar yeter sayılarının tüzükte düzenleneceği açıkça belirtilmiştir.³³

Kanun, yalnızca genel ilkeleri belirlemekle kalmamış; aynı zamanda seçim öncesi hazırlık süreci, seçimlerin icrası ve toplantı gün ve saatlerine ilişkin ayrıntılı düzenlemelere de yer vermiştir.³⁴ Seçim süreci; seçim kuruluna ve mahalli mülki amire başvuru yapılması, gerekli belgelerin teslimi, üye ve delege listelerinin onaylanması, ilan edilmesi ve kesinleştirilmesi, seçim sandık kurullarının oluşturulması ve oyların kullanılması aşamalarını içermektedir.³⁵

Sendikaların zorunlu birimleri olan yönetici kurulu, denetleyici kurulu ve disiplin heyeti sendikanın tüzüğünde belirlenen ilkeler çerçevesinde genel kurul toplantısı tarafından atanmaktadır. Yönetici kurul, sendikanın icra organı olarak kimi meselelerde kendisi karar alabilen ancak çoğunlukla genel toplantı kararlarını ve sendika yönetmeliğini uygulamaya çalışır.³⁶ 6356 sayılı Kanun'un 9. maddesine göre sendikanın temsil edilmesi, kararların hayata geçirilmesi ve idari işlemlerin yürütülmesinden sorumludur. Sendika veya birliklerin yönetici kurulu, kanun ve sendika yönetmeliğinde öngörülen ilkeler

³¹ Fevzi Şahlanan, *Sendikaların İşleyişinin Demokratik İlkelerine Uygunluğu*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1980, s. 163.

³² Ercan Akyiğit, "Yeni Sistemde Sendika Üyeliği ve Güvencesi", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Cilt: 37, Sayı:2, 2013, s. 58.

³³ Hatice Duygu Özer, *İşçi Sendikalarında Delegelik, Çalışma İlişkileri Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, Temmuz 2020, s. 31.

³⁴ Nuri Çelik, Nurşen Caniklioğlu, Talat Canbolat, *İş Hukuku*, İstanbul 2014, s.537.

³⁵ Ali Çöldemli, *Sendikaların Kuruluşu ve Organları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2016, s. 215.

³⁶ Ercan Akyiğit, *İş Hukuku*, Ankara, 2014, s.421.

doğrultusunda yargı denetimi altında kurulca belirlenir.³⁷ Üyeler içinden gizli tercih ve açık sayım yöntemiyle seçilen yönetici kurulu, çoğunluk temeline göre oluşturulur. Seçimin yapılması sürecinde uyulması gereken esaslara daha önce temsilci seçimleri ile ilgili başlıkta değinildiği üzere aynıdır. 6356 sayılı Kanun'un 9 uncu fıkrası, 2821 sayılı Kanun'da olduğu gibi zorunlu birimleri belirttikten sonra genel kurul toplantısı dışındaki zorunlu birimlere uygulanacak ortak kuralları düzenlemiştir. Bu fıkra da belirtilen konulardan biri de genel toplantı dışındaki zorunlu birimlere seçilme koşullarıdır. Öncelikle kanunda herhangi bir hüküm olmasa da Yargıtay'ın görüşüne göre yönetici kurulunda görev üstleneceklerin öncelikle ilgili sendikanın üyesi olmaları gerekir.³⁸ 6356 sayılı Kanun'a göre yönetici kurula seçilebilmek için "6. fıkra da belirtilen kuruculuk için aranan niteliklere" sahip olmak gereklidir. Yani fiil ehliyetine sahip, 6356 sayılı Kanun'un 6. fıkrasında belirtilen suçlardan mahkûmiyeti bulunmayan, fiilen çalışan gerçek veya tüzel kişiler yönetici kurul üyesi olabilirler.³⁹

2821 sayılı Kanun döneminde, kurucularda aranan niteliklere sahip olmayan bir kişinin yönetici kurula seçilmesi durumunda, sendika bu kişinin görevine son vermezse, sendikanın faaliyetinin askıya alınacağı düzenlenmişti. 6356 sayılı Kanun'un 9. maddesinin, "Kuruluşların genel toplantı dışındaki birimlerine seçilebilmek için 6. maddede belirtilen niteliklere sahip olmak zorunludur. Bu niteliklere sahip olmayan birinin seçildiği tespit edildiğinde, valiliğin veya Bakanlığın başvurusu üzerine mahkeme, bu kişinin görevine son verir. Mahkemenin kararı kesindir" şeklindeki yeni düzenleme doktrinde isabetli olarak değerlendirilmiştir.⁴⁰ 6356 sayılı Kanun'un 9. maddesinde, yönetim kurulu üyelik sayısına asgari ve azami bir sınırlama getirilmiştir. İlgili düzenlemeye göre kuruluş yönetici kurullarının üye sayısı, üçten az dokuzdan fazla olamaz. Şube yönetici

³⁷ Esener ve Gümrükçüoğlu, *op.cit.*, s. 123.

³⁸ Ali Çöldemli, 6356 Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanuna Göre Sendikaların Kuruluşu ve Organları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, 2015, s. 122.

³⁹ A.Can Tuncay ve Burcu Savaş Kutsal, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 4. Baskı, 2015, s. 56.

⁴⁰ Esener ve Gümrükçüoğlu, *op.cit.*, s. 127.

kurullarının sayısı üçten az beşten fazla olamaz.⁴¹ Şubelerin genel kurul toplantısı dışındaki birimlerinin üye sayısının en çok beş kişi ile sınırlandırılmasının ILO'nun 87 numaralı Sözleşmesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.⁴² Konfederasyon yönetici kurullarının sayısı ise beşten az yirmi ikiden fazla olamaz. 2821 sayılı Kanun'da, konfederasyonların yönetici kurulu sayısının beşten az yirmi dokuzdan fazla olamayacağı belirtilmişti.⁴³ Ayrıca yönetici kurullara bu asgari ve azami sınırlar içinde tüzükte belirlenen asil üye sayısı kadar yedek üye seçilir. Bu uygulama, 1995 yılında kaldırılmış ve sonrasında 2821 sayılı Kanun'da da herhangi bir düzenleme yer almamıştır.⁴⁴ Bahsi geçen uygulama kaldırıldıktan sonra yönetim kurulu üyelerinin görev süresinin tüzükte gösterileceği, genel kurul en geç dört yılda (başlangıçta süre üç yıldır) bir toplandığı için görev süresinin bu zamanı aşamayacağı kabul edilmiştir.⁴⁵ 6356 sayılı Kanun'da görev süresi ile ilgili herhangi bir hüküm yer almamıştır.

Denetleme birimi, sendika yönetici kurulunun sendikayı mevzuata, sendika yönetmeliğine ve genel toplantı kararlarına uygun şekilde yönetip yönetmediğini denetlemekle yükümlü olan, sendika genel toplantısı tarafından seçimle oluşturulan sendikanın zorunlu birimidir, genel toplantı tarafından belirlenir. Sendikaların dış gözetimi önceden mevzuatımızda yer almakta idi. Ancak 26.06.1997 tarihli 4077 sayılı Yasa ile kaldırılmıştı. 6356 sayılı Kanun ile sendikalara iç denetimin yanında dış gözlem de getirilmiştir.⁴⁶ Denetleme birimine seçilme koşulları, yönetici kurulunda olduğu şekildedir. Kurulun üye sayısı da yönetici kurulunda olduğu gibi sendika yönetmeliği ile kanunda belirtilen sınırlara uygun biçimde belirlenir. 6356 sayılı Kanun'un 9. maddesine göre sendika merkez denetleme kurulunun sayısı üçten az, dokuzdan fazla olamaz. Sendika şubelerinin denetleme birimi üye

⁴¹ Ali Çöldemli, 6356 Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanuna Göre Sendikaların Kuruluşu ve Organları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, 2015, s. 125.

⁴² Yıldırım, Akif, "6356 sayılı Kanunun Sendikalar ve Toplu İş İlişkileri Hukukuna Getirdiği Yeni Düzenlemeler", *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt:8, Sayı: 81, 2013, s. 59-60.

⁴³ Şahlanan, *op.cit.*, s.141.

⁴⁴ Ali Çöldemli, *Sendikaların Kuruluşu ve Organları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2016, s. 127.

⁴⁵ Şahlanan, *op.cit.*, s.141.

⁴⁶ A.Can Tuncay ve Burcu Savaş Kutsal, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 4. Baskı, 2015, s. 80.

sayısı ise üçten az, beşten fazla olamaz. Denetleme birimlerine, asil üye sayısı kadar yedek üye atanır.

Sendika üyeleri, sendika mevzuatına, sendika yönetmeliğine, sendika genel toplantısı ve sendika yönetici kurulunun kararlarına uygun hareket etmekle yükümlüdür.⁴⁷ Üyelerin bu sorumluluklarına aykırı davranıp davranmadığını denetleme yetkisi ise sendikanın zorunlu birimlerinden olan disiplin heyetine aittir. Disiplin birimi de genel kurul toplantısı ile belirlenir. Disiplin birimine seçilebilme koşulları, yönetici kurulunda olduğu şekilde düzenlenmiştir; bu nedenle oraya atıf yapmakla yetinilmektedir.

Sendikalar yalnızca üyeler bakımından değil aynı zamanda toplum yönünden (kamu düzeni) de önemli oldukları için, kamu düzeninin sağlanması amacıyla denetime tabi tutulmaları gereklidir.⁴⁸ 6356 sayılı Kanun ile sendikalara iç gözlem yanında dış denetim de getirilmiştir.⁴⁹ Denetleme birimi, sendika yönetici kurulunun sendikayı mevzuata, sendika yönetmeliğine ve genel toplantı kararlarına uygun biçimde yönetip yönetmediğini denetlemekle sorumlu olan, sendika genel kurul toplantısı tarafından seçimle oluşturulan sendikanın zorunlu birimidir.⁵⁰ Denetleme birimine seçilme koşulları, yönetici kurulunda olduğu gibi düzenlenmiştir, bu nedenle oraya atıf yapmakla yetinilmektedir.

Denetim biriminin üye sayısı, yönetici kurulunda olduğu gibi sendika yönetmeliği ile yasada belirtilen sınırlara uygun biçimde belirlenmektedir. 6356 sayılı Kanun'un 9. maddesine göre sendika merkez denetleme kurulunun sayısı üçten az, dokuzdan fazla olamaz. Sendika şubelerinin denetim birimi üye sayısı ise üçten az, beşten fazla olamaz. Denetim birimlerine, asil üye sayısı kadar yedek üye atanır. Seçilen kişilerin, temel muhasebe bilgisine sahip olmaları yerinde olur. Aksi durumda, özellikle mali alanlarda denetim sırasında, üyeler

⁴⁷ Nizamettin Aktan, Kadir Arıcı, E. Tuncay Senyen Kaplan, *İş Hukuku*, Ankara, Gazi Kitapevi, 6. Baskı, 2013, s.372.

⁴⁸ Narmanlıoğlu, Ünal. *İş Hukuk II Toplu İş İlişkileri*, İstanbul, 2013, s.145.

⁴⁹ A.Can Tuncay ve Burcu Savaş Kutsal, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 4. Baskı, 2015, s. 80.

⁵⁰ Nizamettin Aktan, Kadir Arıcı, E. Tuncay Senyen Kaplan, *İş Hukuku*, Ankara, Gazi Kitapevi, 6. Baskı, 2013, s.371.

muhasibeye ilişkin belgeleri ve kayıtları yorumlamakta güçlük çekebilirler.⁵¹

4.1. Seçimlerin Usulleri ve Hukuki Dayanağı

31.01.2012 tarihinde TBMM gündemine sunulan Toplu İş İlişkileri Yasa Tasarısı, çalışma dünyasının en temel iki mevzuatı olan 2821 sayılı Sendikalar Kanunu ile 2822 sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu'nu birleştirmektedir. Bu bağlamda, çalışma hayatının ve demokratik toplumun en önemli unsurlarından biri olan örgütlenme özgürlüğünün somut bir yansıması olarak sendikaların oluşturulmasını, faaliyetlerini düzenleyecek ve sendika özgürlüğünün ayrılmaz bir boyutu olan toplu pazarlık hakkı ile grev hakkı bakımından özgürlükleri ve hakları tanımlayacak olan bu düzenleme, aynı zamanda çalışma uyumunun sağlanmasını hedefleyen en önemli yasal düzenleme niteliğindedir. Yasa Tasarısı, TBMM'ye geldikten sonra 7 Şubat 2012 günü esas komisyon olarak "Aile, Sağlık, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu"na yönlendirilmiş, tali komisyon olarak da "Avrupa Birliği Uyum Komisyonu"na ve "Adalet Komisyonu"na gönderilmiştir. Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu, gelen yasa tasarısını alt komisyona havale etmiştir. Söz konusu Yasa Tasarısına ilişkin bir alt komisyon oluşturulması, birçok açıdan teknik ve daha özenli bir çalışmanın gerekliliği nedeniyle yerinde bir uygulamadır. Alt Komisyon, 21.02.2012 itibariyle çalışmalarına başlamıştır. Faaliyetlerini 01.03.2012 günü tamamlayan Alt Komisyon, raporunu 05.03.2012 tarihinde komisyona sunmuş ve 07.03.2012 tarihinde Komisyonunda görüşmelere geçilmiştir.⁵²

Toplu İş İlişkileri Yasası Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporları,⁵³ özellikle 6356 sayılı Kanun' un 14. maddesinin sendika genel kurul toplantıları ve seçim yöntemleri açısından yorumlanabilmesi için önemli bir temel oluşturmaktadır ve seçim hukukunun sendikal düzlemdeki değerini açıkça göstermektedir. Belgeye göre:

⁵¹ Ercan Akyiğit, "Yeni Sistemde Sendika Üyeliği ve Güvencesi", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Cilt: 37, Sayı:2, 2013, s. 42.

⁵² Toplu İş İlişkileri Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporları, TBMM, Sıra Sayısı 197, s.1-165.

⁵³ *Ibid.*

6356 sayılı Kanun'un 14. maddesinde, genel kurullarda yapılacak oylamalara ilişkin usul ve ilkeler düzenlenmiş; ilgili hükümde, genel kurulda yönetici kurulu, denetim kurulu ve disiplin birimine üye seçimi ile temsilci seçiminin, yargı denetimi altında serbest, eşit, gizli oylama, açık sayım ve döküm temeline ve tüzük kurallarına göre yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca, 6356 sayılı Kanun'un 16. maddesine göre genel kurul haricinde yapılan temsilci oylamalarının da üyeler tarafından serbest, eşit, gizli oy, açık sayım ve döküm temeline ve tüzük kurallarına göre yapılması asıldır. Burada, yapılacak oylamaların serbest, eşit ve gizli oy, açık sayım ve döküm esasına göre gerçekleştirilmesinin benimsenmesi, demokratik ilkelerle uyumludur. Bu düzenleme, sendika seçimlerinde seçim hukukunun temel ilkelerinin (özgürlük, eşitlik, gizlilik, açıklık ve yargı denetimi) güvence altına alındığını göstermektedir. Serbestlik ilkesi, seçimin dürüstlüğü ve üyenin ya da temsilcinin bağımsız olmasını güvenceye alırken; eşitlik ilkesi, üyelerin ya da temsilcilerin oylarının değerinin eşitliğini, gizli oy açık sayım temeli ise, üye ya da temsilcilerin iradelerinin seçime doğrudan yansımalarını ve seçimin güvenilirliğini sağlamayı güvence altına almaktadır.⁵⁴

6356 sayılı Kanun'un 14. maddesine göre, "Seçim yapılacak genel kurul oturumlarından en az on beş gün önce, genel kurula katılacak üye veya delegeleri belirleyen listeler, toplantının içeriği, yeri, günü, saati ve çoğunluk sağlanmadığı durumda yapılacak ikinci toplantıya ilişkin ayrıntıları içeren bir yazıyla birlikte yetkili ilçe seçim kurulu başkanlığına iletilir." şeklindedir. Birden fazla ilçe seçim kurulu bulunan yerleşimlerde, seçimi ve seçimle ilgili prosedürleri yürütecek olan seçim kurulu başkanlığı, seçimi yapılacak sendikanın merkez adresi esas alınarak yetki alanı içerisindeki ilçe seçim kurulu başkanlığıdır.⁵⁵

Seçimlerin yargı makamının gözetimi çerçevesinde yapılması ilkesinin benimsenmesiyle, seçimlerin adil bir biçimde gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu durumda sendikanın "yürütme kurulu", "denetim kurulu" ve "disiplin birimi" gibi oldukça önemli

⁵⁴ Kemal Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, Ekin Yayınları, Bursa, 24. Baskı, 2015, s.123.

⁵⁵ Esener ve Gümrükçüoğlu, *op.cit.*, s. 120.

yapılarında görev alacak üyeler ile delegelerin, özgür bir seçim yöntemiyle belirlenmesi amaçlanmaktadır. Burada yer alan düzenlemeler bağlayıcı nitelikte olup, bu kuralların değiştirilmesi mümkün değildir. 6356 sayılı Kanun'un 14. maddesine göre Hakimin, seçime katılacak ve oy verecek üye veya delegeleri gösteren listeleri inceleyerek onaylaması ve ilan edilmek üzere bir kopyasını ilgili kuruma veya şubeye iletilmesi ile ve 6356 sayılı Kanun'un 15. maddesine göre genel kurulda yapılacak organ ve delege seçim süreci sırasında yürütülen işlemlere dair seçim sonuç tutanaklarının hazırlanmasından sonra yapılacak itirazların, hakimin değerlendirmesinden sonra kesin biçimde karara bağlanması işlemleri, seçimlerin hukuki denetim altında gerçekleştirilmesinin neticesi olarak değerlendirilmelidir.

İlgili maddenin dördüncü bendinde, yayımlanan listeye itirazlar ile bu başvuruların karara bağlanması ve listenin nihaileşmesi ele alınmaktadır. Üçüncü paragraf uyarınca ilan edilen listeye, ilan süresi boyunca itiraz edilebilmektedir. İtirazlar bu zaman dilimi içinde seçim kurulu başkanlığına iletilecektir. Seçim kurulu başkanı, bu itirazları en geç iki gün içerisinde incelemek suretiyle kesin olarak sonuca bağlayacaktır. Hakim, bu itirazı karara bağlayabilmek amacıyla gerekir görürse kuruluş veya şubenin yetkili organının üyeliğe kabul kararı veya delege seçimine dair belgeleri talep edebilir. Sonraki maddede, seçim sandık kurulunun oluşturulması ve görevi düzenlenmiştir. Seçim kurulu başkanlığı, kuruluşun üyesi olmayan kişiler arasından bir başkan ve seçimlerde aday olmayan üyeler arasından iki kişi seçerek, seçim sandık kurulunu yedek başkan ve üyeleriyle birlikte oluşturacaktır.

İlgili maddenin altıncı bendinde, aday listeleri düzenlenmiş; yedinci paragrafında ise oy verme işlemine dair süreç yer almaktadır. Oy verecek kişinin listede isminin bulunması gerekmektedir. Kesin olan listede ismi olmayan kişinin, üyelik veya delegelik belgesi sunmasıyla adının listeye eklenmesinin imkanı olmayacağı gibi bu bireyin oy veremeyecektir. Oy verecek olan kişi resmi kimlik belgesi sunmakla yükümlüdür. Resmi kimlik belgesi, nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport ve evlenme cüzdanı gibi mevzuatta tanımlanmış belgelerdir. Bu belgeler haricinde üyelik belgesi istenmeyecektir. Resmi kimlik

belgesi olmayanlar oy veremeyeceklerdir. Bu sebeple bireyin sadece ilgili kurum veya şube tarafından düzenlenmiş ye kartıyla oy kullanması mümkün değildir. Resmi kimlik belgesini sunan ve listede ismi yer alan ye veya delege, listeyi imzalamak suretiyle oyunu kullanacaktır. Oylar, oy verme anında, sandık kurulu başkanı tarafından verilen adayları gösteren, seçim kurulu başkanlığınca mühürlenmiş listedeki isimlerin işaretlenmesi yoluyla kullanılır. Seçilecek organı oluşturan ye sayısından fazla adayın işaretlenmiş olduğu oy pusulaları ve diğer kağıtlara yazılmış olan oyların geçerliliği olmayacaktır. Oylar, daha önceden başkanlık heyeti tarafından yayımlanan sürede kullanılır. Oyların şahsen verilmesi zorunlu olmakla birlikte, tüzükte temsilci aracılığıyla oy kullanımının öngörülmesi mümkün olmalıdır.⁵⁶

İlgili maddenin sekizinci bendinde, seçim sonuçlarının belirlenmesi ve ilanı düzenlenmiştir. Buna göre kullanılan oylar ve diğer evraklar ile tutanağın bir kopyası, üç ay süre zarfında saklanmak amacıyla seçim kurulu başkanlığına teslim edilecektir. İlgili maddenin onuncu paragrafında, seçimler esnasında sandık kurulu başkanı ve üyelerine karşı geerleştirilen suların, kamu görevlilerine karşı işlenmişesine ceza verileceği hükme bağlanmıştır. İlgili maddenin on birinci fıkrasında, seçimde görev alan seçim kurulu ve seçim sandık kurulu üyelerine, 298 sayılı Seçimlerin Temel Kuralları ve Seçmen Kütükleri Hakkında Yasa'da belirtilen esaslara göre ilgili kuruluş tarafından ücret ödeneceği düzenlenmiştir.

6356 sayılı Kanun'un 14. maddesine göre genel kurulun toplanması ve yürütülmesini denetlemek amacıyla vali tarafından görevlendirilen hükümet temsilcilerinin genel kurulda bulundurulması, muhalefet tarafından İLO'nun 2821 sayılı Sendikalar Yasası çerçevesinde 87 sayılı Sözleşmeye aykırı görülmüş, bu nedenle yasa tasarısı, belirtilen amaçların uzağında kalmakla eleştirilmiş ve muhalefet tarafından karara itiraz şerhi konulmuştur.

⁵⁶ Turhan Esener ve Bozkurt Gümrükçüoğlu, Yeliz, Sendikalar Hukuku, İştambul, Vedat Kitapçılık, 2017, s.152.

TBMM 197 sıra sayılı Komisyon raporunda 14. maddeye ilişkin şu önemli noktalar öne çıkarılmıştır:⁵⁷

- Seçimlerin demokratik süreçteki önemi:

“Demokrasinin işleyişinin temelini oluşturan seçim mekanizmasına, sendikalar bağlamında kayda değer bir konum verilmektedir.” Bu ifadeyle, seçimlerin yalnızca biçimsel bir yöntem değil, demokratik temsiliyetin özü olarak algılandığı ortaya konulmaktadır.

- Seçim kuralları:

Yönetim, denetim ve disiplin birimlerine üye seçimleri ile delege belirlemelerinin, yargı denetimi altında, serbest, eşit, gizli oylama ve açık sayım temeline göre yapılacağı açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, seçim hukukunda siyasal seçimler için geçerli olan ilkelerin, sendikal düzleme aktarıldığını göstermektedir.

- Biçimsel demokrasi uyarısı:

Rapor, yalnızca görünürde seçim yapılmasının demokrasi için yeterli olmayacağını, “şeffaflık ilkesi” olmadan gerçek bir katılımın sağlanamayacağını belirtmektedir.

4.2. Genel Kurulda Yapılan Seçimlerin Yargı Denetimi

Seçimlerin yargı makamının gözetimi altında gerçekleştirilmesi ilkesinin benimsenmesiyle seçimlerin adil bir biçimde yapılması hedeflenmiştir. Bu durumda da, sendikanın “yürütme kurulu”, “denetim kurulu” ve “disiplin birimi” son derece önem arz eden yapılarında görev alacak üyeler ile delegelerin, özgür bir seçim yöntemiyle belirlenmesi söz konusudur. Burada yer alan düzenlemeler bağlayıcı nitelikte olup, bu kuralların değiştirilmesi mümkün değildir.⁵⁸ 6356 sayılı Kanun’un 14. maddesine göre hakimin, seçime katılacak ve oy verecek üye veya delegeleri gösteren listeleri inceleyip onaylaması ve ilan edilmek üzere bir nüshasını ilgili kuruma veya şubeye iletmesi ile 6356 sayılı Kanun’un 15. maddesine göre genel kurulda yapılan organ ve delege seçimlerinin süreci esnasında yürütülen süreçlere dair seçim sonuç tutanaklarının hazırlanmasından

⁵⁷ Toplu İş İlişkileri Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporları, TBMM, Sıra Sayısı 197.

⁵⁸ Aydın, *op.cit.*, s. 31.

sonra yapılabilecek itirazların, hakimce değerlendirilerek net biçimde karar verilmesi işlemleri, seçimlerin hukuki denetim altında gerçekleştirilmesinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Diğer bir şekilde, seçime dair işlemlere karşı mahkemeye başvuru yapılabilmesinin olanaklı olması, demokratik sendikacılığın kurulması bakımından vazgeçilmez bir koşuldur. Böylece, buradaki işlemlerin hukuka uygun olmasının sağlanması yanında demokratik ilkelerle uyumun sağlanması da mümkün olacaktır.⁵⁹

6356 sayılı Kanun'un 15. maddesi, "seçimlere itiraz" başlığı altında seçimlere itiraz ve iptal davasını düzenlemiştir. Bu hüküm, genel kurullarda yapılan temsilci ve organ seçimlerine "itiraz" ile "iptal" birlikte ele alınmıştır. İlgili düzenlemeye göre, seçim sonuç tutanaklarının hazırlanmasından itibaren iki gün içinde seçimlerin süreci sırasındaki işlemlere karşı başvuru yapılabilir veya genel kurulda seçim ya da seçim sonuçlarını etkileyecek düzeyde usulsüzlük ya da yasa ihlali varsa bir ay içinde iptal davası açılabilir.⁶⁰

6356 sayılı Kanun'un 15. maddesi sendikalarda yapılan oylamaların usulüne uygun biçimde gerçekleştirilmemesi durumunda seçimlerin iptali yaptırımını kabul etmiştir. Bu kural, genel kurullarda yapılan temsilci ve organ seçimlerine "itiraz" ile "iptal" birlikte ele alınmıştır. İlgili düzenlemeye göre, seçim sonuç tutanaklarının hazırlanmasından itibaren iki gün içinde seçimlerin süreci sırasındaki işlemlere karşı başvuru yapılabilir veya genel kurulda seçim ya da seçim sonuçlarını etkileyecek düzeyde usulsüzlük ya da yasa ihlali varsa, seçim kurulu başkanlığı tarafından seçim sonuçlarının duyurulduğu tarihten itibaren bir ay içinde iptal davası açılabilir.⁶¹ Bu süre hak düşürücü süredir. Seçimlere itiraz, bu süre içinde iş davalarına bakmakla görevli mahkemeye yapılacaktır. Mahkemenin seçimlere dair iptal kararı vermesi durumunda seçimlerin yeniden yapılacağı tarihi de belirleyerek kuruma veya şubesine bildirmesi gerekmektedir. Belirtilen günde yalnızca oylama yapılacak ve bu seçimde de 14. madde hükümleri uygulanması asıldır. Bu durumun neticesinde, gerçekleştirilen yeni oylamalara da aynı şekilde itirazda bulunmak

⁵⁹ Aydın, *op.cit.*, s. 31.

⁶⁰ Halûk Hâdi Sümer, *İş Hukuku*, Konya, 2014, s.192.

⁶¹ *Ibid.*

mümkündür.⁶² Böylece, yasa ve yönetmelik hükümlerine aykırı biçimde yapılan oylamaların iptali sağlanabilir. Temsilci seçimlerine karşı yapılan başvurular, Seçim Kurulu Başkanı hakimi tarafından değil, İş Mahkemesi yargıcı tarafından karara bağlanmaktadır. 6356 sayılı Kanun'un 15. Maddesine göre genel kurul toplantısına veya genel kurulda yapılmış olan organların seçimine dair iptal kararı çıktığında, mahkeme, genel toplantıyı yasa ve tüzük kurallarına göre en yakın zamanda toplamak, seçimleri gerçekleştirmek ve yeni yönetim kurulu belirleninceye dek kuruluşu yönetmekle sorumlu olmak üzere, 4721 sayılı Yasa hükümleri doğrultusunda bir veya üç kayyım görevlendirecektir.

⁶² Toplu İş İlişkileri Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Sağlık, Aile, alışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporları, TBMM, Sıra Sayısı 197, s.11.

5. SONUÇ

Sendika genel kurul toplantıları, demokratik sistemin ve sendikal yaşamın en önemli karar alma mekanizmalarından biridir. Genel kurulda yapılan oylamalar, yalnızca sendikanın birimlerini belirlemekle sınırlı olmayıp, aynı zamanda sendikal özgürlüklerin kullanılmasının ve üyelerin örgütsel iradelerinin somut bir biçimde hayata geçmesinin temel aracıdır. Bu nedenle, genel kurullarda uygulanan seçimlerin hukuka uygunluğu, hem sendikanın iç yapısı hem de demokratik temsiliyet ilkesi açısından kritik bir değere sahiptir.

Öncelikle, sendika genel kurul toplantılarında yapılan seçimler, örgüt içi demokrasinin temel teminatı niteliğindedir. Sendika üyelerinin, yönetim birimlerini serbest, eşit, gizli ve adil bir seçim yöntemiyle belirlemesi, demokratik temsiliyet ilkesinin en somut yansımasıdır.⁶³ Bu yönüyle sendika oylamaları, siyasal seçimlere benzer özellikler taşımakta, hatta çoğu durumda aynı hukuki güvencelere tabi olmaktadır.⁶⁴ Sendika seçimleri, seçim hukuku açısından özel ve kamu hukuku arasındaki kesişim alanıdır. Zira sendikalar özel hukuk tüzel varlığı olmalarına rağmen, işçi ve işverenlerin toplumsal ve ekonomik haklarını doğrudan etkileyen, dolayısıyla kamusal bir fonksiyonu olan kurumlardır. Bu nedenle seçimlerin şeffaf, adil ve güvenilir biçimde yürütülmesi, yalnızca sendika üyelerinin iradesinin yansıması açısından değil, aynı zamanda kamu yararı bakımından da önem taşımaktadır.⁶⁵

Sendika genel kurul toplantılarında yapılan seçimler, seçim hukukunun temel ilkelerinden olan meşruiyet ve seçim güvenliği kavramları ile doğrudan bağlantılıdır. Usule aykırı yapılan oylamalar, sendika organlarının temsil yetkisini tartışmalı hale getirmekte ve yargı denetimine konu olmaktadır. Nitekim 6356 sayılı Kanun, seçimlerin düzenlenmesine ilişkin ayrıntılı kurallar getirerek, seçim hukukuna özgü güvenceleri sendikal alanda da geçerli kılmıştır.

⁶³ Aydın, *op.cit.*, s. 30.

⁶⁴ Nuri Çelik, Nurşen Caniklioğlu, Talat Canbolat ve Ertuğrul Özkara, *İş Hukuku Dersleri*, İstanbul, Beta Yayınevi, 15. Baskı, 2022, s. 512.

⁶⁵ Sarper Süzek, *İş Hukuku*, Beta Yayınları, Ankara, 21. Baskı, 2022, s.743.

6356 sayılı Kanun, sendika genel kurul toplantılarında yapılan seçimlerin düzenlenmesine dair ayrıntılı kurallar getirmiştir. Kanunun 14. ve 15. maddelerinde; seçimlerin yöntemi, itiraz süreleri açıkça belirtilmiş, böylece seçimlerin hukuki denetim altında gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Özellikle genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davalarda öngörülen bir aylık hak düşürücü süre ile seçim sonuçlarına karşı yapılacak başvurularda iki günlük kısa süreler, sendikal seçimlerin hızlı, kesin ve güvenilir biçimde tamamlanması amacını taşımaktadır. Bu düzenlemeler, sendikal demokrasiyi pekiştirirken aynı zamanda hukuki istikrar ve öngörülebilirlik ilkelerini de güvence altına almaktadır.

Bununla birlikte, pratikte çeşitli sorunlarla karşılaşıldığı gözlemlenmektedir. Delegelerin atanması sürecinde tüzük kurallarına aykırı uygulamalar, olağanüstü genel toplantı taleplerinde somut ve geçerli gerekçelerin sunulmaması ya da seçim iptal davalarında sürelerin kaçırılması, seçimlerin meşruiyetini zedeleyen unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, seçimlerin yalnızca bir iç düzenleme meselesi değil, aynı zamanda hukuki denetime açık bir alan olduğunu göstermektedir. Zira sendika üyeleri, yasa ve tüzüğe aykırılıklar söz konusu olduğunda iptal davası açabilmekte; mahkemeler ise bu başvurularda demokratik esasların korunup korunmadığını denetlemektedir.

Sonuç itibarıyla, sendika genel kurul toplantılarında yapılan seçimler, hem örgütsel katılımın sağlanması hem de hukuki istikrarın korunması açısından iki yönlü bir görev üstlenmektedir. Demokratik temsiliyetin gerçekleşebilmesi, yalnızca çoğunluğun iradesinin sandığa yansmasıyla değil; aynı zamanda seçim aşamalarının yasaya, tüzüğe ve temel hukuk ilkelerine uygun biçimde yürütülmesiyle mümkündür. Bu nedenle, sendika yönetimlerinin seçim süreçlerini hukuka uygun şekilde gerçekleştirmeleri bir yükümlülük, üyelerin ise hak arama yollarını etkin ve zamanında kullanmaları bir sorumluluktur.

Hukuki bakımdan incelendiğinde, sendika oylamalarına ilişkin yargı denetimi, hem sendikal katılımı hem de hukuki istikrarı güvence altına alan zorunlu bir düzenektir. İlerleyen dönemlerde sendikal örgütlenmenin gelişmesi için, seçim aşamalarının şeffaflık, eşitlik, katılım ve hukuka uygunluk ilkeleri doğrultusunda yürütülmesi,

demokratik sendikal hayatın sürdürülebilirliği açısından olmazsa olmazdır.

BİBLİYOGRAFYA

- Aksoy, Barış.; Günbayı, İlhan, “Eğitim-Sen Üyesi Öğretmenlerin Sendikalarından Beklentilerine İlişkin Görüşleri”, *Eğitim. Bilim, Toplum Dergisi*, Cilt:14, Sayı:54, 2016, s.8-24.
- Aktan, Nizamettin; Arıcı, Kadir; Senyen Kaplan, E. Tuncay, *İş Hukuku*, Ankara, Gazi Kitabevi, 6. Baskı, 2013.
- Aktay, Nizamettin, *Toplu İş Hukuku*, Ankara, 1. Basım, 2015.
- Akyiğit, Ercan, "Yeni Sistemde Sendika Üyeliği ve Güvencesi", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Cilt: 37, Sayı:2, 2013, 41-90.
- Akyiğit, Ercan, *İş Hukuku*, Ankara, 2014.
- Aydın, Mesut, “Sendika İçi Demokrasinin Sağlanmasında 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun Yeri”, *İş ve Hayat Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 4, 2016, s. 9 – 58.
- Bağcı, Ayberk, “Türk İş Hukukunda İşyeri Sendika Temsilciliği ve İşçi Kuruluşu Yöneticiliği”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017.
- Başbuğ, Aydın, *Toplu İş İlişkileri ve Hukuk*, Ankara, Şeker-İş, 1. Baskı, 2012.
- Çelik, Nuri; Caniklioğlu, Nurşen; Canbolat, Talat, *İş Hukuku*, İstanbul 2014.
- Çelik, Nuri; Caniklioğlu, Nurşen; Canbolat, Talat ve Özkara, Ertuğrul, *İş Hukuku Dersleri*, İstanbul, Beta Yayınevi, 15. Baskı, 2022.
- Çöldemli, Ali, 6356 Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanuna Göre Sendikaların Kuruluşu ve Organları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, 2015.
- Çöldemli, Ali, *Sendikaların Kuruluşu ve Organları*, Ankara, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2016.
- Demir, Fevzi, *Sendikalar Hukuku*. İzmir, Birleşik Matbaa, 4. Basım, 1999.
- Demir, Fevzi, “Sendikaların Kuruluşu ve İşleyişi”, *Çalışma ve Toplum*, Cilt: 4 Sayı: 39, 2013, s.17 – 42.

- Esener, Turhan; Bozkurt Gümrükçüoğlu, Yeliz, *Sendika Hukuku*, İstanbul, 2.Baskı, 2014.
- Esener, Turhan; Bozkurt Gümrükçüoğlu, Yeliz, *Sendikalar Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017
- Gözler, Kemal, *Anayasa Hukukuna Giriş*, Ekin Yayınları, Bursa, 24. Baskı, 2015.
- Güler, Fatih, “Yüksek Seçim Kurulu Kararları Işığında Cumhurbaşkanı Adaylarının Seçim Gelir ve Giderlerinin Denetimi”, *İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, 2023, s. 45-76.
- Güler, Fatih, “Tehlikeli Salgın Hastalıklar Sebebiyle Seçimlerin Ertelenmesi”, *Anayasa Yargısı*, Cilt: 40, Sayı: 1, s. 197-235.
- Karaahmetoğlu, Atanur, “Sendikal Hak ve Özgürlüklerin Önemi ve Ülkemizde İş Hayatında Sendikal Hak ve Özgürlükleri Zayıflatan Etkenler Üzerine Bir Değerlendirme”, *İş ve Hayat Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 11, 2020, s. 75 – 99.
- Kutal, Metin, “Toplu İş Hukukunda Yeni Bir Düzenleme (31.2.2012 tarihli Kanun Tasarısı)”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, Sayı.25, Mart 2012, s.161-179.
- Lipset, Seymour Martin, “Introduction to Robert Michels’ Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy”, çev. Toker Dereli, *Çalışma ve Toplum*, Cilt:4, Sayı: 19, 2008, s.11-38.
- Mahiroğulları, Adnan, *Dünyada ve Türkiye’de Sendikacılık*. Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2016.
- Narmanlıoğlu, Ünal. *İş Hukuk II Toplu İş İlişkileri*, İstanbul, 2013.
- Özer, Hatice Duygu, İşçi Sendikalarında Deleğelik, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, Temmuz 2020, s. 22-58.
- Öztürk, Mustafa, “Sendikal Demokrasinin Örgütlü Hareketler Açısından Önemi“, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:18, Sayı: 2, 2013, s.269-285.
- Sümer, Halûk Hâdi, *İş Hukuku*, Konya, 2014.

- Süzek, Sarper, *İş Hukuku*, Beta Yayınları, Ankara, 21. Baskı, 2022.
- şahlanan, Fevzi, *Sendikaların İşleyişinin Demokratik İlkelere Uygunluğu*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Yayınları, 1980.
- Tokol, Aysen, *Sosyal Politika*, Edi. Aysen Tokol ve Yusuf Alper, Bursa, Dora Yayınları, 12. Basım, 2012.
- Tokol, Aysen, *Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler*, Dora Yayınları, Bursa, 2017.
- Toplu İş İlişkileri Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Sağlık, Aile, alışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporları, TBMM, Sıra Sayısı 197, s.1-165.
- Tuncay, A.Can, “Sendikalar Kanunu Tasarı Taslağının Getirdikleri”, *Legal İSGHD*, Cilt:7, Sayı: 28, 2010.
- Tuncay, A.Can; Savaş Kutsal, Burcu, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 4. Baskı, 2015.
- Tuncay, A.Can ; Savaş Kutsal, Burcu, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 7. Baskı, 2019.
- Ünal, Naci, *Endüstri İlişkileri Sözlüğü*, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Aralık 2011.
- Yenihan Bora; Ün, ağla Burcu, “Sendika İçi Demokrasi Üzerine Bir Karşılaştırma: İşçi Sendikaları ve Kamu Görevlileri Sendikaları, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 12, Sayı: 33, Aralık 2019, s. 302- 333.
- Yıldırım, Akif. “6356 sayılı Kanunun Sendikalar ve Toplu İş İlişkileri Hukukuna Getirdiği Yeni Düzenlemeler”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt:8, Sayı: 81, 2013, s. 56-84.
- Yiğit, Yusuf. “6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’na Göre İşçi Sendikası Üyeliğinin Kazanılması”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 22, 2013, s.31-68.
- Yücel Bodur, Mehtap; Başbuğ, Aydın. ‘Sendika Genel Kurul Kararlarının Hukuki Niteliği ve Buna Bağlı Sonuçlar’, *ÜHFDG*, Cilt: 5, Sayı: 1, Nisan 2020, s. 559-58.

6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, (7/11/2012 tarih ve 28460 sayılı Resmi Gazete).

Türkiye’de Seçim Çevresi Önerisi Olarak Daraltılmış Seçim Bölgesi Üzerine Bir Tartışma¹

*A Discussion for Electoral Districts in Turkey: The Reduced
(Medium-Sized Multi-Member) District System*

Doç.Dr. Veysel DİNLER

Hitit Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

ORCID: 0000-0003-4678-3138, veyseldinler@hitit.edu.tr.

Yüksek Lisans Öğrencisi Mehmet ULUCAN

Hitit Üniversitesi LEE Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

ORCID: 0009-0001-4968-7136, mehmetulucan_19@hotmail.com.

ÖZET

Türkiye’de seçim çevreleri, ilk seçimlerin yapıldığı 1877’den bu yana nüfusa dayalı olarak şekillenmiştir. Hiçbir dönemde dar bölge sistemi uygulanmamış; seçim çevreleri, nüfusa oranla geniş bölge esasına göre düzenlenmiştir. Tek istisna, 1920 seçimlerinde nüfus esas alınmaksızın her livadan beş milletvekili çıkarılmasına yönelik uygulamadır. 1923 seçimleri yeniden belli bir nüfusa bir milletvekili düşecek şekilde yapılmış; bu çerçevede seçim çevreleri iller üzerinden şekillenmiştir. Kural olarak her il bir seçim çevresidir ve illerin çıkaracağı milletvekili sayısı nüfusları oranında dağıtılmaktadır. Milletvekili sayısı fazla olan bazı iller iki veya üç seçim çevresine ayrılmaktadır.

Türkiye’de seçim çevrelerinin tasarımı üzerine bugüne kadar ciddi tartışmalar yaşanmamıştır. Tartışmalar daha çok çoğunluk sistemi ile nispi temsil sistemi arasında tercih, milletvekili dağıtım yöntemleri (1965’te milli bakiye, diğerlerinde D’Hondt) ve seçim barajlarının ulusal ya da yerel düzeyde uygulanması üzerinde yoğunlaşmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin 2013-2014 yıllarında gündeme getirdiği, her seçim çevresinden beş milletvekili çıkarılmasını öngören ve “daraltılmış bölge sistemi” olarak adlandırılan öneri ise bu bağlamda dikkate değer bir farklılık ortaya koymuştur. Ancak söz konusu öneri, resmi bir yasa teklifine dönüşmediği gibi, siyasal gündemde veya akademik literatürde de derinlikli biçimde tartışılmamıştır.

Bu makale, genişletilmiş seçim çevresi modelini 14 Mayıs 2023 seçim sonuçları üzerinden yapılacak bir simülasyonla değerlendirmektedir. Çalışmanın amacı,

¹ Makale Geliş Tarihi :20.08.2025
Revizyon Tarihi :28.08.2025
Kabul Tarihi :29.08.2025

önerilen sistemin Türkiye’de siyasal temsil ve rekabet üzerindeki olası etkilerini ortaya koymak ve seçim sistemi tartışmalarına ampirik bir katkı sunmaktır. Bu yönüyle makale, seçim çevresi tasarımlarının demokratik temsilde adalet ve siyasal istikrar dengesi açısından nasıl sonuçlar doğurabileceğine ilişkin literatüre özgün bir örnek üzerinden katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Seçim Çevresi, Daraltılmış Bölge Sistemi, Dar Bölge Sistemi, Geniş Bölge Sistemi, D’hondt Yöntemi, Türkiye’de Seçimler

ABSTRACT

Since the first parliamentary elections held in 1877, electoral districts in Turkey have been determined based on population. At no point has the single-member district system been applied; instead, districts have consistently been organized according to the multi-member principle. The sole exception was the 1920 elections, in which each *liva* (sub-province) was assigned five deputies irrespective of population. In the 1923 elections, the allocation returned to a population-based rule whereby a specific number of citizens corresponded to one deputy. Within this framework, provinces became the basic electoral districts. As a rule, each province constitutes an electoral district, and the number of deputies elected from each province is determined in proportion to its population. Provinces with larger populations are divided into two or three electoral districts.

Throughout Turkish electoral history, no substantial debate has taken place on the design of electoral districts. Instead, discussions have largely centered on the choice between majoritarian and proportional representation, the method of seat allocation (the national remainder system in 1965, D'Hondt in other elections), and the use of national or local thresholds. In this context, the proposal introduced by the Justice and Development Party (AKP) in 2013–2014—referred to as the “reduced district system,” which envisaged electing five deputies from each constituency—represented a noteworthy departure. Yet the proposal was never translated into a formal bill and did not become the subject of serious discussion either in the political agenda or in academic literature.

This article evaluates the reduced district model by simulating its possible outcomes using the results of the May 14, 2023, elections. The aim is to analyze the potential effects of the proposed system on political representation and competition in Turkey, thereby offering an empirical contribution to debates on electoral system design. In this respect, the article seeks to enrich the literature by providing an original case study on how constituency arrangements may influence the balance between democratic representation and political stability.

Keywords: Electoral District, Reduced District System, Medium-Sized Multi-Member District System, Single-Member District System, Multi-Member District System, D'hondt Method, Elections In Turkey.

1. GİRİŞ

Seim evresi, demokratik temsilin en temel unsurlarından biridir. Bir lkenin seçmen kitlesinin hangi coğrafi birimlere bölüneceğİ ve bu çevrelerden kaç milletvekili seçileceğİ, doğrudan parlamentonun yapısını ve siyasal rekabetin niteliğini belirler. Türkiye’de 1877’den günümüze kadar uygulanan seçim çevresi tasarımları, nüfusa dayalı geniş bölge sistemine dayanmış, dar bölge modeli hiçbir dönemde uygulanmamıştır. Ancak 2010’lu yıllardan itibaren siyasal gündeme giren daraltılmış seçim bölgesi tartışmaları, Türkiye’de seçim çevrelerinin demokratik temsil ve siyasal istikrar arasındaki dengeyi yeniden gündeme taşımıştır.

Seçim evresi tasarımı, temsilde adalet ile yönetimde istikrar arasındaki dengenin belirleyici unsurudur. Büyük seçim çevreleri farklı siyasal görüşlerin parlamentoya yansımalarını kolaylaştırırken, küçük seçim çevreleri büyük partilere avantaj sağlamak ve küçük partilerin temsiliini zorlaştırmaktadır. Türkiye’de son dönemde tartışılan daraltılmış bölge modeli, parlamentonun bileşimini köklü biçimde değİştirebilecek potansiyele sahiptir. Bu nedenle sistemin olası sonuçlarının somut veriler üzerinden tartışılması hem akademik literatür hem de siyasal pratik açısından önem arz etmektedir.

Bu alışma, yalnızca daraltılmış bölge önerisini konu almakta; seçim sistemine ilişkin diğİer değİşiklikleri (örneğin seçim barajı, tercihli oy kullanımı veya farklı dağıtım yöntemleri) kapsam dışında bırakmaktadır. Ayrıca simölasyon, 14 Mayıs 2023 milletvekili seçim sonuçları üzerinden yapılmış olup, gelecekteki olası siyasal konjonktürlere ilişkin öngörülerde bulunmamaktadır. Yurt dışı seçmenler hesaba katılmamış, yalnızca yurt içi seçmen sayıları ve oy dağılımları dikkate alınmıştır.

Çalışmada, Türkiye’nin 2023 seçim sonuçları esas alınarak bir simölasyon yapılmıştır. Ülke, her birinden 5 milletvekili çıkacak şekilde 120 seçim bölgesine ayrılmıştır. Her seçim çevresi yaklaşık 500.000 seçmenden oluşacak şekilde tasarlanmış, küçük iller komşu illerle birleştirilmiş, büyükşehirler ise bölünerek dengeleme yapılmıştır. Milletvekili dağılımında halihazırda Türkiye’de kullanılan

D'Hondt yöntemi uygulanmış, elde edilen sonuçlar mevcut sistemle karşılaştırılmıştır.

Simülasyon bulgularına göre daraltılmış bölge sistemi, büyük partilerin lehine sonuçlar doğurmuştur. AKP ve CHP toplam sandalye sayısını artırırken, MHP, İYİ Parti ve Yeşil Sol Parti'nin² temsil gücü azalmış; Yeniden Refah Partisi ile Türkiye İşçi Partisi ise Meclis dışında kalmıştır. Her iki farklı bölgeleme senaryosunda da eğilim aynı yönde gerçekleşmiştir: Daraltılmış bölge sistemi, büyük partilerin güçlenmesine, küçük partilerin ise zayıflamasına yol açmıştır.

Makalenin birinci bölümünde seçim çevresi kavramı ve dünyadaki uygulamalarına değinilmektedir. İkinci bölümde Türkiye'de daraltılmış seçim çevresi tartışmalarının tarihsel arka planı incelenmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ve kullanılan simülasyon modeli açıklanmakta, son bölümde ise bulgular değerlendirilerek daraltılmış bölge sisteminin Türkiye'de temsil adaleti ve siyasal rekabet üzerindeki muhtemel etkileri tartışılmaktadır.

Türkiye'de daraltılmış bölge sistemi üzerine sistematik ve ampirik temelli bir çalışma bulunmamaktadır. Bu makale, 2023 seçim sonuçları üzerinden yapılan simülasyon aracılığıyla, söz konusu sistemin parlamentonun bileşimine nasıl yansyacağını göstermektedir. Çalışma bu yönüyle, seçim çevresi tasarımlarının yalnızca hukuki bir düzenleme değil, aynı zamanda siyasal temsilin niteliğini belirleyen kritik bir unsur olduğunu ortaya koyarak, literatüre hem ampirik hem de kavramsal katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

2. SEÇİM ÇEVRESİ KAVRAMI VE UYGULAMASI

Seçim çevresi (*constituency, electoral district*) bir ülkede parlamento üyelerini belirlemek üzere, oyların kolay sayılması ve seçim sürecinin kolay ve sağlıklı biçimde yürütülmesi, milletvekili dağılımının adaletli bir biçimde yapılabilmesi ve seçim sürecini yönetilebilir kılmak amacıyla ülkenin küçük coğrafi alanlara bölünmesini ifade eder.

² 2023 seçimlerine parti bu isimle katıldığı için Yeşil Sol Partiden bugün faaliyet gösteren Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM) anlaşılmalıdır.

Parlamento seçimlerinde sonuç, tüm ülke için tek bir havuzda değil, seçim çevresi adı verilen coğrafi bölümler üzerinden elde edilir ve bu çevrelerden çıkan sonuçların toplamı genel seçim sonucunu oluşturur.

Seçim çevresi konusuna başlamadan önce, o ülkede parlamentonun kaç üyeye sahip olacağını tespit etmek gerekir. Milletvekili sayısının belirlenmesiyle ilgili iki temel uygulama vardır. Birincisi parlamento üye sayısının anayasa veya yasada sabit (değişmez) bir sayı olarak gösterilmesi; ikincisi ise, nüfus esasına dayalı olarak milletvekili sayısının belirlenmesidir.³ İkinci seçenekte doğal olarak parlamento sayısı ülkedeki nüfus değişimine bağlı olarak seçimden seçime değişecektir.

Nüfus esasında, önce ne kadar nüfusa bir milletvekili seçileceğinin belirlenerek, ülke seçmen sayısına bir milletvekili çıkarmak için gerekli sayıya bölerek, seçilecek milletvekili sayısı belirlenmiş olur.⁴ Bu uygulamada her seçim döneminde milletvekili sayısının değişmesi kaçınılmazdır. Kimi zaman ülkenin nüfusu artar ya da göç veya savaş gibi sebeplerle azalabilir. Nitekim 65 bin seçmene bir milletvekilinin düştüğü İngiltere’de 1970 yılında 630 olan Avam Kamarası üye sayısı, 1974’te 635, 1983’te 650, 1997’de 699’a yükselmiştir. Nüfus azalmasına bağlı olarak 2005 seçimlerinde Avam Kamarası üye sayısı 645’e düşmüştür.⁵ Türkiye’de de 1961 Anayasasının kabulüne kadar nüfus esasına göre milletvekili sayısı belirlenmiştir. 1876 Kanuni Esasisinin⁶ 65. maddesi Heyeti Mebusanın her 50 bin erkeğe bir milletvekili olacak şekilde teşkil etmesini öngörmüştü. Kanuni Esasi’nin yapım çalışmaları sürerken, Meclis-i Umumi’nin suret-i intihabına ve tayinine dair Talimat-ı Muvakkate” çıkarılarak, hangi vilayetten kaç milletvekili seçileceği belirlenmiştir. Buna göre 80 Müslüman, 50 gayrimüslim olmak üzere 130 milletvekilinin seçilmesi kabul edilmiştir.⁷ 1923 yılında İntihabı Mebusan Kanunu

³ Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, Beta, İstanbul, 13. Baskı, 2009, s. 269-270; Emine Yavaşgel, “Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri”, Nobel, Ankara, 2. Baskı, 2014, s. 104-105; Şükrü Karatepe, *Anayasa Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara, 2013, s. 291-292.

⁴ Karatepe, *op.cit.*, s. 292.

⁵ Teziç, *op.cit.*, s. 270.

⁶ Tam metin için bkz. Suna Kili ve A. Şeref Gözübüyük, *Sened-i İttifaktan Günümüze Türk Anayasa Metinleri*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 3. Baskı, 2006, s. 36 vd.

⁷ Selda Kaya Kılıç, *Osmanlı Devletinde Meşrutiyet’e Geçiş İlk Anayasanın Hazırlanması*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2010, s. 120-123.

Muvakkatinde yapılan değişiklik ile her 20 bin erkek nüfusuna bir milletvekili seçilecek şekilde düzenleme yapılmıştır.⁸ Milletvekili sayıları 1923 seçimlerinde 287, 1927 seçimlerinde 335, 1931 seçimlerinde 317 olarak belirlenmiştir. 1934 yılında kadınlara seçim hakkı tanınmasıyla seçim kanununda her 40 bin seçmene bir milletvekili olacak şekilde düzenleme yapılmıştır.⁹ Milletvekili sayıları 1935 seçimlerinde 399,¹⁰ 1939 seçimlerinde 466, 1943 seçimlerinde 458, 1946 seçimlerinde 465,¹¹ 1950 seçimlerinde 487, 1954 seçimlerinde 541, 1954 seçimlerinde 610 milletvekili olarak belirlenmiştir.¹²

Türkiye’de 1961 Anayasasının kabulü ile Millet Meclisi üye sayısı 450 olarak değişmez (sabit) sayı yapılmıştır. 1982 Anayasasının yapımında da değişmez sayı fikri benimsenerek milletvekili sayısını 400 olarak belirlenmiştir. 1987 Anayasa değişikliği bu sayı 450, 1995 değişikliği ile 550 ve nihayet 2017 değişikliği ile 600 olmuştur.

Dünyada parlamento üyesi sayısı her ülkenin nüfus, coğrafi koşullar, tarihsel birikim, anayasal rejim, seçim sistemi ve pek çok faktöre bağlı olarak farklılık gösterir. Bizim yaptığımız hesaplara göre, dünya genelinde parlamentoların ortalama üye sayısı 205’tir. Nüfusu 10 milyonun altında olan (küçük) ülkelerde parlamentoların üye sayısı ortalama 88 milletvekili iken, nüfusu 10 milyonun üstünde olan (büyük) ülkelerde ortalama 327 milletvekilidir.¹³ Milletvekili sayısı seçim çevrelerinin nasıl belirleneceği konusunda etkili olmaktadır.

Seçim çevresinin işlevi bakımından yalnızca teknik bir düzenleme değildir; aynı zamanda seçimin demokratik niteliğiyle de doğrudan bağlantılıdır. Ülkenin seçim çevrelerine ayrılması, milyonlarca oyun tek merkezde toplanıp sayılmasına kıyasla seçimlerin daha kolay ve doğru yönetilmesine imkân verir. Öte yandan, seçmenlerin kendi

⁸ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM II. Dönem 1923-1927*, Cilt I., Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1993, s. 4.

⁹ Kenan Olgun, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Mart 2011, Cilt XXVII, Sayı 79, s. 17.

¹⁰ Olgun, *op.cit.*, s. 18.

¹¹ Mehmet Ö. Alkan, “Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Seçimlerin Kısa Tarihi”, *Görüş Dergisi*, Sayı 39, Mayıs 1999, s. 52-53.

¹² <https://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>. (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2025).

¹³ Veriler <https://data.ipu.org/> sitesinden alınmıştır. (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2025).

bölgelerindeki adaylar üzerinden süreci takip etmeleri, temsilin somutlaşmasına ve seçime olan ilgilerinin artmasına katkı sağlar.

Seçim çevresi tasarımı, ortaya çıkacak parlamento yapısını ve dolayısıyla siyasal temsil düzeyini doğrudan belirler. Seçim çevresine göre uygulanacak seçim sistemi de farklılaşır. Örneğın, dar bölge seçim çevresi olarak bilinen yalnızca bir milletvekili çıkaran sistemlerde, o çevrede bir parti veya aday kazanırken, diğerk partilere oy veren seçmenlerin temsil edilme imkânı ortadan kalkar. Buna karşılık, seçim çevresi büyüdükçe ve nispi temsil sistemi uygulandığında, farklı siyasal eğilimlerin parlamentoda yer bulması daha olası hale gelir.¹⁴ Lijphart'ın örneklediğı gibi, %10 oyu olan bir partinin 5 milletvekili büyüklüğünde bir seçim çevresinde şansı olmayacaktır. Ancak seçim çevresi 10 milletvekili büyüklüğünde olsa, bu partinin 1 milletvekili çıkarma şansı olacaktır.¹⁵ Ancak geniş seçim çevresinde bile çoğunluk sistemi benimsenirse, temsilde orantısızlık artabilir. Dolayısıyla seçim çevresinin büyüklüğü, seçim sistemiyle birlikte ele alındığında siyasal temsilin adaletini ve demokratik meşruiyeti belirleyen temel unsurlardan biridir. Ülkenin benimsediğı seçim çevresi modeli uzun erimde parti sisteminin şekillenmesine etki eder.¹⁶

Seçim çevreleri farklı ülkelerde değışik biçimlerde uygulanmaktadır. Genel olarak dünyada üç temel seçim çevresi modeli öne çıkmaktadır. Bunlar 1- Milli/Ulusal Seçim Çevresi, 2- Dar Bölge Seçim Çevresi, 3- Geniş Bölge Seçim Çevresi. Seçim çevresi modelleri, tıpkı seçim sistemlerinin açıklanmasında kullanılan yöntem ve tekniklerde olduğı gibi her zaman saf haliyle uygulanmayabilir. Ayrıca bir ülkede farklı seçimlerde farklı seçim sistemi uygulanabileceğı gibi, aynı seçimlerde bunların karması da olabilir. Geniş bölge ile dar bölge arasında yer alan, literatürde daraltılmış seçim bölgesi olarak adlandırılan model, esas itibarıyla geniş bölge olup, seçim çevrelerinin farklı sayılarda

¹⁴ Giovanni Sartori, *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliğı*, (Çev. Ergun Özbudun), Yetkin Yayınları, Ankara, 1997, s. 21.

¹⁵ Arend Lijphart, *Çağdaş Demokrasiler Yirmibir Ülkede Çoğunlukçu ve Oydaşmacı Yönetimin Örüntüleri*, (Çev. Ergun Özbudun ve Ersin Onulduran), Yetkin Yayınları, Ankara, (t.y), s. 135.

¹⁶ Karatepe, *op.cit.*, s. 292.

değil de her seçim çevresinden 3–7 civarında milletvekili seçilmesini öngörür ve bu açıdan iki uç model arasında bir ara formül niteliğı taşıır.

2.1. Tüm Ülke (Milli/Ulusal) Seçim evresi

Ülkenin seçim çevrelerine ayrılmayıp, tek seçim çevresi gibi kabul edilmesine milli (ulusal) seçim çevresi (*national electoral district*) denir.¹⁷ Bu model nüfus bakımından düşük, coğrafi bakımından küçük devletler için uygundur. Dünyada tüm ülke¹⁸ seçim çevresini uygulayan devletler, Monako, İsrail, Orta Afrika Cumhuriyeti'dir. Senato seçimlerinde Hollanda ve Japonya da bu modeli uygular.¹⁹

Tüm ülke seçim çevresi uygulamasında sistemin zorunlu olarak nispi temsile dayanması gerekir. Bu tür uygulamalarda seçim barajının bulunup bulunmaması, temsil adaleti ve parlamentonun parçalanma düzeyi üzerinde belirleyici olur. Milletvekillerinin dağıtım yöntemi de önemli bir faktördür. Temsilde adaleti önceleyen modellerde oyların doğrudan orantılı biçimde sandalyelere çevrilmesi mümkündür. Buna karşılık, yönetimde istikrarı önceleyen sistemlerde daha büyük partilere avantaj sağlayan yöntemler kullanılabilir. Bu bağlamda Hollanda ve İsrail'in uyguladığı tüm ülke seçim çevresi modeli, yüksek oranda temsilde adaleti mümkün kılmakla birlikte, baraj uygulaması olmadığında parlamentoda çok sayıda partinin temsil edilmesine yol açmaktadır.

2.2. Dar Bölge Seçim evresi

Dar bölge seçim çevresi (*single-member district*), her seçim çevresinden yalnızca bir milletvekilinin seildiğı sistemi ifade eder. Bu nedenle, dar bölge sistemi kaçınılmaz olarak çoğunluk ilkesine dayanır. Uygulama biçimi açısından iki temel model vardır:

¹⁷ Teziç, *op.cit.*, s. 270; Karatepe, *op.cit.*, s. 293.

¹⁸ Anayasa hukuku literatüründe milli (ulusal) seçim çevresi dense de dar bölge ve geniş bölge coğrafi bir alanı ifade ettiğı için “tüm ülke seçim çevresi” şeklinde kullanılmasını öneriyoruz. “Tam ülke” de denebilir, ancak “tüm ülke” söylenişı kolay ve ses uyumuna daha uygun buluyoruz.

¹⁹ Teziç, *op.cit.*, s. 271; Karatepe, *op.cit.*, s. 293.

- **Tek turlu dar bölge sistemi:** Seçim çevresinde en çok oyu alan aday, yüzde kaç oy aldığına bakılmaksızın seçimi kazanır.²⁰ Bu model, birçok ülkede “first-past-the-post” (FPTP) olarak bilinmektedir.
- **İki turlu dar bölge sistemi:** İlk turda salt çoğunluk sağlanamazsa, en çok oyu alan iki aday veya belli bir oy oranını geçen adaylar ikinci turda yeniden yarışır. Çoğu uygulamada en çok oy alan iki adayın yarışması söz konusu olduğundan, ikinci tura geçen adaylardan birinin mutlaka salt çoğunluk oyunu alması sağlanır.²¹

Dar bölge sistemi, seçmen–temsilci ilişkisini güçlendirmesi bakımından önemli bir avantaj sunar. Büyük seçim çevrelerinde (örneğin İstanbul gibi 100’a yakın milletvekilinin seçildiği illerde) seçmenlerin milletvekilleriyle doğrudan temas kurması oldukça zordur. Oysa dar bölge sistemi uygulandığında, birkaç mahalleyi veya bir ilçeyi temsil eden bir milletvekili seçileceğinden, seçmenler temsilcilerini tanıyabilir, onlarla doğrudan iletişim kurabilir ve adayları şahsi özelliklerine göre değerlendirebilir. Bu yönüyle dar bölge sistemi, temsili demokrasinin en somut biçimde işlediği yöntemlerden biri olarak görülmektedir.

Bununla birlikte dar bölge sisteminin önemli dezavantajları da vardır. Her şeyden önce, bu sistem temsilde orantısızlık yaratır. Baş başa geçen bir seçimde çok küçük bir oy farkıyla kazanan aday tüm temsil hakkını elde ederken, geri kalan seçmenlerin oyları tamamen boşa çıkmaktadır. Dar bölge sisteminde oyu belli coğrafi bölgelerde kümeli olan partilere avantaj sağlar. Türkiye’de 2023 seçimlerinde YSP (DEM Parti) %8,82 oy oranıyla 61 milletvekili çıkardığı halde, % 10,07 oy alan MHP 50 milletvekili çıkarabilmiştir. DEM Partinin oyları belli bir bölgede, çok sayıda seçim çevresinde kümeli iken, MHP oyları daha fazla ilde, ancak daha dağınık ve milletvekili çıkarmaya yetmeyecek şekildedir. Dar bölge seçim çevresi modeli, DEM Parti gibi oyları daha toplu olan partiler için avantaj getirir. MHP gibi oyları daha az kümeli partiler için geniş bölge avantajından kaynaklı milletvekili çıkarma imkanını ortadan kaldırır. 2023

²⁰ Yavaşgel, *op.cit.*, s. 84.

²¹ Yavaşgel, *op.cit.*, s. 90.

seçimlerdeki DEM Parti lehine +8, MHP aleyhine -10 olan oy yüzdesi/sandalye sayısı oranı, daha da adaletsiz bir duruma dönüşebilir.

Dar bölge seçim çevresi modeli ayrıca sistemin aday merkezli yapısı, siyasal partilerde parti disiplinini zayıflatabilir. Türkiye gibi parti liderlerinin aday listeleri üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu ülkelerde dar bölge sistemi, milletvekillerinin parti genel başkanına bağımlılığını azaltabilir. Ancak bu durum aynı zamanda parti içi bütünlüğü zedeleyebilir ve “lider sultanı”na dayalı siyasal yapıyla çatışabilir.²²

Sonuç olarak, dar bölge sistemi bir yandan seçmen–temsilci ilişkisini güçlendirerek demokrasiyi tabana yayarken, diğer yandan temsilde adalet ilkesini zayıflatma ve siyasal istikrarsızlıklara yol açma potansiyeli taşımaktadır.

2.3. Geniş Bölge Seçim Çevresi

Geniş bölge seçim çevresi (*multi-member district*), birden fazla milletvekilinin seçildiği seçim çevrelerini ifade eder.²³ Bu sistemde belirli bir standart bulunmamakla birlikte, seçim çevreleri genellikle ülkenin idari yönetim birimleri (örneğin iller) esas alınarak nüfus oranına göre belirlenir. Her ile düşen milletvekili sayısı, o ilin nüfusu dikkate alınarak dağıtılır.

Geniş bölge seçim çevresi belirli bir seçim sistemine zorunlu olarak bağlı değildir, hem çoğunluk sistemi hem de nispi temsil sistemi uygulanabilir. Ancak sonuçlar seçilen yönteme göre büyük ölçüde farklılaşır. Çoğunluk sisteminde en fazla oyu alan parti tüm milletvekillerini çıkarabileceği için son derece orantısız bir temsil ortaya çıkar. Buna karşılık nispi temsil sisteminde, partiler aldıkları oy

²² Türkiye’de 1991 genel seçimlerinde tercihli oy yöntemi uygulanmıştır. Buna göre her parti milletvekili çıkaracağı seçim çevresinde, seçim çevresinde çıkacak milletvekili sayısının iki katı aday göstermişler, seçmenler ayrıca hangi milletvekilini tercih ettiğini de işaretlerle belirtmiştir. Çorum ilinde Doğru Yol Partisi tarafından son sıralarda aday gösterilen Adnan Türkoğlu en çok tercih edilen aday olarak, milletvekili seçilmiştir. Adnan Türkoğlu bu olayı “Ben gerçekten halkın seçtiği milletvekiliyim. En son sıralardan ilk sıraya yükseltildim. Bunu genel başkana da söyledim.” sözleriyle anlatır ve halk tarafından seçilmiş olmanın partide yarattığı özgül ağırlıktan bahsederdi. (Anektot Veysel Dinler).

²³ Teziç, *op.cit.*, s. 271.

oranına yakın bir milletvekili dağılımına ulaşır ve böylece daha adaletli bir temsil sağlanır. Seçim çevresi büyüdükçe partiler arası milletvekili dağılımı daha adaletli hale gelir.²⁴

Türkiye’de çok partili hayata geçildikten sonra, 1946–1950–1954–1957 seçimlerinde çoğunluk sistemi benimsenmiş, bunun sonucunda temsilde ciddi orantısızlıklar ortaya çıkmıştır. Örneğin 1954 seçimlerinde Demokrat Parti yaklaşık %56 oy almasına rağmen parlamentoda %93 oranında çoğunluk sağlamıştır. Bu durum, çoğunluk sisteminin geniş bölge seçim çevrelerinde temsilde adaleti bozduğunu açıkça göstermiştir.

1961’den itibaren Türkiye’de nispi temsil sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Bu sistem partilerin oy oranlarına daha yakın sonuçlar üretmiş olsa da kullanılan teknikler arasında farklar vardır. 1965 seçimlerinde uygulanan Milli Bakiye yöntemi, hiçbir oy kaybı olmaksızın oyların tamamını parlamentoya yansıtarak temsilde adaleti azami ölçüde sağlamıştır. Buna karşılık daha sonra tercih edilen D’Hondt yöntemi, büyük partilere avantaj sağlayarak küçük partilerin bazı oylarının temsil edilmeden kalmasına yol açmıştır. Dolayısıyla geniş bölge seçim çevresinde kullanılan yöntem, temsilde adalet ile yönetimde istikrar arasındaki dengeyi belirleyen temel unsurdur.

Geniş bölge seçim çevresi modelinin Türkiye’de geçmişte uygulanan tarihsel biçimleri bulunmaktadır. 1876 Kanun-i Esasi sonrasında kurulan Osmanlı Parlamentosu’nun 1877 seçimlerinde, her 50.000 erkek nüfusa bir milletvekili düşecek şekilde seçim yapılmıştır. Bu doğrultuda önce 120 (70 Müslüman, 50 gayrimüslim) milletvekili sayısına ulaşılmış; sonra Padişahın isteği üzerine Tunus ve Mısır vilayetlerine 5’er Müslüman milletvekili daha eklenerek, toplam 130 milletvekili olmuştur. Milletvekillerinin vilayetlere dağılımında nüfus esas alınmıştır. En küçük seçim çevresi 2 milletvekili ile Kastamonu vilayeti iken, Dersaadet (İstanbul), Mısır ve Tunus 10’ar milletvekili çıkaran en büyük üç seçim çevresidir. Benzer şekilde 1923 seçimlerinde bu oran 20.000 erkek nüfus için bir milletvekili olarak değiştirilmiştir. Bir seçim çevresinde 20.000’den az nüfus olsa bile 1 milletvekili seçilecek, 20.000’i aşan erkek nüfus için; 30.000’e kadar

²⁴ Lijphart, *op.cit.*, s. 135.

1; 30.001'den - 50.000'e kadar 2; 50.001'den - 70.000'e kadar 3; 70.001'den-90.000'e kadar 4 milletvekili eklenerek, seçim çevresinin milletvekili sayısı belirlenmiştir.²⁵ Bu düzenleme, Cumhuriyet'in ilk döneminde de nüfus esasına dayalı orantılı temsil anlayışının sürdüğünü göstermektedir.

1934 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınmasıyla birlikte, temsil artık yalnızca erkek seçmen nüfusuna değil toplam seçmen nüfusuna bağlanmıştır. Böylelikle Türkiye'de nüfusa dayalı geniş bölge sistemi anayasal ve yasal düzeyde kurumsallaşmıştır. 1961 Anayasası ise parlamentodaki sandalye sayısını sabitleyinceye kadar, milletvekili sayısının nüfusa paralel olarak sürekli değişmesine neden olmuştur. Nüfus arttıkça milletvekili sayısı da artmış, dolayısıyla parlamentonun büyüklüğü zaman içinde değişkenlik göstermiştir.

2.4. Daraltılmış Bölge Seçim Çevresi

Daraltılmış bölge seçim çevresi (*medium-sized multi-member districts -MMM*), her seçim çevresinden sabit sayıda —genellikle 5 veya 6— milletvekili seçilmesini öngörür.²⁶ Bu modelde çok büyük seçim çevrelerinin yarattığı temsil sorunları azaltılırken, tek üyeli dar bölgenin getirdiği orantısızlıkların da kısmen önüne geçilmesi amaçlanır. Bu model esasında geniş bölge seçim çevresinin, sabit sayıda milletvekili olan seçim çevresi şeklinde düzenlenmesidir.

Daraltılmış bölge modeli, geniş bölgeye kıyasla aday-seçmen ilişkisini daha güçlü kılabilir. 15–20 veya daha fazla milletvekili çıkaran büyük seçim çevrelerine kıyasla 5 milletvekili çıkarılan bir seçim çevresinde adayların seçmenle doğrudan teması daha kolaydır. Bu bakımdan, adayların partiden bağımsız olarak kişisel nitelikleriyle öne çıkmaları mümkündür. Bununla birlikte, seçim çevresi büyüklüğü azaldıkça temsilde adalet de azalır. Örneğin 15 milletvekili çıkaran bir ilin üç daraltılmış bölgeye ayrılması, muhalefet partilerinin dağınık oylarının milletvekili kazanmasına engel olabilir ve çoğu sandalyenin tek bir partiye gitmesine yol açabilir. 2023 seçimlerinde 15 milletvekili

²⁵ Olgun, *op.cit.*, s. 18.

²⁶ Battal Yılmaz, “Türkiye’de Güncel Dar ve Daraltılmış Bölge Bağlamında Seçim Sistemi Tartışmaları”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2, Aralık 2020, s. 425.

ıkaran Adana ilinde, MHP ve İyi Parti ikiye, YSP ise 1 milletvekili çıkarılmıştır. Adana ilinin 3 seçim çevresine bölünmesi halinde, bu üç seçim çevresinden aldığı oylarla bir milletvekili çıkarabilen YSP'nin (DEM Parti) artık milletvekili çıkarma imkânı olmayacaktır. MHP ve İyi Parti ise oylarının kümelenme durumuna göre, birer milletvekili çıkarabilir yahut hiç ıkaramayabilirler. Bu tamamen üç seçim çevresinin nasıl oluşturulacağı ile alakalıdır.

Seçim çevrelerinin belirlenmesinde idari blümeler (iller, ilçeler) esas alındığından, bu modelin uygulanması, ülkenin mevcut idari yapısıyla her zaman uyumlu olmayabilir. Türkiye'de illerin nüfusları birbirinden çok farklıdır; dolayısıyla her seçim çevresinden 5 milletvekili çıkarılması için bazı illerin birleştirilmesi, bazılarının ise bölünmesi gerekecektir. Bu durum, *gerrymandering* olarak adlandırılan ve seçim çevrelerinin belirli partilere avantaj sağlayacak şekilde yeniden çizilmesi²⁷ riskini doğurur. Dolayısıyla sistem, temsil adaletini sağlamaktan ziyade siyasal mühendislik aracı olarak kullanılmaya açık hale gelebilir.

Sonuç olarak, daraltılmış bölge sistemi bir yandan seçmen–aday ilişkisini güçlendirerek temsilin niteliğini artırabilirken, diğer yandan temsilde adaleti zayıflatır ve yönetimde istikrarı önceleyen bir seçim mühendisliği aracı haline gelebilir. Türkiye'de bu model, özellikle 2013–2014 yıllarında Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından gündeme getirilmiş, ancak uygulamaya geçirilmemiştir.

3. TÜRKİYE'DE DARALTILMIŞ BÖLGE MODELİ TARTIŞMALARI

23 Nisan 1920'de kurulan Büyük Millet Meclisini oluşturan seçim modelinde her livadan 5 üye seçilmesi kararlaştırılmıştır. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal imzasıyla 19 Mart 1920 tarihinde vilayetlere, müstakil livalara (sancaklara) ve kolordu kumandanlıklarına gönderilen talimat ile Ankara'da, millet işlerini yürütecek ve denetlemek üzere olağanüstü yetkilere sahip bir meclis

²⁷ Gerrymandering ile ilgili ayrıntılı açıklama için bkz. Hasan Tunç ve diğ., *Seçim Sistemleri ve Türkiye'de (Gerrymandering) Seçim Hilesi Uygulamaları*, Adalet, Ankara, 2014, s. 19-20.

toplanacak, seçimlerde esas birim olarak sancaklar (livalar) alınacak ve her sancaktan beş üye seçilecektir.²⁸ TBMM'nin ilk seçimlerinde uygulama her livanın bir seçim çevresi olması ve her birinden 5 üye seçilmesi tam olarak daraltılmış bölge modeli sayılmaz. Nitekim burada olağanüstü bir durum söz konusudur ve livaların nüfusu dikkate alınmaksızın beş milletvekilinin seçilmesi öngörülmüştür.

Daraltılmış bölge modeli Türkiye'de ilk kez 2013–2014 yıllarında Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) tarafından gündeme getirilmiştir.²⁹ Başbakan Erdoğan “Demokratikleşme Paketi” adı altında, seçim sistemine yönelik üç öneri sunmuştur: 1- Yüzde 10 seçim barajı ile devam edilmesi, 2- Barajı yüzde beşe çekip daraltılmış sistemi uygulanması, 3- Barajı tamamen kaldırarak dar bölge sistemine geçilmesi.³⁰ 2013'te dile getirilen bu talep dönem dönem tekrar dillendirilmiştir.³¹ 2014, 2017, 2021 ve 2022 yıllarında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve AKP'li diğer yetkililer “daraltılmış bölge sistemi üzerinde çalışıyoruz” açıklamaları yapmıştır.³² Ancak bu açıklamalar ne bir kanun teklifine dönüşmüş ne de parlamentoda görüşülmüştür.

2000'li yıllardan itibaren farklı siyasetçiler tarafından dile getirilen bu öneri, özellikle seçim kanununda değişikliklerin gündeme geldiği 2021–2022 yıllarında yeniden kamuoyuna taşınmıştır. Örneğin, dönemin Adalet Bakanı Abdülhamit Gül, daraltılmış bölge önerisinin seçim sistemindeki sorunlara çözüm olup olmayacağı konusunda basın mensuplarına değerlendirmelerde bulunmuştur.³³ AKP Genel Başkan Yardımcısı Hayati Yazıcı, seçim barajı ve daraltılmış bölge sistemine

²⁸ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi TBMM Milli Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem 1919-1923*, Cilt I., Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1994, s. 37-38.

²⁹ Cem Duran Uzun, “Demokratikleşme Paketi ve Seçim Sistemi Önerileri”, *SETA*, 10 Ekim 2013.

³⁰ “Başbakan Erdoğan Açıkladı Demokratikleşme Paketinde Neler Var?”, *Bianet*, 30 Eylül 2013. <https://bianet.org/haber/demokratiklesme-paketinde-neler-var-150276>. (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2025).

³¹ “Daraltılmış ve dar bölge sistemleri görüşülüyor”, *AA*, 21 Nisan 2014. <https://www.aa.com.tr/tr/politika/daraltilmis-ve-dar-bolge-sistemleri-gorusuluyor/165468>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

³² Şebnem Hoşgör, “Ak Parti'nin tercihi ‘daraltılmış bölge’”, *Milliyet*, 17 Haziran 2017.

³³ “Seçim kanunu tartışmaları: Daraltılmış bölge çözüm olur mu?” *Euronews Türkçe*, 17 Haziran 2020, <https://tr.euronews.com/2020/06/17/secim-kanunu-tart-smalar-daralt-lm-s-bolge-cozum-olur-mu>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

ilişkin görüşlerini kamuoyuyla paylaşmıştır.³⁴ Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli ise bu öneriye açıkça karşı çıkarak, daraltılmış bölge uygulamasına itirazlarını dile getirmiştir.³⁵ Muhalefet tarafında ise konuyla ilgili sınırlı açıklamalar yapılmıştır. Dönemin Türkiye Değişim Partisi Genel Başkanı Mustafa Sarıgül, seçim sistemine dair görüşlerinde daraltılmış bölge önerisine değinmiştir.³⁶

AKP'nin bu sistemi gündeme getirmesinin temel gerekçesi, siyasal literatürde sıkça vurgulanan bir eğilimle açıklanabilir: Uzun süre iktidarda kalan partiler, seçim kanunlarında yapılacak değişikliklerle iktidarlarını sürdürme imkânı arayabilmektedir. Seçim çevreleri genişledikçe, özellikle Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerde küçük ve orta ölçekli partilerin de milletvekili çıkarma ihtimali artmaktadır. Buna karşılık daraltılmış bölge sistemi, yapısı gereği büyük partilere avantaj sağlamaktadır. Dolayısıyla AKP'nin amacı, parlamentoda çok sayıda partinin temsil edilmesini sınırlamak, aynı zamanda bölgesel olarak aldığı kümelenmiş oylarla Meclis'te daha güçlü bir çoğunluk elde etmek olabilir. 2017 anayasa değişiklikleri ile kurulan siyasal rejimin tahkimi için yeni bir seçim sistemine ihtiyaç duyduğu da bir gerçektir.³⁷ Daraltılmış bölge önerisi, siyasi partiler arasında geniş bir tartışmaya da yol açmamıştır. Bu nedenle Türkiye'de daraltılmış bölge tartışması hem siyasal hem akademik düzeyde sınırlı kalmış bir girişim olarak değerlendirilmelidir.³⁸

³⁴ "AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Yazıcı: Baraj bir miktar incek," *Anadolu Ajansı*, 15 Mart 2021, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-parti-genel-baskan-yardimcisi-yazici-baraj-bir-miktar-inecek/2172436>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

³⁵ "MHP'nin üç seçim şartı AK Parti'de," *Hürriyet*, 9 Haziran 2021, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mhpnin-uc-secim-sarti-ak-partide-41834479>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

³⁶ "Türkiye Değişim Partisi Genel Başkanı Sarıgül: Hangi parti 'kusursuz anayasa' taslağı koyarsa destek vereceğiz," *Hürriyet*, 9 Şubat 2021, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiye-degisim-partisi-genel-baskani-sarigul-hangi-parti-kusursuz-anayasa-taslagi-koyarsa-destek-verecegiz-41736260>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

³⁷ Baki Laleoğlu, "Sistemi Kurumsallaştıracak Seçim Sistemi İhtiyacı", *Sabah*, 7 Ağustos 2021.

³⁸ Bu konu AKP tarafından gündeme getirildikçe daha çok günlük gazeteler ve haber sitelerinde tartışma konusu yapılmıştır (Erişim tarihleri: 10 Ağustos 2025): <https://bianet.org/yazi/daraltilmis-bolgeli-secim-sistemi-mi-yeni-bir-yapilanma-mi-150474>; <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/5748/dar-ve-daraltilmis-bolge-ne-demek>; <https://www.diken.com.tr/simulasyon-olasi-secim-sistemi-degisikligi-ve-sonuclari/>; <https://bianet.org/yazi/dar-bolge-daraltilmis-bolge-ve-secim-sonuclari-155028>.

Akademik çevrelerde de konunun derinlemesine tartışıldığı söylenemez.³⁹ Henüz bu başlıkla bir akademik tez yazılmış değildir. Bu konun başlığını taşıyan bir akademik makale, Battal Yılmaz tarafından “Türkiye’de Güncel Dar ve Daraltılmış Bölge Bağlamında Seçim Sistemi Tartışmaları” başlığıyla yazılmıştır.⁴⁰ Bu makalede “dar bölge” ve “daraltılmış bölge” olmak üzere iki ana başlık vardır. Bu iki modelin avantaj ve dezavantajları teorik açıdan açıklanmıştır. Dar bölgede örnek olarak Kütahya ili verilmiş, 5 milletvekili çıkaran Kütahya’da AKP’nin %50’den fazla oy alması sebebiyle her birinden 1 milletvekili çıkan 5 seçim çevresi yapıldığında, tüm vekillerin AKP tarafından çıkarılacağı söylenmiş; ancak ilçeler veya il merkezindeki mahalleler bazında bir simülasyona yer verilmemiştir.⁴¹ Daraltılmış bölgenin anlatımında ise, Ankara 1. Bölgede partilerin oy sayıları ve oy yüzdeleri verilmiş; 5’erli 3 alt bölgeye ayrıldığında büyük partilerin (AKP ve CHP) lehine, daha küçük partilerin MHP ve HDP (DEM Parti) aleyhine olacağı oy yüzdeleri üzerinden yorumlanmıştır.⁴²

Türkiye’de alternatif seçim sistemlerine ilişkin olarak çok yeni bir makale Seyfullah Yürük ve Türkmen Göksel tarafından “Alternatif Seçim Sistemi Parametrelerinde Temsilde Adalet Değerlendirmesi: 14 Mayıs 2023 Genel Seçimleri Örneği” başlığıyla yayınlanmıştır.⁴³ Bu makale doğrudan daraltılmış bölge modelinden ziyade milletvekili dağıtımına ilişkin alternatif teknikler değerlendirilmiş; ayrıca seçim çevresi meselesi seçim çevresi büyüklükleri bakımından simülasyonla değerlendirilmiştir. Burada “daraltılmış seçim bölgesi” 5’li (152 seçim çevresi) ve 7’li (126 seçim çevresi) olmak üzere iki simülasyon yapılmıştır. Bu makalede daraltılmış bölgenin tersi şekilde, İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İİBS) yoluyla mevcut olanlardan

³⁹ Ergun Özbudun’un görüşleri için bkz. “Daraltılmış bölge seçim sistemi yüzde 10 barajından da adaletsiz olur”, *T24*, 6 Ekim 2013. <https://t24.com.tr/haber/daraltilmis-bolge-secim-sistemi-yuzde-10-barajindan-da-adaletsiz-olur.241289> (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025). Bazı akademisyenlerin görüşleri için bkz. Menekse Tokyay, “Seçim Kanunu tartışmaları: Daraltılmış bölge çözüm olur mu?”, *EuroNews*, 17 Haziran, 2020. <https://tr.euronews.com/2020/06/17/secim-kanunu-tart-smalar-daralt-lm-s-bolge-cozum-olur-mu>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).

⁴⁰ Battal Yılmaz, “Türkiye’de Güncel Dar ve Daraltılmış Bölge Bağlamında Seçim Sistemi Tartışmaları”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2, Aralık 2020, s. 421-429.

⁴¹ Yılmaz, op.cit., s. 423.

⁴² Yılmaz, op.cit., s. 425-426.

⁴³ Seyfullah Yürük ve Türkmen Göksel, “Alternatif Seçim Sistemi Parametrelerinde Temsilde Adalet Değerlendirmesi: 14 Mayıs 2023 Genel Seçimleri Örneği”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt 19, Sayı 3, 2024, s. 864 – 886.

daha geniş seçim çevreleri belirlenmiş İİBS-1 13 seçim evresi, İİBS-2 ise 26 seçim çevresi olarak belirlenerek simülasyona dahil edilmiştir. Özetle daraltılmış evre senaryolarının büyük partilerin lehine, İBBS senaryolarının büyük partilerin aleyhine evirdiğı tespitine varılmıştır.⁴⁴

Daraltılmış bölge seçim çevresi konusunda iki rapordan söz etmek yerinde olacaktır. Yetkin ınar ve Türkmen Göksel tarafından “İttifaklı Sistemde Daraltılmış Bölge Simülasyonları” başlığıyla TEPAV için hazırlanan raporda, doğrudan doğruya daraltılmış bölge seçim çevresi üzerine simülasyon yapılmıştır.⁴⁵ 5 veya daha az milletvekili çıkaran iller tek seçim çevresi kabul edilmiş ve milletvekili sayıları aynen korunmuştur. 6 veya daha fazla milletvekili çıkaran illerde ise seçim çevresi sayısı, mevcut milletvekili sayısının 5’e bölümüyle bulunmuştur. Bulunan tam sayı kalansızsa, seçim çevresi bulunmuş olur, ancak kalan varsa bir üst sayıya tamamlanır. Örneğin, 15 milletvekili çıkaran Adana $15/5=3$ seçim çevresi olurken; 32 milletvekiline sahip Ankara $32/5=6,4$ (7) seçim çevresi olarak belirlenmiştir. Böylelikle hesaplama 152 seçim çevresi üzerinden yapılmıştır.⁴⁶ Rapor daraltılmış bölge modelini farklı açılardan değerlendirmesi bakımından değerlidir.

Kaynak: ınar ve Göksel, *op.cit.*, s. 4.

⁴⁴ Yürük ve Göksel, *op.cit.*, s. 878.

⁴⁵ Yetkin ınar ve Türkmen Göksel, *İttifaklı Sistemde Daraltılmış Bölge Simülasyonları*, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Ekim 2021. https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/mce/2021/degerlendirme_notu/ittifakli_sistemde_daraltilmis_bolge_simulasyonlari.pdf

⁴⁶ ınar ve Göksel, *op.cit.*, s. 3.

İkinci rapor, Mert Uzunsoy tarafından “Daraltılmış Bölge Senaryoları – İstanbul” başlığıyla Türkiye Raporu internet sitesine, 4 senaryolu ve ittifaklı bir seçim simülasyonu şeklinde yapılmıştır.⁴⁷ Uzunsoy’un bu raporu, dar bölge veya daraltılmış bölgede seçim çevresinin belirlenmesinin ne kadar önemli olduğunu tekrar göstermiştir. Nitekim İstanbul ilçelerinde mahallelerin oluşturduğu seçim çevresine göre bir

⁴⁷ Mert Uzunsoy, “Daraltılmış Bölge Senaryoları – İstanbul”, Türkiye Raporu, 24 Nisan 2021. <https://turkiyeraporu.com/arastirma/daraltilmis-bolge-senaryolari-istanbul-4144/>

Uzunsoy’un son derece iyi hazırlanmış simülasyonunda, “Peki daraltılmış bölge seçim sistemi nedir?” başlığı altında Yüksek Seçim Kurulu’nun 5 Nisan 2013 tarih ve 110 nolu kararından söz edilmektedir. Bu karara atıfla şu açıklama yapılmıştır:

“Daraltılmış bölge seçim sistemi seçim çevrelerinin 5-7 milletvekili çıkarılabilecek şekilde nüfusa göre düzenlenmesi şeklinde uygulanan bir seçim sistemidir. YSK 5 Nisan 2013 tarihinde daraltılmış bölge sisteminde bölgelerin ve illerin milletvekili sayılarının belirlenmesi ile ilgili yaptığı açıklamada şöyle söylüyor;

1. *İncelenen il için seçim çevresi sayısı bulunur.*
2. *i) YSK, 5 Nisan 2013 kararına (Karar No. 110) göre 5 ve 5’ten az milletvekili çıkaran illerin seçim çevresi büyüklüğü YSK’nın belirttiği şekilde alınır. Örneğin Adıyaman (5), Amasya(3) vb.*
3. *ii) YSK 5 Nisan 2013 kararına göre 6 ve daha fazla milletvekili çıkaran iller için aşağıdaki yöntemle seçim çevresi belirlenir. İlin toplam milletvekili sayısı 5’e bölünür. Bölme işlemi kalansız yapılmış ise bölümden elde edilen sayı, bölme işleminde kalan var ise bölüm sonucundan elde edilen sayı bir üst tamsayıya tamamlanarak elde edilen sayı seçim çevresi olarak belirlenir. Buna göre örneğin Ankara için $32/5 = 6.4$ olduğundan Ankara için 7 seçim çevresi belirlenmelidir.*
4. *Her bir seçim bölgesinde Milletvekili başına düşen seçmen sayısı birbirine yakın olmalıdır. Dolayısıyla seçim çevreleri farklı sayıda milletvekili çıkarsalar dahi her bir seçim bölgesinde “Milletvekili başına düşen seçmen sayısı” birbirine mümkün olduğunca yakınsamalıdır. Örneğin Ankara için her bir seçim bölgesinde Milletvekili başına düşen seçmen sayısı $\text{Toplam Kayıtlı Seçmen Sayısı} / 32 \text{ MV} = 106,554$ olmalıdır. Bir ilde her bir seçim çevresinin büyüklüğü (görece büyük seçim bölgelerinde) hem 5’e, hem de birbirlerine mümkün olduğunca yakın seçilmelidir. Yani Ankara’da toplam 32 MV için 5-5-5-5-5-4-3 ya da 5-5-5-5-4-4-4 gibi dağılımlar seçilmeli ki standart sapma küçük olsun. Seçim çevresinde yer alan ilçelerin nüfus ve coğrafi yakınlığı mümkün olduğunca sağlanmalı ve ilçelerin mülki bütünlükleri mümkün olduğunca bozulmamalıdır (YSK Nisan 2013, Karar No.110)”*

Yüksek Seçim Kurulunun sitesinde iki tane ve birbirinin aynısı olan 5 Nisan 2013 tarih ve 110 nolu karara rastlanmıştır. Ancak bu kararda yukarıda tırnak içine alınan ifadelerle rastlanmamıştır. YSK bu kararında düzenli olarak her yılın başlarında TÜİK verileri doğrultusunda hangi il seçim çevresinden kaç milletvekili çıkacağını ve İstanbul, Ankara, İzmir illerinde çoklu seçim çevrelerinin hangi ilçelere göre belirleneceğine karar vermiştir. Bu kararda “daraltılmış seçim çevresi” konusu geçmemektedir.

682 sıralı 110 nolu karar: [blob:https://www.ysk.gov.tr/2f5ac79d-4fcf-4883-8ce4-7fbc7b2a7f87](https://www.ysk.gov.tr/2f5ac79d-4fcf-4883-8ce4-7fbc7b2a7f87)

683 sıralı 110 nolu karar: <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/2617/2013-110.pdf>

partinin yahut ittifakın lehine sonuçlar elde etmek mümkünken, senaryo değıştirildiğinde tam tersi sonuçlara ulaşmak da mümkündür. Dolayısıyla seçimde partilerin seçmenden ne kadar destek alacağı kadar, seçim çevrelerinin kim tarafından ve hangi saikle oluşturacağının bilinmesi de önemlidir.

Daraltılmış bölge önerisini haklı çıkaracak tek argüman milletvekili seçilmek için gerekli oy miktarının bütün ülke safında tam olarak olmasa bile nispi bir eşitlik sağlaması olabilir. Nitekim Tolga Şirin tarafından gündeme getirilen bu haklı iddiaya göre, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi illerde milletvekili olmak için alınması gereken oy ile küçük şehirlerde alınması gereken oy arasında büyük bir orantısızlık vardır. Şirin’in “eşit oy sorunu” olarak dile getirdiğı bu iddiaya göre “Ankara ve Muğla’da 2 milletvekilliğı için gereken oy; Ardahan, Gümüşhane, Kilis, Bayburt ve Karabük illerindeki 5 milletvekilliğı için gereken oy toplamına neredeyse eşit.”⁴⁸ Daraltılmış bölge bu adaletsizliğı ortadan kaldırmak için haklı bir öneri olabilir.

Sonuç olarak, daraltılmış bölge seçim çevresi modeli üzerine yapılan akademik çalışmalar, simülasyonlar ve raporlar, bu modelin kesinkes büyük partiler (bugün için AKP ve CHP) lehine ve daha az oy alan partilerin aleyhine olacağı yönünde sonuçlar ortaya koymuştur. Ayrıca seçim çevrelerinin coğrafi olarak nasıl dizayn edileceğinin son derece önemli olduğu gösterilmiştir. Bu model *gerrymandering* istismarına son derece açıktır.

4. YÖNTEM

Bu makalede, daraltılmış bölge sisteminin Türkiye’deki olası sonuçlarını görmek amacıyla 14 Mayıs 2023 milletvekili seçimleri esas alınarak bir simülasyon yapılmıştır. Yurt dışı seçmenler hesaplamaya dahil edilmemiştir.

— **Veri Kaynağı:** Yüksek Seçim Kurulu’nun (YSK) resmi seçim sonuçları kullanılmıştır. 2023 seçimlerinde yurt içinde 60.904.499 seçmen bulunmaktaydı ve mevcut sistemde 600

⁴⁸ <https://x.com/tolgashirin/status/1957720401687044408>. (Erişim tarihi: 19 Ağustos 2025)

milletvekili seçilmiştir. Bu da yaklaşık her 100.000 seçmenin bir milletvekili çıkarması anlamına gelmektedir.

- **Yeni Bölgeleme:** Daraltılmış bölge sisteminde Türkiye, her birinden 5 milletvekili çıkacak şekilde 120 seçim bölgesine ayrılmıştır. Her bölge yaklaşık 500.000 seçmenden oluşturulmuş, $\pm\%10$ esneklik tanınmıştır.
- **Küçük İller:** 5 milletvekili çıkarmaya yetmeyen iller komşu illerle birleştirilmiş, seçmen sayısı ve coğrafi sınırlar dikkate alınmıştır. Örneğin, Amasya'nın seçmenleri Çorum ve Yozgat bölgelerine paylaştırılmıştır.
- **Büyükşehirler:** 500.000'in üzerinde seçmeni olan merkez ilçeler alt bölgelere ayrılmış, seçmen sayıları eşit olacak şekilde dengelenmiştir.
- **Kriterler:** Bölge oluşturulurken yalnızca seçmen sayısı ve sınırdışlık dikkate alınmış, etnik, dini veya parti temelli kriterler gözetilmemiştir.
- **Hesaplama Yöntemi:** Her bölgedeki milletvekili dağılımı, Türkiye'de halen kullanılan D'Hondt yöntemi ile yapılmıştır.
- **Partiler:** 2023 seçimlerinde en çok oy alan beş parti (AKP, CHP, MHP, İYİ Parti, YSP) ile ittifak yoluyla milletvekili çıkaran Yeniden Refah Partisi (YRP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP) hesaba katılmıştır.

Bu çalışmada iki farklı senaryo hazırlanmıştır:

1. **Birinci dağıtım:** Bölgeleme Hakkâri'den başlanarak yapılmıştır.
2. **İkinci dağıtım:** Bölgeleme Edirne'den başlanarak yapılmıştır.

Her iki senaryoda da 120 seçim bölgesi oluşturulmuş, oy verileri programa girilerek D'Hondt yöntemiyle milletvekili dağılımı yapılmıştır. Bu sayede daraltılmış bölge sisteminin 2023 seçim sonuçları üzerindeki muhtemel etkileri ölçülmüştür.

Her seçim çevresinde hangi ilçelerin yer alacağını göstermek makale boyutlarını aşacağından aşağıdaki başlıkta örnek dört seçim çevresi ve Ankara seçim çevrelerine yer verilmiştir,

4.1. Birinci Senaryoda Örnek 4 Seçim Çevresi

Hakkâri'nin seçmen sayısı komşu illerine göre daha az olduğu için Van ikinci bölgeyle birleştirildi. Van ikinci bölgede; Bitlis (Merkez, Adilcevaz, Ahlat, Hizan, Mutki), Hakkâri (Merkez, Çukurca, Derecik, Şemdinli ve Yüksekova), Siirt (Eruh ve Pervari), Van (Bahçesaray, Başkale, Çatak, Edremit, Gürpınar, Muradiye) ilçelerinden oluşmakta olup toplam seçmen sayısı 519.060'dır.

Nevşehir'in seçmen sayısı 225.360, Niğde'nin seçmen sayısı ise 258.102 idi. Bu iki il seçmen sayısı çok olduğu için Niğde bölgesi adında birleştirildi. Niğde (Merkez, Altunhisar, Bor, Çamardı, Çiftlik ve Ulukışla) ve Nevşehir'in (Merkez, Acıgöl, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Hacıbektaş, Kozaklı ve Ürgüp) il merkezleri ve tüm İlçeleri bu bölgede yer aldı.

Çanakkale'nin seçmen sayısı 436.013'tü. Kendisine komşu olan Edirne Keşan İlçesi ile birleşerek, 501.682 seçmen sayısına ulaştı. Çanakkale seçim bölgesi olarak belirlendi.

Ankara'nın toplamda 4.282.718 seçmeni bulunmaktaydı. 40 milletvekili seçecek şekilde 8 seçim bölgesine ayrıldı. Seçim bölgeleri oluşturmak için yapılan işlemlerde Çubuk Karabük (Çankırı ile Beraber) Bölgesine, Bala, Elmadag, Evren, Gölbaşı, Kalecik ve Şereflikoçhisar Kırıkkale seçim bölgesine verildi.

Ankara 1. Bölge; Mamak ilçesinden 499.456 seçmenle,

Ankara 1. Bölge; Yenimahalle ilçesinden 528.482 seçmenle,

Ankara 3. 4. ve 5. Bölge; Keçiören ve Çankaya ilçelerinden 1.410.829 seçmenle,

Ankara 6. Bölge; Ayaş, Etimesgut, Haymana ve Kahramankazan ilçelerinden 536.858 seçmenle,

Ankara 7. Bölge; Beypazarı, Çamlıdere, Güdül, Kızılcahamam, Nallıhan ve Sincan ilçelerinden 506056 seçmenle,

Ankara 8. Bölge; Akyurt, Altındağ, Polatlı ve Pursaklar ilçelerinden 535.368 seçmenle, oluşturuldu

4.2. İkinci Senaryoda Örnek 5 Seçim Çevresi

Edirne'nin seçmen sayısı 319.783 idi. Edirne'nin tamamı ve komşu olan Kırklareli'nin Merkez, Babaeski, Demirköy, Kofçaz, Pehlivan köy, Pınarhisar ve Vize ilçeleri toplam 489.155 seçmen sayısı ile Edirne Bölgesi olarak birleşti.

İzmir'in toplamda 3.442.424 seçmeni bulunmaktaydı. 35 milletvekili seçecek şekilde 7 seçim bölgesine ayrıldı. Seçim bölgeleri oluşturmak için yapılan işlemlerde Bergama ilçesi Balıkesir 1. Bölgeye verildi. Aydın'dan Kuşadası ve Söke İzmir Bölgesine verildi.

İzmir 1. Bölge; Kuşadası, Söke, Beydağ, Kiraz, Menderes, Ödemiş, Selçuk ve Tire ilçelerinden 524.051 seçmenle,

İzmir 2. Bölge; Dikili, Kınık, Aliaga, Çiğli, Foça ve Menemen ilçelerinden 478.878 seçmenle,

İzmir 3. Bölge; Balçova, Karabağlar ve Narlıdere ilçelerinden 483.411 seçmenle,

İzmir 4. ve 5. Bölge; Bayındır, Bornova, Buca, Kemalpaşa ve Torbalı ilçelerinden 1.004.872 seçmenle,

İzmir 6. Bölge; Bayraklı ve Karşıyaka ilçelerinden 513.400 seçmenle,

İzmir 7. Bölge; Çeşme, Gaziemir, Güzelbahçe, Karaburun, Konak, Seferihisar ve Urla ilçelerinden 552.528 seçmenle, oluşturuldu.

Çorum'un seçmen sayısı 398.565 idi. Oluşturulan dağıtımla Alaca İlçesi Yozgat'a verildi. Amasya'dan Gümüşhacıköy, Hamamözü ve Merzifon, Kırıkkale'den Balışeyh, Delice ve Sulakyurt, Sinop'tan Boyabat ve Saraydüzü Çorum Bölgesine ilave edildi. Ayrıca Çorum'un Merkez, Bayat, Boğazkale, Dodurga, İskilip, Kargı, Laçın, Mecitözü, Oğuzlar, Ortaköy, Osmancık, Sungurlu ve Uğurludağ ilçeleri toplamda 519.082 seçmenle Çorum Bölgede yer aldı.

Ağrı ilinin seçmen sayısı 306.684 idi. Ağrı'nın tüm ilçeleri (Merkez, Diyadin, Doğubayazıt, Eleşkirt, Hamur, Patnos, Taşlıçay ve Tutak) Erzurum'un Karayazı, Iğdır'ın Merkez, Aralık, Karakoyunlu ve

Tuzluca, Kars'ın Digor ve Kağızman ilçeleri de toplamda 499.387 seçmenle Ağrı Bölgesinde yer aldı.

Ankara'nın toplamda 4.282.718 seçmeni bulunmaktaydı. 40 milletvekili seçecek şekilde 8 seçim bölgesine ayrıldı. Seçim bölgeleri oluşturmak için yapılan işlemlerde Akyurt, Çubuk, Kızılcahamam ve Pursaklar Çankırı seçim bölgesine verildi.

Ankara 1. Bölge; Mamak ilçesinden 499.456 seçmenle,

Ankara 1. Bölge; Yenimahalle ilçesinden 528.482 seçmenle,

Ankara 3. 4. Ve 5. Bölge; Keçiören ve Çankaya ilçelerinden 1.410.829 seçmenle,

Ankara 6. Bölge; Etimesgut ve Bala ilçelerinden 480.402 seçmenle,

Ankara 7. Bölge; Beypazarı, Çamlıdere, Güdül, Nallıhan ve Sincan ilçelerinden 483.221 seçmenle,

Ankara 8. Bölge; Altındağ, Gölbaşı, Ayaş, Elmadağ, Evren, Haymana, Kahramankazan, Kalecik ve Şereflikoçhisar ilçelerinden 546.944 seçmenle, oluşturuldu

5. BULGULAR

5.1. Birinci Simülasyon (Hakkari'den Batıya)

Hakkâri'den başlanarak illerin çevre illerle birleştirilmesi ve 5 milletvekilinden oluşan 120 seçim çevresi oluşturulması durumunda, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) 268 olan sandalye sayısını 19 artırarak 287'ye, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ise 169 olan sandalye sayısını 25 artırarak 194'e yükseltmiştir. Buna karşılık Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) 14 sandalye kaybederek 36'ya, Yeşil Sol Parti (YSP) 13 sandalye kaybederek 48'e, İYİ Parti (İP) ise 8 sandalye kaybederek 35'e düşmüştür. Ayrıca ittifaklar sayesinde mevcut sistemde milletvekili çıkarabilen Yeniden Refah Partisi (YRP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP), bu sistemde hiçbir temsil elde edememiştir. Dolayısıyla bu senaryo, iki büyük parti olan AKP ve CHP'nin toplam sandalye sayısını belirgin biçimde artırırken, küçük ve orta ölçekli partilerin Meclis'teki temsil gücünü ciddi ölçüde azaltmıştır.

İL ADI	BÖLGE	AKP	CHP	MHP	YSP	İP
ADANA	1	2	2	0	1	0
ADANA	2	2	2	0	0	1
ADANA	3	3	1	1	0	0
ADİYAMAN	1	4	1	0	0	0
AFYON	1	3	1	1	0	0
AĞRI	1	1	0	0	4	0
AKSARAY	1	3	0	1	0	1
ANKARA	1	2	3	0	0	0
ANKARA	2	2	2	0	0	1
ANKARA	3	1	3	0	0	1
ANKARA	4	1	3	0	0	1
ANKARA	5	1	3	0	0	1
ANKARA	6	2	2	0	0	1
ANKARA	7	3	1	1	0	0
ANKARA	8	3	1	1	0	0
ANTALYA	1	2	2	1	0	0
ANTALYA	2	1	3	0	0	1
ANTALYA	3	3	2	0	0	0
ANTALYA	4	2	2	0	1	0
AYDIN	1	2	2	0	0	1
AYDIN	2	2	2	0	0	1
BALIKESİR	1	2	2	0	0	1
BALIKESİR	2	2	2	0	0	1

BATMAN	1	1	0	0	4	0
BOLU	1	3	1	1	0	0
BURSA	1	2	2	0	0	1
BURSA	2	2	2	0	0	1
BURSA	3	2	2	0	0	1
BURSA	4	3	1	0	0	1
BURSA	5	4	1	0	0	0
ÇANAKKALE	1	2	2	0	0	1
ÇORUM	1	2	2	1	0	0
DENİZLİ	1	2	2	0	0	1
DENİZLİ	2	2	2	0	0	1
DİYARBAKIR	1	1	0	0	4	0
DİYARBAKIR	2	1	0	0	4	0
EDİRNE	1	2	2	0	0	1
ELAZIĞ	1	3	1	0	1	0
ERZURUM	1	3	1	1	0	0
ESHİŞEHİR	1	2	2	0	0	1
ESHİŞEHİR	2	2	2	0	0	1
GAZİANTEP	1	4	1	0	0	0
GAZİANTEP	2	3	1	0	1	0
GAZİANTEP	3	3	1	1	0	0
GİRESUN	1	2	1	1	0	1
HATAY	1	2	3	0	0	0
HATAY	2	3	1	1	0	0

İSPARTA	1	2	1	1	0	1
İSTANBUL	1	3	2	0	0	0
İSTANBUL	2	3	2	0	0	0
İSTANBUL	3	3	2	0	0	0
İSTANBUL	4	2	1	0	1	1
İSTANBUL	5	2	1	0	1	1
İSTANBUL	6	3	1	0	1	0
İSTANBUL	7	2	3	0	0	0
İSTANBUL	8	2	3	0	0	0
İSTANBUL	9	2	3	0	0	0
İSTANBUL	10	3	2	0	0	0
İSTANBUL	11	3	2	0	0	0
İSTANBUL	12	3	2	0	0	0
İSTANBUL	13	3	2	0	0	0
İSTANBUL	14	3	2	0	0	0
İSTANBUL	15	3	2	0	0	0
İSTANBUL	16	3	2	0	0	0
İSTANBUL	17	3	2	0	0	0
İSTANBUL	18	2	3	0	0	0
İSTANBUL	19	2	3	0	0	0
İSTANBUL	20	2	3	0	0	0
İSTANBUL	21	3	2	0	0	0
İSTANBUL	22	3	2	0	0	0
İZMİR	1	2	2	0	0	1

İZMİR	2	1	4	0	0	0
İZMİR	3	2	3	0	0	0
İZMİR	4	2	3	0	0	0
İZMİR	5	1	3	0	1	0
İZMİR	6	2	3	0	0	0
KAHRAMANMARAŞ	1	3	1	1	0	0
KARABÜK	1	3	1	1	0	0
KARS	1	2	1	0	1	1
KASTAMONU	1	3	1	1	0	0
KAYSERİ	1	3	1	1	0	0
KAYSERİ	2	3	1	1	0	0
KIRIKKALE	1	2	2	1	0	0
KIRKLARELİ	1	2	3	0	0	0
KOCAELİ	1	3	2			
KOCAELİ	2	3	2	0	0	0
KOCAELİ	3	3	2	0	0	0
KONYA	1	3	1	1	0	0
KONYA	2	4	0	1	0	0
KONYA	3	3	1	1	0	0
KÜTAHYA	1	3	1	0	0	1
MALATYA	1	3	1	1	0	0
MANİSA	1	2	2	1	0	0
MANİSA	2	2	2	1	0	0
MARDİN	1	1	0	0	4	0

MERSİN	1	1	2	1	1	0
MERSİN	2	1	2	1	0	1
MERSİN	3	2	2	0	1	0
MUĞLA	1	2	2	0	0	1
MUĞLA	2	1	3	0	0	1
MUŞ	1	2	0	1	2	0
NİĞDE	1	2	1	1	0	1
ORDU	1	3	2	0	0	0
OSMANİYE	1	2	1	1	0	1
SAKARYA	1	4	1	0	0	0
SAKARYA	2	4	1	0	0	0
SAMSUN	1	3	1	1	0	0
SAMSUN	2	3	1	1	0	0
SİVAS	1	3	1	1	0	0
ŞANLIURFA	1	3	0	1	1	0
ŞANLIURFA	2	3	1	0	1	0
ŞANLIURFA	3	3	0	0	2	0
ŞIRNAK	1	1	0	0	4	0
TEKİRDAĞ	1	2	3	0	0	0
TOKAT	1	3	1	1	0	0
TRABZON	1	4	1	0	0	0
VAN	1	1	0	0	4	0
VAN	2	2	0	0	3	0
YOZGAT	1	3	0	1	0	1

ZONGULDAK	1	3	2	0	0	0
TOPLAM		287	194	36	48	35
2023 Seçim Sonuçları		268	169	50	61	43
Fark		19	25	-14	-13	-8
		AKP	CHP	MHP	YSP	İP

5.2. İkinci Simölasyon (Edirne’den Doğuya)

Edirne’den başlanarak yapılan bölgeleme çalışmasında da benzer bir eğilim gözlenmiştir. Bu senaryoda AKP, mevcut 268 sandalyeden 30 artışla 298’e yükselmiş, CHP ise 169 olan sandalye sayısını 14 artırarak 183’e çıkarmıştır. Buna karşılık MHP 12 sandalye kaybederek 38’e, YSP 16 sandalye kaybederek 45’e, İP ise 7 sandalye kaybederek 36’ya düşmüştür. YRP ve TİP bu dağılımda da hiçbir milletvekili çıkaramamıştır. Sonuçlar, daraltılmış bölge sisteminin en çok iki büyük partiye avantaj sağladığını, küçük partilerin ise Meclis’teki varlığının ya azalacağını ya da tamamen ortadan kalkacağını ortaya koymaktadır.

İL ADI	BÖLGE	AKP	CHP	MHP	YSP	İP
ADANA	1	2	2	0	1	0
ADANA	2	3	2	0	0	0
ADANA	3	2	2	0	0	1
AFYON	1	3	1	0	0	1
AĞRI	1	2	0	0	3	0
ANKARA	1	2	2	0	0	1
ANKARA	2	2	3	0	0	0

30.08.2025

ANKARA	3	2	2	0	0	1
ANKARA	4	2	2	0	0	1
ANKARA	5	2	2	0	0	1
ANKARA	6	2	2	0	0	1
ANKARA	7	3	1	1	0	0
ANKARA	8	3	1	1	0	0
ANTALYA	1	3	2	0	0	0
ANTALYA	2	1	3	0	0	1
ANTALYA	3	2	2	1	0	0
ANTALYA	4	2	2	1	0	0
ARTVİN	1	3	1	1	0	0
AYDIN	1	2	2	0	0	1
BALIKESİR	1	2	2	0	0	1
BALIKESİR	2	2	2	0	0	1
BATMAN	1	2	0	0	3	0
BURSA	1	2	2	0	0	1
BURSA	2	2	2	0	0	1
BURSA	3	2	2	0	0	1
BURSA	4	3	1	0	0	1
BURSA	5	4	1	0	0	0
ÇANAKKALE	1	2	2	0	0	1
ÇANKIRI	1	3	0	1	0	1
ÇORUM	1	2	2	1	0	0
DENİZLİ	1	2	2	0	0	1

DENİZLİ	2	2	2	0	0	1
DİYARBAKIR	1	1	0	0	4	0
DİYARBAKIR	2	1	0	0	4	0
EDİRNE	1	1	3	0	0	1
ELAZIĞ	1	3	1	0	1	0
ERZURUM	1	3	0	1	1	0
ESHİŞEHİR	1	2	2	0	0	1
ESHİŞEHİR	2	2	2	1	0	0
GAZİANTEP	1	3	1	0	1	0
GAZİANTEP	2	3	1	1	0	0
GAZİANTEP	3	3	1	1	0	0
GİRESUN	1	3	1	1	0	0
GÜMÜŞHANE	1	3	1	1	0	0
HATAY	1	2	3	0	0	0
HATAY	2	3	1	1	0	0
ISPARTA	1	2	1	1	0	1
İSTANBUL	1	3	2	0	0	0
İSTANBUL	2	3	1	0	1	0
İSTANBUL	3	3	2	0	0	0
İSTANBUL	4	2	0	1	1	1
İSTANBUL	5	2	0	1	1	1
İSTANBUL	6	3	2	0	0	0
İSTANBUL	7	3	2	0	0	0
İSTANBUL	8	3	2	0	0	0

İSTANBUL	9	3	2	0	0	0
İSTANBUL	10	3	2	0	0	0
İSTANBUL	11	3	2	0	0	0
İSTANBUL	12	3	2	0	0	0
İSTANBUL	13	3	2	0	0	0
İSTANBUL	14	3	2	0	0	0
İSTANBUL	15	3	2	0	0	0
İSTANBUL	16	3	2	0	0	0
İSTANBUL	17	3	2	0	0	0
İSTANBUL	18	3	2	0	0	0
İSTANBUL	19	3	2	0	0	0
İSTANBUL	20	3	2	0	0	0
İSTANBUL	21	2	3	0	0	0
İSTANBUL	22	2	3	0	0	0
İSTANBUL	23	2	3	0	0	0
İZMİR	1	2	2	0	0	1
İZMİR	2	2	3	0	0	0
İZMİR	3	2	3	0	0	0
İZMİR	4	2	3	0	0	0
İZMİR	5	2	3	0	0	0
İZMİR	6	1	3	0	0	1
İZMİR	7	1	3	0	0	1
KAHRAMANMARAŞ	1	4	1	0	0	0
KAHRAMANMARAŞ	2	3	1	1	0	0

KASTAMONU	1	3	1	1	0	0
KAYSERİ	1	3	1	1	0	0
KAYSERİ	2	3	1	1	0	0
KIRŞEHİR	1	2	1	1	0	1
KOCAELİ	1	3	2	0	0	0
KOCAELİ	2	3	2	0	0	0
KOCAELİ	3	3	2	0	0	0
KONYA	1	3	1	1	0	0
KONYA	2	4	0	1	0	0
KONYA	3	3	1	1	0	0
KÜTAHYA	1	3	1	1	0	0
MALATYA	1	3	1	1	0	0
MANİSA	1	2	2	0	0	1
MANİSA	2	2	2	1	0	0
MARDİN	1	1	0	0	4	0
MERSİN	1	1	3	0	1	0
MERSİN	2	1	2	1	1	0
MERSİN	3	2	1	1	0	1
MUĞLA	1	2	2	0	0	1
MUĞLA	2	2	2	0	0	1
MUŞ	1	2	0	0	3	0
NİĞDE	1	3	1	1	0	0
ORDU	1	4	1	0	0	0
OSMANİYE	1	2	1	1	0	1

SAKARYA	1	3	1	1	0	0
SAKARYA	2	3	1	1	0	0
SAMSUN	1	3	1	0	0	1
SAMSUN	2	3	1	1	0	0
SİİRT	1	2	0	0	3	0
SİVAS	1	3	1	1	0	0
ŞANLIURFA	1	2	0	0	3	0
ŞANLIURFA	2	4	0	0	1	0
ŞANLIURFA	3	4	0	0	1	0
TEKİRDAĞ	1	2	3	0	0	0
TEKİRDAĞ	2	2	2	0	0	1
TOKAT	1	3	1	1	0	0
TRABZON	1	4	1	0	0	0
VAN	1	1	0	0	4	0
VAN	2	2	0	0	3	0
YOZGAT	1	3	0	1	0	1
ZONGULDAK	1	3	2	0	0	0
TOPLAM		298	183	38	45	36
2023 Seçim Sonuçları		268	169	50	61	43
Fark		30	14	-12	-16	-7
		AKP	CHP	MHP	YSP	İP

5.3. İki Simölasyonun Ortalaması

Her iki senaryonun ortalama sonuçları birlikte değerdendirildiğinde, daraltılmış bölge sisteminin iki büyük partiye belirgin bir avantaj sağladığı görölmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) mevcut

30.08.2025

268 sandalyesine ortalama 24,5 milletvekili ekleyerek 293'e, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ise ortalama 19,5 sandalye kazanarak 188'e yükselmiştir. Buna karşılık Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ortalama 13 sandalye kaybederek 37'ye, Yeşil Sol Parti (YSP) ortalama 14,5 sandalye kaybederek 46'ya, İYİ Parti (İP) ise ortalama 7,5 sandalye kaybederek 36'ya düşmüştür. Yeniden Refah Partisi (YRP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP) ise her iki senaryoda da temsil olanağını tamamen kaybetmiştir. Bu sonuç, daraltılmış bölge sisteminin büyük partilerin temsil gücünü artırırken küçük ve orta partilerin parlamentodaki varlığını ciddi biçimde zayıflattığını açıkça ortaya koymaktadır.

İki ayrı modellemede sonuçların birbirinden farklı çıkması, seçim çevrelerinin nasıl düzenlendiğinin ne kadar önemli olduğunu ve sonuçlara doğrudan etki edebileceğini göstermektedir. Bu durum *gerrymandering* riskinin soyut bir iddia değil, son derece somut bir gerçek olduğunun kanıtıdır. Bir şey suistimale açıksa, suiistimal edilmesi kaçınılmazdır. Bu sebeple mesele sadece küçük partilerin temsil dışı kalması değil, aynı zamanda seçim çevrelerinin nasıl belirleneceğinde dğümlemektedir. Nitekim ittifak veya farklı parti listelerinden aday olmak yolları ile küçük partiler engelleri aşabilmektedir. Ancak seçim çevrelerinin kim tarafından ve hangi saikle düzenleneceğı daha önemli bir sorundur.

6. SONUÇ

Türkiye’de seçim çevrelerinin tasarımı, 1877’den itibaren nüfusa dayalı geniş bölge anlayışıyla şekillenmiş ve bugüne kadar hiçbir dönemde dar bölge sistemi uygulanmamıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında her 20.000 erkek nüfusa bir milletvekili düşmesi esas alınmış, 1934’te kadınlara seçme hakkı tanınmasıyla birlikte temsil tüm nüfus üzerinden hesaplanmıştır. 1961 Anayasası ile milletvekili sayısı nüfus artışına bağlı olarak değişmeye devam etmiş, seçim çevreleri genellikle iller esas alınarak oluşturulmuştur. Türkiye’de seçim çevreleri üzerine ciddi bir akademik tartışma yürütülmemiş, tartışmalar daha çok seçim sistemi ve baraj uygulamaları üzerinde yoğunlaşmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi’nin 2013–2014 yıllarında gündeme getirdiği ve takip eden yıllarda zaman zaman ortaya attığı, her seçim çevresinden 5 milletvekili çıkarılmasını öngören daraltılmış bölge modeli, bu açıdan Türkiye’de seçim çevrelerine dair en somut önerilerden biridir. Ancak bu öneri ne bir yasa teklifine dönüşmüş ne Meclis’te müzakere edilmiş ne de akademik camiada kapsamlı bir şekilde tartışılmıştır. Yine de modelin, yapısı gereği büyük partilere avantaj sağladığı ve küçük partilerin temsilini zorlaştırdığı açıktır.

2023 milletvekili seçimleri üzerinden yapılan simülasyon bu durumu somut biçimde ortaya koymuştur. Türkiye’nin her biri yaklaşık 500.000 seçmenden oluşan ve 5 milletvekili çıkaran 120 seçim çevresine bölünmesi halinde, hem Hakkâri’den hem de Edirne’den başlanarak yapılan iki ayrı bölgeleme çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre:

- AKP’nin sandalye sayısı birinci dağıtımda 19, ikinci dağıtımda ise 30 artmıştır.
- CHP’nin sandalye sayısı birinci dağıtımda 25, ikinci dağıtımda ise 14 artmıştır.
- Buna karşılık MHP, YSP ve İYİ Parti her iki senaryoda da ciddi kayıplar yaşamış, Yeniden Refah Partisi ile Türkiye İşçi Partisi ise Meclis dışında kalmıştır.

Sonuç olarak, daraltılmış bölge sistemi Türkiye’de siyasal temsil dengesini köklü biçimde değiştirecek, büyük partilerin parlamentodaki

ağırlığını artırırken, küçük ve orta partilerin temsil imkânlarını daraltacaktır. Bu yönüyle sistem, temsilde adalet ilkesini zayıflatmakta, buna karşılık yönetimde istikrarı güçlendirmeyi hedeflemektedir. Ancak böyle bir değişiklik, Türkiye'nin siyasal yapısında iki partili bir modele doğru evrilme riskini taşımaktadır. Ayrıca seçim çevrelerinin idari sınırlar dışına taşması ve bazı illerin bölünerek başka illerle birleştirilmesi, seçmen–temsilci ilişkisinde kopmalara ve yerel düzeyde meşruiyet tartışmalarına yol açabilecektir.

Bu çalışma, daraltılmış bölge sisteminin Türkiye'de uygulanması halinde ortaya çıkabilecek sonuçları ampirik olarak göstermektedir. Bulgular, seçim çevresi tasarımlarının yalnızca teknik bir düzenleme olmadığını, aynı zamanda siyasal temsilin niteliğini, parlamentonun bileşimini ve dolayısıyla demokratik sistemin işleyişini doğrudan belirleyen kritik bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle seçim çevresi tartışmaları, sadece hukuki ve idari düzenlemeler düzeyinde değil, temsilde adalet ve siyasal çoğulculuk ilkeleri ışığında değerlendirilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

- Alkan Mehmet Ö., “Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Seçimlerin Kısa Tarihi”, *Görüş Dergisi*, Sayı 39, Mayıs 1999, s. 48-61.
- Çınar Yetkin ve Türkmen Göksel, *İttifaklı Sistemde Daraltılmış Bölge Simülasyonları*, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Ekim 2021. https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/mce/2021/degerlendirme_notu/ittifakli_sistemde_daraltilmis_bolge_simulasyonlari.pdf
- Çoker Fahri, *Türk Parlamento Tarihi TBMM Milli Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem 1919-1923*, Cilt I., Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1994.
- Hoşgör Şebnem, “Ak Parti’nin tercihi ‘daraltılmış bölge’”, *Milliyet*, 17 Haziran 2017.
- Karatepe Şükrü, *Anayasa Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara, 2013.
- Kaya Kılıç Selda, *Osmanlı Devletinde Meşrutiyet’e Geçiş İlk Anayasanın Hazırlanması*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2010.
- Kili Suna ve A. Şeref Gözübüyük, *Sened-i İttifaktan Günümüze Türk Anayasa Metinleri*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 3. Baskı, 2006.
- Laleoğlu Baki, “Sistemi Kurumsallaştıracak Seçim Sistemi İhtiyacı”, *Sabah*, 7 Ağustos 2021.
- Lijphart Arend, *Çağdaş Demokrasiler Yirmibir Ülkede Çoğunlukçu ve Oydaşmacı Yönetimin Örüntüleri*, (Çev. Ergun Özbudun ve Ersin Onulduran), Yetkin Yayınları, Ankara, (t.y).
- Olgun Kenan, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, , s. 1-36.
- Öztürk Kazım, *Türk Parlamento Tarihi TBMM II. Dönem 1923-1927*, Cilt I., Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1993.
- Sartori Giovanni, *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği*, (Çev. Ergun Özbudun), Yetkin Yayınları, Ankara, 1997.

- Teziç Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, Beta, İstanbul, 13. Baskı, 2009.
- Tokyay Menekse, “Seçim Kanunu tartişmaları: Daraltılmış bölge m olur mu?”, *EuroNews*, 17 Haziran, 2020.
- Tunç Hasan ve diğ., *Seçim Sistemleri ve Türkiye’de (Garriymandering) Seçim Hilesi Uygulamaları*, Adalet, Ankara, 2014.
- Uzun Cem Duran, “Demokratikleşme Paketi ve Seçim Sistemi nerileri”, *SETA*, 10 Ekim 2013.
- Uzunsoy Mert, “Daraltılmış Bölge Senaryoları – İstanbul”, *Türkiye Raporu*, 24 Nisan 2021.
<https://turkiyeraporu.com/arastirma/daraltilmis-bolge-senaryolari-istanbul-4144/>
- Yavaşgel Emine, “Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri”, Nobel, Ankara, 2. Baskı, 2014.
- Yılmaz Battal, “Türkiye’de Güncel Dar ve Daraltılmış Bölge Bağlamında Seçim Sistemi Tartışmaları”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2, Aralık 2020, s. 421-429.
- Yrk Seyfullah ve Türkmen Göksel, “Alternatif Seçim Sistemi Parametrelerinde Temsilde Adalet Değerlendirmesi: 14 Mayıs 2023 Genel Seçimleri rneği”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt 19, Sayı 3, 2024, s. 864 – 886.

İnternet Kaynakları

- <https://www.aa.com.tr/tr/politika/daraltilmis-ve-dar-bolge-sistemleri-gorusuluyor/165468>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)
- <https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-parti-genel-baskan-yardimcisi-yazici-baraj-bir-miktar-inecek/2172436>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)
- <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/5748/dar-ve-daraltilmis-bolge-ne-demek>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)
- <https://bianet.org/yazi/dar-bolge-daraltilmis-bolge-ve-secim-sonuclari-155028>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://bianet.org/haber/demokratiklesme-paketinde-neler-var-150276>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).

<https://bianet.org/yazi/daraltilmis-bolgeli-secim-sistemi-mi-yeni-bir-yapilanma-mi-150474>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://data.ipu.org/> (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2025).

<https://www.diken.com.tr/simulasyon-olasi-secim-sistemi-degisikligi-ve-sonuclari>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://tr.euronews.com/2020/06/17/secim-kanunu-tart-smalar-daralt-lm-s-bolge-cozum-olur-mu>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mhpnin-uc-secim-sarti-ak-partide-41834479>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiye-degisim-partisi-genel-baskani-sarigul-hangi-parti-kusursuz-anayasa-taslagi-koyarsa-destek-verecegiz-41736260>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025)

<https://t24.com.tr/haber/daraltilmis-bolge-secim-sistemi-yuzde-10-barajindan-da-adaletsiz-olur,241289> (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).

<https://x.com/tolgashirin/status/1957720401687044408>. (Erişim tarihi: 19 Ağustos 2025).

<https://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644> (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2025).

<https://www.ysk.gov.tr/2f5ac79d-4fcf-4883-8ce4-7fbe7b2a7f87>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).

<https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/2617/2013-110.pdf>. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).

SEÇİM HUKUKU DERGİSİ

Turkish Journal of Election Law

